

**LIETUVI VETERAN S JUNGA
R A M O V**

The Lithuanian Veterans Association, Inc.

Ats. mjr. P. G U D E L I S

BOLŠEVIK VALDŽIOS AT SIRADIMAS

L I E T U V O J E

1918 — 1919 metais

j p a i d o k u m e n t š v i e s o j e

su

prof. dr. Z. IVINSKIO vadu.

Londonas, 1972 m.

Perspausdinimas ištis straipsni arba dalimis,
ir vertimas kitas kalbas pageidautini.

Reprinting the articles, either in full or abridged,
and translation into other languages is desirable.

Abdruck der Artikel, vollstaendig oder aus-
zugsweise, und Uebersetzungen in andere Sprachen
sind erwuenscht.

Išspausdinta 800 egzempliori Lietuvi Vete-
ran S jungos RAMOV ir autoriaus l šomis ly-
giomis dalimis.

Kaina Jungtin se Amerikos Valstyb se 2 dol.
50 cent minkštu viršeliu ir 3 dol. kietu viršeli . Vi-
sur kitur pagal oficial dolerio kurs .

*Printed by Nida Press,
1 Ladbroke Gardens, London, W. 11,
Gt. Britain.*

**LIETUVI VETERANŲ JUNGA
R A M O V**

The Lithuanian Veterans Association, Inc.

Ats. mjr. P. G U D E L I S

**BOLŠEVIKŲ VALDŽIOS ATSIKIDIMAS
L I E T U V O J E**

1918 — 1919 metais

j p a i d o k u m e n t ū š v i e s o j e

su

prof. dr. Z. IVINSKIO vadu.

Londonas, 1972 m.

LIETUVI VETERANŲ S JUNGOS „RAMOV“
LEIDINIAI

A. S jungos:

1. **S jungos Statutas** (kelios laidos)
2. O. Urbonas, **Tannenbergas**, angl kalba
3. Žurnalas KARYS, kasmet po 10 numeri , atgavintas 1950 m.
4. LVS-gos **Pirmas Dešimtmetis**, 1950 — 1960
5. K. Ališauskas, **Kovos d I Lietuvos nepriklausomyb s, I** knyga, ruošiamą
6. Dr. A. Rukša, **Kovos d I Lietuvos nepriklausomyb s, II** knyga, ruošiamą
7. LVS-gos **Antrasis Dešimtmetis**, ruošiamą
8. P. Gudelis, **Bolševik valdžios atsiradimas Lietuvoje 1918 — 1919 metais**

B. Žurnalo KARYS:

1. H. Sienkevi ius, **Kryžiu iai**, trys tomai
2. V. Biržiška, **Praeities Pabiros**
3. O. Urbonas, **Žalgirio M šis**
4. O. Urbonas, **Didžiojo Šiaur s Karo frontas Lietuvoje**, dvi dalys
5. Z. Raulinaitis, **Durb s M šis**, išsparduota
6. Z. Raulinaitis, **Ais iai Karo Istorijos šviesoje**, išsparduota
7. Z. Raulinaitis, **Galindai prieš Rom**
8. Z. Raulinaitis, **Hun Žygis Pr sus**
9. Z. Raulinaitis, **Vaidevutis**
10. J. Variakojis, **4 p. L. K. Mindaugo pulkas**
11. P. Žilys, **Suomi -Soviet karas**
12. K. Škirpa, **5 D. L. K. K stu io pulko kovos ties Seinais 1920 m.**
13. Dr. J. Puzinas, **Kelias Lietuvos nepriklausomyb s atstatym**
14. Z. Raulinaitis, **Prieš viking audr**

Naudodjuos proga nuoširdžiai pad koti mano darb par musiem: gerb. Br. Kvikliui už studijai parašyti reikaling Lietuvos bolševik leidini par pinim ir Lietuvi Veteran S jungai RAMOV , ypa jos pirmininkui, prof, generolui St. Dirmantui, už finansin param , nes sumok ti už spausdinim £.390, 00 pats vienas neb iau paj g s, nes už vertimus ir j korekt ras reik jo atskirai mok ti.

O nuo pat pradžios šios studijos parašym savo patarimais ir paraginimais r musiam ir savo vadu j papildžiusiam a. a. prof. dr. Z. Ivinskiui dedikuoju ši knyg .

Autorius

Knygos gaunamos:

LVS-gos „Ramov “ V-boje — 1516 So, 49th Ave. Cicero, Ill. 60650, USA

KARY — 916 Willoughby Ave, Brooklyn, N. Y. 11221, USA

DRAUGE — 4545 West 63rd St. Chicago 29, Ill. 60629. USA

Ši knyga dar ir pas autori — 6786 Lemberg, W. Germany

PRO MEMORIA

A. a. Prof. Dr. Zenono IVINSKIO netekus

Vertingiausia šios knygos dalis, manau, yra prof. Z. Ivinskio plati, bolševik akipl šišk propagand griauanti, lietuvi ir kit taut autori literat ros apžvalga.

1971. XII. 24 mirusiojo prof. Ivinskio liga pasireišk tuo metu, kai 1970 m. „Europos Lietuvio“ atkarpoje buvo baigiama spausdinti ši mano studija. Profesorius, jau sirgdamas, paraš vad . Viskas buvo paruošta knygai spausdinti. D l netik to jos spausdinimo sutrukdyimo, ligonis labai sielojosi ir daug kart teiravosi.

Per pusanthro m n. prieš aiškiai nujau iam mirt , prof. Ivinskis 1971. XI. 16 man rašyt j laišk baig : „Su nuoširdžiais link jimais, kaip nors greičiau knyg išleisti“. Neiškent dar ir PS nepris : „Mane gyvai interesuoja, kaip toliau vystysis knygos spausdinimas? Painformuoki mane — prašau — nors atviruku. Tavo Zenonas“.

Laimei, kartu su tuo laišku at jo pranešimas iš Londono, kad knyga netrukus bus prad ta spausdinti. T maloni žini tuojau pranešiau ligoniui. Jis mir žinodamas, kad mudviej darbas nebuvo vel-tui.

Tad tetarnauja ši knyga šviesaus a. a. profesoriaus dr. Zenono Ivinskio atminimui.

Autorius

A.A. prof. dr. Z. Ivinskis, E.L. Studij Savait s preleentas.

AUTORIUS IR JO IŠKELTIEJI KLAUSIMAI

Antrojo Pasaulinio karo gale komunistams vėl okupavus Lietuvą, gausiai ten buvo prirašyta brošiūrų, žurnalų bei laikraštų straipsnių, išleista net šaltiniai rinkiniai apie 1917 - 19 metus Lietuvoje. Ir rašiniai, ir dokumentinė medžiaga teturi vien tikslą, btent, parodyti, jog lietuviai tauta, tiksliau jos liaudis ar „Lietuvos darbo žmonės“, tenor jį tarybų („sovietinis“) valdžios, miestuose ir miesteliuose kūrė „revkomus“ (revoliucinius komitetus), už „Spalio mėnesio“ revoliucijos bei bolševikinius idealus tekovojė, tvėrė savo karinius dalinius ir t.t.

Šitos rašytos komunistinės istoriografijos tezas dar kartą savo visumoje buvo pristatytos 1969 metų lapkričio pradžioje per Vilniuje vykusią „Pabaltijo istorik mokslinę sesiją“, kuri suorganizavo Lietuvos Mokslų Akademijos Istorijos institutas.

Kol dar iki šiol atskiru leidiniu nėra išspausdinti toje sesijoje skaityti Pabaltijo istorikų referatai, kurie *pirmą kartą* bendromis jėgomis nagrinėjo ir aštriai kritikavo „buržuazinius, nacionalinius istorijos klausimus“, reikia tenkintis tuo, kad „Tiesoje“ (1969. XI. 16, Nr. 267) yra pareiškęs tik pensjon išėjusio Instituto direktorius prof. J. Žiugžda.

Jo žodžiais, anoje sesijoje sovietiniai istorikai davė „pagrįstą, argumentuotą, dokumentais paremtą atkirtį tiems (buržuaziniams) istorikams, kurie

bando falsifikuoti ties “ . Neigdami politin Vasario 16-tosios (1918) akto reikšm , tarybini istorik referatai gr žo prie nuolat per por dešimtme i kartojamo teigimo. Ryšium su min tos sesijos referatais J. Žiugžda j „Tiesoje“ taip formulavo: „Tikr j Lietuvos valstybingum atk r liaudies masi jud - jimas, proletarin revoliucija, ir tikrasis valstybingumo aktas yra 1918 m. gruodžio 16 d. paskelbtas Laikinosios revoliucin s Vyriausyb s, kuriai vadovavo V. Mickevi ius-Kapsukas, manifestas“.

Suprantama, jog tokie propagandiniai a posteriori teigimai, neatitinka tikriesiems faktams ir b - tinai reikalauja atitaisymo. Atsitiktinomis progomis, kartais tik probr kšmais yra buv *kritiškai* pasisakyta apie tos r šies komunistin istoriografij , paremt marksistine - leninistine metodologija, kaip to iš tarybini istorik dar kart buvo pareikalav s Taryb S jungos Komunist partijos XX-sis suvažiavimas. Tuo klausimu yra, be kitko, raš lietuviai istorikai: V. Sruogien (Bolševikai falsifikuoja Lietuvos istorij , „Lietuva“, 1954, Nr.6, p. 155 - 157), V. Trumpa (Lietuvos istorik darbai ir dienos, „Aidai“, 1960, Nr. 6, p. 258 - 263), Z. Ivinskis (Lietuvos ir kit balt praeitis soviet aiškinime, „Europos Lietuvis“, 1957, Nr. 14 - 16, 24 - 33; trumpiau „Laisv“, 1957, Nr. 12, p. 13 - 19).

Darydamas kritišk LTSR istorijos 1 - jo tomo (iki 1861 m.) vertinim , kun. V. Bagdanavi ius MIC yra taip pat paliet s sovietin s Lietuvos istoriografijos metodus (Tautos Praeitis, t. 1, knyga 1, i - kaga, 1959, p. 3 - 24). Keliais atvejais paskutiniu laiku yra raš ir J. Damauskas („Draugas“), J. Vilkaitis („Naujienos“) ir kt.

Lietuvos kariuomenės atsargos majoras Petras Gudelis *pirmasis* nuodugniai atsidėjo anam laiko tarpiui, pasiryžęs kritiškai išgliaudyti Lietuvos bolševikų šaltinius ir išaiškinti, kaip jų valdžia buvo atsiradusi Lietuvoje 1918 - 1919 metais. Analizuodamas bei konfrontuodamas pačią komunistų versmę, ją lygindamas, gretindamas su realiais faktais ir darydamas kritiškai - logiškas išvadas, P. Gudelis, palyginti, plačiai nušvietė anuos nepriklausomos Lietuvos pradiniam laikotarpiui taip reikšmingus metus.

Pats autorius yra kompetetingas kalbėti apie šio studijoje minimą faktą kaip gyvas *liudininikas*. Pradėdamas plačiau savo atsiminimų aprašymu iškovoti Lietuvos vasaros rytuose 1919 metais („Karo Archyvas“, t. V, p. 223 - 266), jis nuo 1929 - jį met toliau nepaliov bendradarbiauti nepriklausomos Lietuvos (daugiausia kariškoje ir šaulių) spaudoje.

P. Gudelio patyrimas iš Pirmojo pasaulinio karo galo buvo vairus ir gausus. „Vasario mėnesio“ revoliucijai (1917) išgyveno Karšo tvirtovę, Užkaukazyje. Autorius greitai subūrė ten gyvenančius lietuvius Karšo Lietuvių draugijai. 1917 m. pavasarį, netrukus po vad. „Vasario mėnesio“ (27 d.) revoliucijos (nauju stiliumi kovo 12 d.), susiorganizavęs Lietuvių Kariškosios Jungos Centro Komitetas Rusijoje pradėjo rėpintis steigti tautinius karinius dalinius. Tada P. Gudeliui pasisekė gauti Kaukazo armijos kareivių atstovų tarybos vykdomojo komiteto leidimą apvažinti Kaukazo frontą (prieš turkus). Šitaip autoriui pasisekė surasti ten išblaškytus lietuvius ka-

rius ir suorganizuoti j tarpe kult ros-švietimo darb . Tokiu b du Užkaukazyje pavyko sutelkti lietuvius karius, kad, aplinkyb ms pasikeitus, b t galima iš j suformuoti vien lietuvi karin dalin , nes tada Armijos vykdomasis komitetas draud Kaukaze or- ganizuoti tautinius dalinius.

Per penkis m n. (1917. VII. 11 - XII. 21) važi- n damas po ano fronto dalinius, autorius gerai susi- pažino ne tik su to meto lietuvi kari , bet ir apskri- tai su rus kariuomen je vyraujan iomis nuotaiko- mis. Jis akivaizdžiai susitiko su bolševik agitacija, mat kariuomen s subyr jim . To laikotarpio savo atsiminimus autorius yra paskelb s „Karo Archyvo“ VI, VII ir IX tomuose (1935 - 1938), o specialiai apie savo veikl Užkaukazyje lietuvi tarpe raš „Karyje“ (1964 m.).

Šitaip išgyven s Kaukazo fronto aiž jim , ten vykdom komunistin propagand , P. Gudelis, jau po bolševikin s revoliucijos Petrograde, dalyvavo Kaukazo lietuvi draugij atstov suvažiavime Tiflise (1917. XII. 25). Jis buvo išrinktas lietuvi - kariški Vykdomojo Komiteto ir Kaukazo Lietuvi Tarybos nariu, v liau (1918. II. 19) tapdamas joje kari sekcijos sekretorium ir Tarybos pirmininko pavaduotoju.

Jaunas 23-j met karininkas (gim s 1895 m. kovo m n 28 d.) gr žo Lietuvon 1918 - j met rug- s jo m n. pabaigoj, t. y. prieš pat I - j o pasaulinio karo pabaig ir vokie i iš Lietuvos pasitraukim . P. Gudelis tuojau uoliai dalyvavo organizuojant pirm j lietuvišk valdži , kai buvo steigiama savi- valdyb jo gimtame Vašk vals iuje. J. Navakui va- dovaujant, jis drauge su kitais karininkais, aktyviai

sijung organizuojant Joniškio apskrityje apsaugą, tada vadinamą miliciją. Kai bolševikai tą kraštą okupavo, atsargos milicijos organizavimas buvo tiesiamas slapta.

Toji milicija 1919 m. kovo mėn. pabaigoje jau išėjo prieš bolševikus vieškov. Lietuvos vyriausybė, pavėluotai pradėjusi rinkti kariuomenės steigimui (pirmas sakymas kariuomenei buvo išleistas 1918. XI. 23 d.), dar nebuvo spėjusi pastatyti žymesnės karinės jėgos, pripažino, kad Joniškio apskrities atsargos miliciją kariuomenės dalimi. Ji buvo pavadinta Joniškio partizanų mirties batalionu. Apie tai reikšmingai atsistatantios Lietuvos laikotarpui aname krašte P. Gudelis ruošia atskirą knygą. Patiekdamas ir smulkius faktus, autorius parodo, kokios silpnos buvo lietuvių bolševikų jėgos ir kaip sunkiai jiems lietuvių visuomenė priešinosi.

Asmeniškai autoriaus išgyvenimai Rusijoje bolševikinės revoliucijos pradžioje, jo tolimesni patyrimai kovojant su ginklu savo žemėje už nepriklausomą Lietuvą, lygiai kaip ir jo žvalgus siskaitymas pačioje Lietuvos komunistų raštus apie vad. „socialistinę revoliuciją“ Lietuvoje, leidžia jam duoti apdairius ir vispusiškus vaizdus apie mums taip svarbų lužtvinį naujosios Lietuvos laikotarpį. Neužteko kritiškai ir konsekventiškai išsijoti komunistų istoriografijos teikiamus šaltinius ir jais paremtus raštus. P. Gudelis, kartais savo posakiuose leisdamas ir savo jausmui bei širdžiai prabilti, drįsiai nurodo grubias klaidas, ryškius perdėjimus, stiprias tendencijas.

Jau prieš dešimtmetį apie Lietuvos tarybinę

istorik darbus pastebėjo su pagrindu V. Trumpa (Aidai, 1960, Nr. 6, p. 262): j tikslas yra „rodyti“, kad plačiosios lietuvių tautos masės vis laiką siekiosios sovietinės santvarkos. Tada ir nepriklausomybės laikotarpis nuo 1918-ųjų metų su buvusiu „buržuaziniu diktatorium“ laikotarpis. Vasario 16-tosios nepriklausomybės deklaraciją visiškai ignoruodami, šiuo atveju sovietiniai istorikai esą *suklaidin* (m. pabraukta) kai kuriuos nekritiškus Amerikos istorikus. (t. p. 262).

P. Gudelis savo darbe ir išeina kovą prieš tokią šią *štampuotą* tezę, kurios yra užvaldžiusios tarybinį spaudą, pereidamos ir komunistų mokslinę literatūrą. Tai galima, pvz., pasakyti apie gausiai atsiminimais ir archyvine medžiaga paremtą Broniaus Vaitkevičiaus 1967 metais išleistą disertaciją „Socialistinė revoliucija Lietuvoje 1918 - 1919 metais“. Naujasis Istorijos instituto direktorius (Vaitkevičius) šitame pirmame tokiame stambiame darbe, išleistame, žinoma, 50-ties metų „Spalio mėnesio“ revoliucijos jubiliejui, tekalba apie *suvereninį* Tarybų Lietuvą. Pagrindinė priežastimi laikino soviet valdžios žlugimo Lietuvoje jis telaiko vad. intervencijas.

Apžvelgdamas ne tik tarybinį, bet paminėdamas ir „buržuazinę“ istoriografiją, B. Vaitkevičius, be kitko, praleido svarbų prof. dr. Alfredo Ericho Senn'o tyrinį („Die bolschewistische Politik in Litauen 1917 - 1919“, žurnale *Forschungen zur osteuropäischen Geschichte*, 1957, t. V, p. 93-118).

Šis objektyvus amerikiečių (USA) istorikas, panaudodamas daug šaltinių, parodo, jog komunis-

tin Kapsuko-Mickevičiaus Vyriausybė nebuvo pasiekusi „revoliucinio“ judėjimo Lietuvoje, bet ji buvo *Lenino partijos partijos* sodinta (t. p., p. 106). Toki pat išvada nuosekliai prieiti ir jas logiškai pagrįsti, P. Gudeliui nereikėjo „išgerti“ visą statiną komunistinio vyno norint jį skonį pažinti. Kitaip tariant, autoriui nereikėjo nagrinėti visą iki šiol paskelbtą šaltinį medžiagą. Jis taip pat nepolemizavo su visu gausiu tyrinėjimu ir straipsniais autoriais. Kai kuriais neuralgiškais klausimais turėjo jo vieno kito raudonojo „stiklelio“, ir jau viso „vyno“ skonis buvo nedvejojamai nustatytas. Joki autoritetai ne taigojamas, P. Gudelis savo išvadas teptar m *pa i* Lietuvos komunistų šaltiniais. Jie kaip tik patvirtino, jog minėti autoriai teisingos.

Du mėnesiai panaudodamas Lietuvos komunistų literatūrą, P. Gudelis visu platumu išryškino A. E. Senn'ą ir kitus pareikštus teigimus, jog bolševikai Lietuvoje tada *nebuvo giliai leidę šaknų*. Ne nuo šiandien yra žinoma, jog 1918 metų rudenį bolševikų vadai Rusijoje buvo suplanavę ir pastangas dar, kai taip tada buvo tik ta greit raudonosios revoliucijos išsiplėtimą Vokietijoje ir kitur aplink Europoje, bolševikinės revoliucijos vilnims užlieti dar vokiečių okupuotus Pabaltijo kraštus. Ypač L. Trockis buvo tik jos anos tarptautinio proletariato revoliucijos greit pergalę Europoje.

Petrapičio revoliucionieriams labai svarbu tada buvo, kad karas pralaimėjusioje Vokietijoje spartakistai tuoj užgrobtų valdžią Berlyne. Vidurio Europos subolševikinimas būtų suteikęs stiprų šansą visoje Vakarų Europoje vesti proletariato diktatūrą.

Ta kryptimi ypa daug veik didysis Lenino pagalbininkas ir Raudonosios Armijos organizatorius L. Trockis. Pabaltijo žemės turėjo tarnauti skubiu „tiltu“ prasiveržti tolyn vakarus, padėti ten sukilusiems ar nerimstantiems komunistams.

Tad ir Lietuvon, kandin besitraukianie vokiečių pulkai, turėjo veržtis bolševik kariniai daliniai. Šitokiu būdu užimtos vietose turėjo būti vesta sovietinė sistema, suorganizuoti revkomai. Kai jiems „ant kojų atsistoti“ vietiniai komunistai ne iš tolo neturėjo užtenkamai įgūs, Maskvos suplanuotai Kapsuko-Mickevičiaus Vyriausybei, žinoma, pagalbon turėjo ateiti Raudonoji Armija. Kapsukas buvo tik įs, jog tik šios pagalba tegalima veikti „interventus“ ir reakcijos įgūs (Jerzy Ochma ski: Rady i rewkomy na Litwie radieckiej w 1918/1919 roku, žurn.: Studia z dziejów ZSRR i Europy rodkowej, 1969, t. V, p. 45 - 47).

Šiandien tarybinėje Lietuvoje Kapsukas dėl šitokio savo nusistatymo ir Maskvai paklusnaus veikimo yra perdėta išpopuliarintas. Tai atliko dar syk žurnalas „Komunistas“ ryšium su Lenino šimto metų gimimo sukaktimi (1970, Nr. 3-4).

Kapsukas niekad nebaigė jokios mokyklos. Bet jo vardas gavo savo senomis istorijos tradicijomis išgarsinęs Vilniaus universitetas, Marijampolės pavadinimas buvo pakeistas Kapsuk. Neturksta ir visoki kitoki ženklai ir atžymėjimai, surišti su vardu šito Maskvinio nusistatymo bolševiko, kai prieš pat Lietuvos okupaciją staiga likviduotas Zigmas Aleksa-Angarietis (1940. V. 22 Maskvoje) dabar ne iš tolo tiek nepopuliarinamas. Pati „Mažoji Lietu-

viškoji Tarybin Enciklopedija“ (1, 1966, p.61), tur jo pripažinti, jog Angarietis „žuvo neteis tai re-presuotas asmenyb s kulto s lygomis. 1956 reabi-lituotas“. Visai galimas dalykas, kad Z. Aleksos nu-žudym , tik 24 dienos prieš Lietuvos okupacij (1940. VI. 15), reikia rišti su ta aplinkybe, kad Aleksa tokiai Lietuvos okupacijai nepritar .

Kai pa i lietuvi bolševik j ga 1919-j met pradžioje dar tokia silpna buvo, Kapsuko Vyriausyb reik jo visaip raudonais durtuvais ramstyti. Tai P. Gudelio studijoje yra atžym ta vairiais faktais. Autorius, be kitko, parodo silpn bolševik partin tinkl Lietuvoje, menk paj gum skubiai organi-zuoto ir por m nesi teveikusio „Žemai i pulko“. Autorius taip pat aprašo, kokiais metodais Lietuvo-je buvo verbuojami bolševikai, drauge parodyda-mas, ko verti buvo raudonieji „pagalbiniai daliniai“ ir t.t.

Akivaizdoje viso sriauto tarybini rašt ir straipsni , kurie labiausiai kreivuose veidrodžiuose perduoda 1918 - 1919 met lietuvi tautos istorij ir su bolševik invazija surištus faktus, P. Gudelio knyga yra šiandien reta prošvaist objektyvumo ke-lyje an dramatišk met tyrin jim . Ji parodo, kaip yra buv iš tikr j , nepertempiant, nenutyrint ir nefrizuojant fakt .

P. Gudelio darbas nesunkiai paaiškina, kod l lietuvi tauta, apsigynusi nuo savo *tautinio* valsty-bingumo prieš , savyje rado užtenkamai j g s k-mingai atkurti nepriklausom Lietuv . Tarybin je istoriografijoje nuo seniau vis kartojam mit , jog svarbiausieji tos nepriklausomos Lietuvos k r jai

tebuvusios svetimos „imperialistin s“ j gos, sugriauna akivaizd s faktai. Kaip tik atsik rian ioji nepriklausoma Lietuva, kuri labai nenoromis ir pamažu didžiosios valstyb s tepripažino de facto, vos 1922 metais išgavo de jure status , kai ji jau buvo s kmingai apgynusi savo sienas, pravedusi socialiniu atžvilgiu reikšming žem s reform , vedusi savo tvirt valiut , steigusi piln savo universitet ir t.t.

Nepriklausomyb s kovos, kurias lietuviai po ankstybo vokie i dalini pasitraukimo 1919 m. viduasaryje *vien savo j gomis* toliau beved , buvo gyvas rodymas, jog tauta tur jo užtenkamai ryžtingumo, valios ir sugeb jimo gyventi savo *atskir* , nepriklausom gyvenim . Šitok savo nusistatym lietuvi tauta rod ir v liau per vis nepriklausomyb s laikotarp .

Bolševikinio elemento reikšm Lietuvoje visai sunyko, kaip tik sveikai pravesta žem s reforma ir kitos pozityvios priemon s buvo atnešusios savo akivaizdži vaisi . Užtenka ia, pvz., pamin ti fakt , kad Lietuvos komunistams, nors ir maskuotu „Darbinink kuopos“ ir „Kuopinink “ s rašu, I Lietuvos Seim 1922 m. lapkri io m n. tepasisek pravesti 5 atstovus (iš 78). Ir dabar dar Lietuvos komunistams n ra malonus faktas (VI. Povilionis, Buržuazinio demokratinio režimo Lietuvoje klausimu, Teis , t. VI, 1966, p. 32), jog tada „Kuopinink “ s rašai tesurinko 51.969 balsuotojus — 7% vis rinkik . (Pla iau ži r. Z. Ivinskis, Lietuvos ir Soviet S jungos santyki dvidešimtmetis (1919 - 1939), Aidai, 1969, Nr. Nr. 6 - 8)

P. Gudelio yra didelis nuopelnas, kad jis an

silpn Lietuvos komunist reiškim si parodo dar 1918 - 1919 metais. Daug kas apie t laikotarp , kas šiandien Lietuvoje komunist yra teigiama ir rašoma, kas jau gyja oficiozin s sovietin s historiografijos charakter , t ra tendencija ir fakt žalojimas. Ši knyga užtenkamai gyvai pailiustruoja tok an met vyki Lietuvoje aprašymo ir j komentavimo b d .

Prof. Dr. Zenonas Ivinskis

Bonn, 1970. IX. 29. (šv. Mykolas)

AUTORIAUS ŽODIS

Pasiryž s aprašyti Jonišk lio apskrities partizan dalyvavim nepriklausomyb s kovose, stengiausi patirti, kaip apie juos atsiliepia buvusieji j priešai okupuotoje Lietuvoje leidžiamoje literat roje. Mano darbui pritariantieji bi iuliai par pino man su tuo laikotarpiu susijusi knyg . Jas bestudijuodamas supratau lietuvi bolševik kilm ir j išdavikišk vaidmen rus kare prieš atsikurian i nepriklausom Lietuv .

„Blizgindami“ savo partijos praeit , lietuviai bolševikai anuometin rus antpuol ir dalin Lietuvos okupacij melagingai vadina broliška rus pagalba tada Lietuvoje tariamai vykusiai proletarinei revoliucijai. Ta iau tas savo pasakas jie patys sugriauna, skelbdami an laik dokumentus.

Paaišk jo taip pat, kad prieš spausdindami jie tuos dokumentus stropiai išsijoja. Ta iau ir tuose jau taip išsijotuose dokumentuose, akylai panagrין jus, galima surasti rodyt , kad, neži rint rus ir lietuvi bolševik vis pastang ir tam reikalui rus skirt j milžinišk sum , jiems nepavyko sukelti Lietuvoje jokios revoliucijos.

Tik stengdamiesi pasauliui akis apdumti, rusai, puldami Lietuv , prisideng tariamosios revoliucion s Lietuvos darbinink ir valstie i valdžios vardu. Iš tikr j , rusai vykđ Maskvoje suplanuot vaidinim , kuriame lietuviams bolševikams atiteko tik dosniai apmokam , bet labai negabi ir negarbing artist vaidmuo.

Jonišk lio apskrities partizanai pasireišk slapta veikla bolševik okupuotoje apskirtyje ir atviro-

se kovose su rusais raudonarmie iais. Tik pažinus partizan prieš silpnybes, galima suprasti, kod l nedideliām b reliui slaptai veikian i partizan sek si paversti niekais rus galybe besiremian i lie-tuvi bolševik pastangas sukurti apskirtyje bolševikin „roj“.

Šioje apžvalgoje aš ir stengiuosi rodyti tas j silpnybes j pa i dokumentais.

Atskirame s raše raidyno tvarka nurodau šalti-nius, kuriais esu naudoj sis.

Bestudijuodamas tuos bolševik raštus, sitiki-nau, kad ne tik propagandiniai straipsniai, bet net mokslin vard pretenduojan ios knygos rašomos ne objektyviai šaltai, bet sakinius nuolat maišoma sodrios ironijos, pašaipos ar paniek reiškian i tra-faretini agitacini epitet . Tiesiog sunku prisivers-ti t ž l j rašt ton ir nuolatinius fakt iškrai-pymus atsakin ti ramiu disputininko tonu. Tod l maloniai prašau skaitytojus atleisti man, jei aš ne vi-suomet veikiau švelniai, diplomatiškai paneigti j tvirtinimus, bet atvirai ir sta iokiškai aiškinau tikr - j pad t ir ilgesniais išvedžiojimais rodin jau bolševik teigim netikslumus.

Man pa iam yra tek gyventi Rusijoje ir ar iau pažinti lietuvi tremtini nuotaikas.

Rus bolševizmu jie nekvaršino sau galv , tik r pinosi grei iau iš to pragaro pasprukti ir sugr žti nepriklausomon t vyn n, kur tik josi patys žmoniškai susitvarkyti.

Deja, ir t vyn je didžiausi pastang pareikala-vo kova prieš lietuvi bolševik vardu prisidengu-

sius rusus. Nors nuo ano laiko jau praėjo 50 m., bet mažiausiam vis vyki eig tiesiog biau ru ži r ti, kaip lietuviai bolševikai savo raštuose mulkina žmones, d damiesi Lietuvos vaduotojais iš imperialist bei kapitalist gl bio.

Niekam ne paslaptis, kad lietuviai užsikr t bolševizmu Rusijoje. Karui besit siant, vokie iams užimin jant vis didesnius Lietuvos plotus, Rusij pasitrauk apie 200.000 Lietuvos gyventoj . kariuomen buvo pašaukta apie 45.000 vyr . Rusams nelaimingai pasibaigusioje Moz r operacijoje vokie i nelaisv n pateko apie 20.000 lietuvi . Taigi karo pabaigoje Rusijoje gyveno dar apie 200.000 lietuvi .

Caro vyriausyb draud kitatau iams koki nors politin veikl . Kad lietuvi kamienas buvo išsaugotas Rusijoje, didelis nuopelnas priklauso Durnos atstovo M. Y o vadovaujamam Nukent jusiems nuo karo šelp ti komitetui. Jis visuose Rusijos užkampiuose tur jo daugiau kaip 250 skyri . Jis buvo steig s 254 mokyklas, pradedant gimnazijomis ir baigiant amat mokyklomis, daugyb bendrabu i moksleiviams ir prieglaud pavarg liams, taip pat šelp senesnio amžiaus ir lig prispaustuosius atskirai gyvenan ius lietuvius. L š tiems reikalams jis gaudavo pagal s matas iš kunigaikštyst s Tatjanos komiteto (Dšm. 39 p.).

Tik po vasario revoliucijos, kai 1917 m. buvo nuversta caro valdžia, susidar s lygos ir rus pavergtoms tautoms prad ti r pintis tolimesniu savo likimu. 1917 m. kovo 13 d. kit tautybi pavyzdžiu Petrapilyje buvo sudaryta Lietuvi tautos taryba. Ji išrinko Laikin j Lietuvos valdymo komitet ir

kreip si nauj j vyriausy b , kad ji pavest komitetui valdyti visas iš Lietuvos evakuot sias staigas ir paremt k-to pasirengimus organizuoti Lietuv karui pasibaigus. Nors buvo gauta graži pažad , bet užsimojim nebuvo leista vykdyti.

domus suomi pavyzdys. Kai jie pareišk nor visiškai atsiskirti nuo Rusijos, tai 1917 m. liepos 18 d. prie valdžios atsistoj s ir Rusij demokratine respublika paskelb s A. Kerenskis nesutiko su jos pageidavimu ir pagrasino kitoms tautoms, kad Rusijos demokratija turi pakankamai j g neleisti joms atsiskirti. Tuo jis suk l didel taut nusivylim demokratine vyriausybe. T aplinkyb v liau labai sumaniai panaudojo netrukus vyriausy b nuvertusieji bolševikai (LE XXII t., 374 p.).

Pasitik damas savo galingumu, A. Kerenskis laiku nepasteb jo jam iš pa i rus gresian io pavojaus ir nesi m joki priemoni pa ioje pradžioje sutramdyti Lenino vadovaujamiems bolševikams. Pastarieji netrukdomi pl t savo organizacij . Demagoginiais pažadais greitai užbaigti kar jie viliojo savo pus n ilgo karo išvargintus karius ir gyventojus. Galutinai pasiruoš , 1917 m. lapkri io 7 d. jie Petrapilyje suruoš sukilim , nuvert Kerenskio vyriausy b ir išvaik bepos džiaujan ius Steigiamojo susirinkimo atstovus.

1. LIETUVI BOLŠEVIK DARBAI RUSIJOJ

Melagingais pažadais bolševikai masino visas Rusijos pavergt sias tautas, žad dami joms visišk laisv net atsiskirti. Tam tikslui jie labai anksti pra-

d jo leisti bolševikinius laikrašius vairi taut kalbomis. Iš Sibiro tremties sugrąs Petrapil, Z. Aleksa-Angarietis, gavs lš, 1917 m. balandžio 12 d. prad jo leisti „Ties“

Reikia žinoti, kad lietuviai Rusijoje anksti prad jo leisti vairi pakraip laikrašius. 1915 m. tautininkai išleido „Lietuvi Bals“; apie „Naujosios Lietuvos“ savaitrašt (1915. XII. 22) buvo apsijung socialdemokratai ir socialistai liaudininkai. „N. L.“, pabr ždama vykusios revoliucijos reikšm, kaip naujos eros pradži, 1917 m. kovo 11 d. prad jo nauj laikrašio numeracij. Katalikai nuo 1916 m. rugsjo m n. leido „Vad“. Taigi visi lietuviai Rusijoje tur jo spaud pagal savo paži ras. „Tiesa“, kaip pats žodis rodo, kopijavo rus „Pravd“. Bet bolševizmo šalinink lietuvi tarpe susirado labai maža. Kiek žymesnius buvo galima vienos rankos pirštais suskaičiuoti. O apie eilini nariuskaiki bolševikai neskelbia joki statistik. Vargu ar per vis savo veikimo laik Rusijoje jie surinko bent 2000 žmoni, t. y., vos vien nuošimt 200.000 ten gyvenusi j lietuvi.

Bolševikai susilauk pagalbos, kai birželio m n. iš JAV emigracijos atskub jo Petrapil V. Mickevius-Kapsukas su palyda — K. Giedriu ir K. Klioriu (Gkr. 1969 m. 13 nr.). Pastarasis 1918 m. atsi stas Lietuv, atstovavo „sukilusiam proletariatui“ Panev žyje. Kapsukas jo Lietuvos istorij kaip Laikinosios revoliucins Lietuvos darbinink ir valstieii vyriausybs galva ir bolševik vadas. Taciau iš dabar okupuotoje Lietuvoje spausdinam komunistini rašt galima sitikinti, kad jis buvo toks tikras pasakios vadas, kuris tik žiri

šeimininko — rusų akis. Jis ir visi jo šalininkai buvo vadovaujami rusų ir tarnavo jiems rankiu, savo vardu pridengdami pasaulio akyse rusų pastangas pagrobti Lietuvą. Jų veikloje negalima žiūrėti į vieną žingsnio, kuris nebūt rusų kvėptas arba tiesiog sakytas.

Vienas svarbiausių šaltinių lietuvių bolševikų 1918-1919 m. veiklos nesukmingumui rodyti yra 1967 m. Vilniuje rusų kalba išleistasis dokumentų rinkinys „Kova už tarybų valdžią Lietuvoje 1918-1920 metais“. Tai jau jis turi tikrumą, kad dokumentai spausdinami tik pradėdami nuo 1918 m. liepos 30 d. Tai nepritekli truputį sumažina J. Mažiuko straipsnis, kuriame duodama keletas 1918 m. gegužės mėn. Maskvoje išrinktojo Rusų KP lietuvių sekcijos centro biuro protokolų. (Drv. 1969, 15 nr.)

Pagaliau pavyko surasti ir minimą „Komunisto“ 8 nr. Rinkinyje skelbiamą dokumentą pastaboje rašoma, ar naudotasi originalu, jo nuorašu arba vertimu. Matyti, kad bolševikų organizacijose dažniausiai būdavo kalbama rusiškai ir jų susirašiniai jimas taip pat būdavo vykdomas rusų kalba. Tas atbaidydavo nuo bolševikų juos linkstančius, bet dar tautinio jausmo nepraradusius lietuvius. Prie progos galima pasakyti, kad vėliau pats Kapsukas suprato, jog tautinio jausmų nepaisymas yra bolševikų taktikos (bet ne daugiau!) klaida. Jis rašo: „Tautinis klausimas, kur L ir BKP labai mažai tekreipdomas kovojant su sovietų valdžios, ir rusų kalba, kuri dažnai buvo vartojama, ypatingai centralinse sovietų valdžios staigose, vietoj vietinio kalbų, taip pat negalėjo neduoti neigiamų rezultatų. Tai taip pat padėjo kontrevoliucijai mobilizuoti savo jėgas“ (Kps. 1, 216 p.).

Gr ždamas prie bolševik centro biuro aprašymo j spaudoje, turiu pabr žti, kad tuojau ten aišk - ja prieštaravimai. Dokument rinkinio žangoje sakoma, kad Petrapilyje 1917 m. rugs jo 10 d. buvo išrinktas lietuvi sekcij centro biuras prie rus bolševik partijos ir kad 1917 m. spalio 10 d. tos partijos centro komitetas patvirtino j . Betgi nei biuro nari skai ius, nei jo atstovaujama j sekcij skai ius, net n viena pavard neminima. Rinkinyje nerandame taip pat joki užuomin apie Maskvoje 1918 m. geguž s 26-27 d. d. vykusi lietuvi bolševik konferencij , nei apie jos išrinkt j nauj cent-ro biur . Manau, kad tuo norima rodyti kaip gali-ma ankstyvesn bolševik gyvavimo pradži . (Brb. 7 p.).

O dabar 1968 m. „Komunisto“ 8 nr. straipsnio žangoje rašoma: „Ypa didel vaidmen , paspartinant Lietuvos Komunist partijos suk rim , atliko RKP (b) Lietuvi sekcij konferencija, vykusi Maskvoje 1918 m. geguž s 26-27 d., ir jos išrinktas bolševik partijos Lietuvi sekcij Centro biuras“.

ia pirm kart aiškiai nurodoma, kad biur sudar 5 nariai ir 5 kandidatai, taip pat pamin tos visos pavard s, bet keli sekcij atstovai dalyvavo toje konferencijoje — nepasakyta.

Tuo b du Petrapilyje nuo 1917 m. rugs jo 10 d. ligi 1918 m. geguž s 27 d. veikusio centro biuro darbai lieka padengti migla. Iš tikr j rusams reik - jo jiems paklusni taut centro biur s raše tu - r ti ir lietuvi vard , tai ir buvo skelbiama, kad jis sudarytas ir netgi atstovauja „lietuvi sekcijoms“. O iš ties Petrapily, be Kapsuko ir Angarie io, nebuvo kit žymesni bolševik , tai iš b dos tie du ir tam

biurui ir visoms sekcijoms „atstovavo“. Taigi, neturint kuo pasigirti, ir tie laikai nutyliami.

Tiesa, dokument rinkinyje minimi dar treči centro biuro rinkimai (Brb. 7 p.). „Pirmoje lietuvi bolševik konferencijoje 1918. I. 8. buvo išrinktas lietuvi sekcij nuolatinis centro biuras prie rus bolševik partijos centro komiteto“. Veltui ieškotume ten nurodym apie nari skai i ar j pavardes. Netgi susirinkimo vieta nenurodyta. Apie pirm j c. biur rašoma, kad jis m si vadovauti agitaciniam darbui Rusijoje gyvenan i lietuvi tarpe. O pastarasis, „naudodamasis visomis galimyb mis, siuntin jo Lietuv komunistin literat r ir taip pat pavienius komunistus vadovauti ten partijos organizavimo darbui“. Kaip matome, ir tas skambusis „pirmosios konferencijos“ vardas komunist raštuose gana dažnai vartojamas.

Ta iau blogiausi pasekmi dav Rusijos lietuviams prie RSFTR tautybi reikal liaudies komisariato sukurtasis lietuvi reikalams komisariatas. 1917 m. gruodžio 21 d. Kapsukas buvo paskirtas komisaru, o Angarietis jo pavaduotoju. Ko demokratin Rusijos vyriausyb neleido vykdyti Lietuvi tautos tarybai, tai dabar bolševik vyriausyb paved Kapsukui.

Tada prasid jo sistemingas lietuvi demokratin staig ir organizacij ardymas ar j perimim jimas bolševik rankas.

Visiems žinoma bolševik savyb sl pti bet kokius savo nepasisekimus. J viskas jau iš anksto tobulai suplanuota, tai nes km s negalimos. Mat me, pvz., kaip tetur dami vos por asmen Petrapilyje, jie sudarin jo sekcij sekcijas. Leidinyje „Revoliui-

cinis jud jimas Lietuvoje“ kalbama net apie toki sekcijs steigim , be Voronežo, dar bent šešiuose miestuose ir net tolimame Irkutske. O iš centro biuro 1918 m. liepos 25 d. protokolo Nr. 5 sužinome, kad jis buvo priverstas imtis priemoni netgi centrin s Maskvos sekcijos veikimui paskatinti. Ten rašoma: „1. Maskvos organizacijos reikalui. Konstatuota, kad organizacija neveikia, jos gi komitetas niekuo nesir pina. Nutarta: Centro biuro vardu šaukti kit sekmadien ... Maskvos lietuvi komunist susirinkim ; apie susirinkim pranešti iš anksto rus ir lietuvi laikraš iuose. D. Budinas, Maskvos komiteto kandidatas, privalo, susižinoj s su kitais, imtis darbo“.

Tod l netenka abejoti, kad periferijoje tas sekcijas sudar jomis pasivadinusieji atskiri asmenys. Man nepavyko niekur surasti nors vienos sekcijos išsamesnio veiklos aprašymo, kur b t pamin ta vadovo pavard ar jos nari skai ius.

2. CENTRO BIURO PASTANGOS PASKLEISTI BOLŠEVIZM LIETUVOJE

Ir 1968 m. „Komunisto“ 8 nr. spausdintame straipsnyje „LKP sik rimo išvakar se“ paskelbtais centro biuro protokolais bolševikai steng si išaukštinti neb tus savo pirmtak nuopelnus. Be jau pirmiau mano cituoto sakinio apie c. b. „ypa didel vaidmen“, žangoje randame dar ištis tirad apie tariamuosius c. b. atliktuosius darbus. Ten rašoma:

„Lietuvi bolševik konferencijos išrinktam

Centro biurui kartu su Taryb Rusijos vyriausyb s sud tyje veikusiu Lietuvos reikal komisariatu (komisaras V. Kapsukas) buvo pavesta, pasinaudojant Bresto taikos sutarties nustatytomis Lietuvos gyventoj reevakavimo s lygomis, organizuoti Taryb Rusijoje gyvenan i lietuvi komunist sugr žim Lietuv , nukreipti juos partiniam darbui, tvarkyti komunistin s literat ros leidim bei jos siuntim vokie i okupuot krašt , teikti visokeriop param besikurian iai Lietuvoje komunist partijai. Centro biuro pos džiuose, kurie vyko reguliariai Maskvoje (1918 m. geguž s-gruodžio m n. buvo 32 pos džiai), pagrindiniu dienotvark s punktu, kaip taisykl , buvo klausimai apie partin darb Lietuvoje“.

Ta iau išspausdinti tik šie septyni protokolai iš tur jusi b ti 32, taigi vos penktadalis: 1918 m. liepos 25 d. prot. 5 nr., rugpi io 17 d. prot. 8 nr. ir 29 d. prot. 9 nr., rugs jo 6 d. prot. 11 nr., spalio 16 d. prot. 19 nr., 17 d. prot. 20 nr. ir 22 d. prot. 21 nr. žangoje taip pat nurodyta, kad c. b. protokolai saugomi LKP CK partiniame archyve, taigi ne visiems mirtingiesiems prieinami. O b t labai domu, nes po spalio 22 d. c. b. pos džio ligi laikinosios Lietuvos revoliucin s darbinink ir valstie i vyriausyb s paskelbimo (gruodžio 16 d.) tur t atsispind ti protokoluose „milžiniški“ c. b. paruošiamieji darbai. Matyt, protokoluose nerastume, kas tokius sp jimus patvirtint , tai neskelbiami ir protokolai...

Paskelbtaisiais septyniais protokolais norima rodyti, kad c. b. pastangomis Lietuva buvo trumpu laiku tiek subolševikinta, jog sukil s proletariatas gruodžio m n. steig bolševik valdži . Bet pa-

skelbtuosiuose protokoluose yra išcenz ruot viet , kurios pažym tos daugtaškiu skliausteliuose, ir pilna perrašin tojams b ding klastojim , apie kuriuos v liau pla iau pakalb sime. Vis d lto ir šiuose uoliai iškoštuose ir r pestingai sufrizuotuose protokoluose galima užtikti medžiagos, kuri paneigia tuos gražbyliškoj žangoj reiškiamuosius centro biuro vaidmens liaupsinimus.

Protokoluose spausdinamas atvykusio iš Lietuvos P. Eidukevi iaus pranešimas autentiškai patvirtina ir iš kit dokument paaišk jus fakt , kad tuo metu bolševik Lietuvoje nebuvo. Veikiantieji ten lietuviai socialdemokratų nebuvo proletariato diktat ros šalininkai. Kapsukas ilgai nepasitik jo jais ir, kaip toliau matysime, juos savo raštuose stipriai kritikavo. Protokolo 5 nr. 3 a ta jo nuomon taip rašyta: „V. Kapsuko pranešta apie Vilniaus socialdemokrat organizacij ir pažym ta, kad ji dar neatsikra iusi nuo negeistino gaivalo ir galutinai dar nepaaišk jus . Siun iamiesiems Lietuvon žmon ms pranešama, kad kuo grei iausiai reikalinga sudaryti revoliucin organizacijos dal “... Taigi matome, kad tik liepos m n. pabaigoje Maskvos bolševikai susir pino kurti pirm j komunist organizacij Lietuvoje. „Nutarta: Centro biuras pažymi, kad kuo grei iausiai reikalinga paversti Vilniaus organizacij komunist organizacija, provincijoje gi steigti grynai komunistines organizacijas“.

Pr. Eidukevi iaus pranešimas išspausdintas rugpi io 29 d. protokole 9 nr. Labai pravart t tuos pusantro puslapio ilgio „graudžius verksmus“ kiekvienam ištisai perskaityti. Ta iau duodu ia tik jo aiman litanij : „Vokie iams užimant Vilni , jo-

kios organizacijos nebuvo... m ginta sudaryti partijos konferencij iš keli Vilniun atvykusi j draug . J tarpe jau tuomet nebesimat revoliucinio po, ir, susidarius iš buržuazini partij komitetui karo aukoms šelpti, j jo ir socialdemokrat ... 1916 m. buvo tariamasi apie darb , bet nieko nepadaryta... Joki nustatyt princip nebuvo, joki obalsi . Vi-si pripažindavo „nepriklausomyb “...

Apie 1917 m. Vilniaus konferencij P. Eidukevi ius pasakoja taip: „Konferencijon buvo kvie iam per vokie i valdži ir d lei to daugelis kviest - j negavo pakvietim , o kai kurie atvyko ir be organizatori kvietim . Iš 220 konferencijos dalyvautoj soc (ial) dem (okrat) ir demokrat buvo 40 žmoni . „Kad jis pats toje konferencijoje dalyvavo— nenurodoma, tik sakoma: „Darbo Bals “ leisti d. d. Eidukevi iui ir Domaševi iui pasi l patys vokieiai“...

..., (kovo m n.) paaišk jo organizacijos krypsnis komunist pus n. Buvo prad ta tartis su Bundu, bet nutraukta... Po to tartasi su rusais soc (ial) demokratais)... Negalint susitarti, rusai pasi l susijungti be rezolucij ir lozung , bet tai nepavyko... Vilniaus organizacija, kuri, ypa nešus daugiau gyvumo atvykusiems draugams iš Rusijos, aiškiai pakrypo didžiumie i pus n ir, galop, rugpi io 14 d. pasivadino Lietuvos ir Baltgudijos Komunist partija“... O toliau aš iš Kapsuko rašt cituoju jo aštri to suvažiavimo ir jo sudarytosios tarybos kritik (Kps. 1,92 p.): „Susinešimas su kitais kraštais sunkus. Iš Lenkijos gaunami du PPS laikraš iai“...

Kitoj vietoj Eidukevi ius (prot. 11 nr. 1 p.) savo pranešim taip papildo: „M s partijos uždavi-

niai Lietuvoje šie: 1) organizavimas esančių j Lietuvoje komunistų, 2) perdirbti liaudininkus ir socialdemokratų komunistus, 3) tvirti kuopas naujose vietose“...

sid m tina, kad šis Eidukevičiaus pranešimas sugriovė Kapsuko nepasitikimą jį, ir šis pareiškė: „Paskutinis taškas ant jo pastatytas. Jeigu pas mus anksčiau būtų buvę vairios nuomonės, abejonių ir kalbėdama raimo Vilniaus organizacijos ir darbo Lietuvoje, tai dabar to nebebus. Mes darysime ir darome viską, kad jus paturėtumėte“...

Paskelbtaisiais protokolais ir norima parodyti, kaip c. b. daroma, kad Kapsuko pažadą vykdyti. Tačiau prieš tai noriu pasakyti skaitytojams, kad lietuviai ir kitą tautą bolševikai veikė ne savarankiškai. Lietuvių reikalams komisariatas vykdė rusų liaudies komisariato tautų reikalams planus. O tautų centro biurams buvo steigta dar betarpiška vadovybė. Prot. 8 nr. 1a), 2) skiltyje skaitome: „Prie RKP CK sudaryti veikiantį j okupuotose šalyse organizacijų sekretariatą, kuris turėtų: a) darbu užimtuose kraštuose; b) koncentruoti žinias, c) leisti laikraštus vairiomis kalbomis“...

Kiek iš paskelbtų j protokolų aiškėja, c. b. veikla pasireiškė pastangomis: 1) siųsti partinius darbininkus ir 2) spausdinti komunistinį literatūrą ir j gabenėti Lietuvai. Tai pažiūrėjus, kiek tos j pastangos buvo reikšmingos.

Atsakingos partijos darbininkų siuntimas Lietuvai

Apie anksčiau siųstą kalbą Kapsukas savo pranešime 1918 m. spalio 19-24 d. d. Maskvo-

je rus sušauktame vokie i okupuot krašt (Suomijos, Lenkijos, Ukrainos, Baltgudijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos) bolševik organizacij atstov kongresui (Brb 6 dok.). Ten L ir BKP atstovas Kapsukas pasak : „M s didžiausia b da, kad Lietuvoje n ra patyrusi , sen , patvari partini darbuotoj . 1918 m. pradžioje mes pasiunt me ten darbuotojus“. Savo pranešim baig jis šiais žodžiais: „Lietuvoje laukia mus didelis darbas. Ta iau m s j gos silpnos. M s šalis labiau atsilikusi, negu Latvija ar Lenkija. Mes reikalingi draug pagalbos daugiau, negu kas kitas“.

Ta iau šiam pareiškimui prieštarauja dokument leidinyje paskelbtasis RKP lietuvi sekcij centro biuro 1918 m. birželio 30 d. laiškas Rus KP CK-tui (Brb 1 dok.). Jame rašoma: „RKP lietuvi sekcij centro biuras laiko reikalingu pranešti, kad jam, su pagalba lietuvi reikalams komisariato prie liaudies komisariato, jau pavyko užmegzti ryšius su Lietuva, sutvarkyti komunist literat ros vairiomis kalbomis gabenim ir žmoni siuntim ten. Deja, liet. sekcij c. b. ligi šiol sigal jo pasi sti tik vien atsaking partin darbinink , kai tuo tarpu draugai Lietuvoje j labai reikalingi“.

Toliau laiške nusiskundžiama, kad CK-tas jau buvo prašomas atleisti iš tarnybos Rusijos staigose tarnaujan ius patyrusius lietuvius bolševikus ir komandiruoti juos Lietuv , ta iau CK tuos prašymus ligi šiol neatsižvelgia.

Vadinas, Kapsukas kalb damas pasigyr „met pradžioje pasi stais darbuotojais“, kai metams pus jus dokumentuose atžym ta, kad pasi stas tik vienas darbuotojas ir sutvarkytas ryši palaikymas.

M s tikslams tas birželio 30 d- laiške pamin tasis pirmasis agitatorius yra svarbus tuo, kad nuo liepos 25 d. protokoluose išvardytuosius kitus neapsirikdami galime laikyti tolimesniais. Toliau pamatysime, kad tas skai ius buvo labai mažas, o ir pasi sti jie pav luotai, kad bolševikai gal t tikinti, jog tie atsakingieji darbuotojai ligi gruodžio pradžios susp jo surengti Lietuvos proletariato sukilim , kuris tariamai steig bolševik valdži .

Iš prot. 5 nr., 3 c) skilties ir prot. 8 nr., 1 b) skilties sužinome, kad iš Voronežo Lietuv išvažiavo bolševik moksleivi grup ir „kad tie, kurie išvažiavo iš Voronežo Lietuv , važiuoja daugiausia Suvalkijon, ir tod l tenai neb ra reikalo si sti žmoni “.

Rugpi io 17 d. buvo kalbama apie trij žmoni pasiuntim , bet tos pa ios pavard s minimos ir rugpi io 29 d. prot. 9 nr. Jie paskirti vykti Vilni , Kaun ir Panev ž .

Rugs jo 6 d. (prot. 11 nr.) buvo pla iai svarstomas „Sp k mobilizavimas ir paskirstymas“. Iš Rasiko žodži : „Yra draug , kurie mano, kad visos sp kos reikalingos Rusijoje“, aišk ja, kad dalis lietuvi bolševik jaut si saugiau rus tarnyboje ir ne- labai tenor jo važiuoti nelegaliai dirbti vokie i okupuot Lietuv . Tod l teko svarstyti b dus, kaip juos paspausti. Buvo nutarta prašyti RKP CK-t mobilizuoti ir si sti „ne tik lietuvi , bet ir žyd , lenk , kurie dirba ionai Taryb staigose“. Pla iau užprotokoluota taip: „Si sti Lietuvon kuo daugiausia reikaling žmoni , kreipiantis aukštesnes partijos staigas: siun iant susinešti su Vilnium, kad tinkamai panaudojus siun iamuosius; r pintis, kad su-

traukus daugiau žmoni ir prirengus juos kursuose, kad paskiau galima būtų turėti nusiųsti Lietuv specialist “.

Betgi nereikia pamiršti, kad visi šie sumanymai buvo svarstomi rugsėjo mėn. pradžioje, vos per tris mėn. prieš bolševik valdžios paskelbimą Lietuvoje. Dar plačiau protokole rašoma, kaip c. b. rengiamos tuos savo sumanymus pradėti vykdyti: „Kad mobilizuot visus spąsus, išsiaiškinti, kiek yra komunistų iš Lietuvos, sudaryti anketos biurą, traukus kitataurius iš Lietuvos... specialiai grupuoti žmones vienoje vietoje — Maskvoje ar Smolenske, organizuoti tuo tikslu ir pulką. Radus žmones, siųsti juos įvairius Tarybų kursus, kreiptis Krajų (srities) komitetą, kad organizuot grįžtantiems agitatorių kursus“...

Kiek konkretnesnis darbas, bet kartu ir daugelį ateities planų randame atžymėta spalio 17 d. prot. 20 nr. Posėdyje buvo svarstomas rusų reikalavimas ligi gruodžio 1 d. „užbaigti lietuvių reikalams komisariato veikimą“ - Pranešė jas Aleksa-Angarietis, siūlydamas ne tik juos nelikviduoti, bet praplėsti, traukiant daugiau technikų ir specialistų nepartiniai įvairius komisariato skyrius ir paruošti praktiškam darbui, kai komisariatas bus perkeltas Lietuvai.

Vis dėlto nusilenkta rusų reikalavimui ir nutarta komisariate palikti tik šešis partinius darbuotojus, o „visi kiti draugai mobilizuojami ir siunčiami Lietuvon revoliucijos darbui ir tuo pačiu tikslu okupuotą kraštą komisijas“. Toliau paminėtos siunčiamajam partijai darbui Lietuvai dar šeši asmenys pavardėmis ir keturi asmenys, kurie siunčiami komisijas „belaisvi ir pagalbą“ Dvinske, Molodone ir Vilniuje.

Tai paskutin s protokoluose užtinkamosios ži-
nios apie siun iamuosius žmones. Juos suskai iav
ir prid j dar vien pirmiau min t j , matome, kad
atsaking partini darbuotoj Lietuv buvo pa-
si sta vos dešimtis asmen . Tod l netenka steb tis,
kad ir paskutiniame, kok iai pagyr niškame spalio
22 d. protokole 21 nr. tebesiskundžiama: „Jau iama
didel patyrusi draug stoka. Reikalingi profs jun-
ginio darbo ir partini kuopeli organizatoriai...
R pinamasi steigti vakarinius kursus... bet steigti
kursus teturime maža vilties, nes ...n ra m siški
žmoni d stytoj “...

*Agitacin s literat ros spausdinimas ir gabenimas
Lietuv*

Pirmiausia reikia pažym ti, kad lietuvi rei-
kalams komisariatas tur jo savo spaustuv . Spalio
16 d. buvo nutarta perkelti j iš Voronežo Smo-
lensk . Ta iau apie jos darbus protokoluose n ra jo-
ki žini . Tikrindamas „Lietuvos komunist parti-
jos atsišaukim “ I tom , pasteb jau, kad vis 1918
m. atsišaukim spausdinimo vieta nurodyta Vilnius.

D l c. b. r pes i šiais reikalais reikia pasaky-
ti, kad protokoluose sunku pasteb ti konkre i dar-
b . Dažniausiai svarstoma, kas ir kaip reik t dary-
ti, taigi planuojama.

Iš liepos 25 d. ir rugpj io 17 d. protokol su-
žinome, kad vilnie iai pageidavo leisti Rusijoje Lie-
tuvai skiriam laikrašt lietuvi , lenk , rus ir žyd
kalbomis. C. b. nutar leisti ir redakcin n komisijon
paskyr Kapsuk ir Bartk . Be to, rugpj io 17 d.

buvo nutarta t laikrašt pavadinti „Darbininku“ ir spausdinti Voroneže, o spalio 16 d- dar buvo jis prisimintas ir vardas papildytas — „Darbininkas - komunistas“.

Jei nuo nutarimo leisti laikrašt tik po trijų mėn. buvo surastas jam vardas, tai galima paabejoti, ar ligi Kapsuko paskyrimo Lietuvos revoliucinės vyriausybės galva per du mėn. tas laikraštis iš viso suspėjo pasirodyti. Taip manyti verčia rugpjūčio 17 d. nutarimas „stengtis kuo daugiausia pavesti vietas „Tiesoje“ Lietuvos reikalams“. Atmintinas ir spalio 16 d. nutarimas nebeleisti „Komunisto“. Motyvai tokiam nutarimui gana menki. Ten rašoma: „Išklausius draugų pranešimų, kad vietoj „Komunisto“ galima būtų leisti trumpesni straipsni rinkinius ir kad nėra jokios prasmės turėti du laikraštius — „Komunist“ ir „Ties“, nutarta: „Komunisto“ nebeleisti“.

O mano manymu, bolševikams trūko bendradarbių ir dar labiau skaitytojų. Susisiekimas su Lietuva buvo sunkus, o ir ten nebuvo pakankamai platinimo.

Kalbta buvo ir apie literatūros leidimų pajamų Lietuvoje. Rugpjūčio 6 d. prot. 11 nr., 2 sk., skaitome: „Pripažinta reikalinga leisti vietoje kuo daugiausia atsišaukim ir tuo tikslu rinktini spausdinti ir gyti literatūros pajamų, ypač lietuvių ir žydų kalbomis. Be to, vietose reikalingi apskritims rotatoriai, šapirografai, rašomosios mašinos.“

Negi kas iš mūsų galėtų patikėti, kad po tokio c. b. nutarimo Lietuvoje tuojau visur atsirado ir „literatūros pajamų“, ir rotatoriai, ir net rašomosios „ma-

šin “?.. Tokiais nutarimais lietuviai bolševikai bene steng si užimponuoti savo darbdaviams, rusams...

Apie b dus, kaip bolševikin literat ra b davo gabenama Lietuv , galima suprasti iš rugpi io 17 d. prot. 8 nr., 1 d) skilties. Ten rašoma: „Nutarta; 1) pavesti d. Rasikui sutaisyti masin literat ros gabenim Lietuv ; 2) d. Brazdžioniui duoti nuvežti kuo daugiausia legalios literat ros; 3) su tremtini ešalonais si sti nelegali literat r (...)“ O k tas daugtaškis skliausteliuose reiškia, jau anks iau min jau...

Tai ir visos protokoluose užtinkamos žinios apie c. b. pastangas panaudoti Lietuvai subolševikinti šiaip bolševik praktikoje labai vertinam ginkl — spaud . Nor damas surasti kokius nors t c b. pastang p dsakus, patikrinau okupuotoje Lietuvoje išleisti „LKP atsišaukim “ I tom . Deja, ten t ra vos du atsišaukimai (3 ir 4 nr.) ne lietuvi c. b., bet vis okupuot j krašt komunistini organizacij c. b. išleisti, atžym ti 1918 m. rugs jo 15 d. ir lapkri io 11 d. datomis. Toliau eina L ir BKP CK atsišaukimai, bet iš mus dominan io laikotarpio, ligi gruodžio 16 d., atsišaukim t ra iš viso vos 10- Iš j du išleisti Vilniaus komiteto ir aštuoni spalio 1-3 d. d. konferencijoje išrinktojo CK. sid m tina, kad Vilniaus k-to atsišaukimai buvo leidžiami lenk kalba. L ir BKP CK taip pat išleido 3 atsišaukimus lenk kalba, 1 vokie i kalba ir tik 4 lietuvi kalba. Tuo b du lietuvi kalba buvo išleistos vos šešios proklamacijos. J tiražai nepažym ti, bet manau, kad negal jo b ti dideli.

Platinimo s lygos buvo nepalankios, nes vokieiai varž susisiekim , o ir platintoj bolševikai tur jo tada nedaug. Kitame skyriuje paskai iuota,

kad net bolševik valdžios paskelbimo dien komunist partijos nari Lietuvoje buvo vos 4 iš 3000 gyventoj (tos savo prielaidos patvirtinim radau 1968 m. „Komunisto“ 9 nr., 69 p. Ten pat pažym ta, kad net II konferencijos metu —1919 m. vasario m n. — LKP tur jo vos 5000 nari ir kandidat). Jie spie t si daugiausia miestuose. Provincijoje j buvo labai reta, tod l ir t šeši proklamacij platinimas negal jo b ti kiek žymiau išvystytas. Taigi ir agitacin s literat ros taka bolševikai nieku b du negali remti savo pasak apie tariam j proletariato sukilim ir jo pastatyt j Lietuvoje bolševik vyriausyb .

Negaliu išk sti neišk l s dar vienos bolševik savyb s — j palinkimo kurti mitus ir juo toliau, tuo labiau garbinti, beveik šventaisiais skelbti bent šiek tiek pasižym jusius savo pirmtakus. J buvo tiek maža, kad net abiej rank piršt per daug jiems suskai iuoti. Vincas Kapsukas ir Z. Aleksa-Angarietis yra jau apšaukti negin ytinais proletariato riteriais. Dabar taisytojais susir pino sudaryti bent partijos k r j trejyb , traukdami j Pran Eidukevi i . Ryšium su jo gimimo šimto met sukaktim krašte rengiami min jimai, keliami spaudoje jo nuopelnai liaupsinan aias straipsniais, statomi jo biustai. Net ir laisvajam pasauliui skirtame 1968 m. „Gimtojo krašto“ (40 nr.) žanginiame buvo surašyta visa litanija pagyrim jo veiklai JAV ir Škotijoje. O 1969 m. 41 nr. Balys Kivitokas, min damas Pr. Eidukevi iaus šimt j gimimo dien , papildo t litanij ligi šiol negird tais jo nuopelnais, kad jis 1905 m. išvadavo „iš nepakeliamos smarv s“ Vilniaus odos fabrik darbininkus. Autoriaus tvirtinimu, Pr.

Eidukevičiaus takoje „Vilniaus odos fabrikai 1905-1907 metais tapo darbininkų klasės revoliucinio judėjimo židiniu“. Toliau jis pasakoja, kad Pr. Eidukevičius (Marceli vardu) važinėjo užsienius streikuojančių darbininkų šelpimo reikalais ir buvo priartėjęs prie užtekantios bolševizmo saulės — tada Paryžiuje gyvenusio Lenino. Tuo būdu Pr. Eidukevičius jau apgaubiamas Lenino spindulių aureole.

Ne kitam tikslui bolševikai vartoja dar ir kitą žmonių mulkinimo būdą. Po 1968 m. „Gimtojo krašto“ 40 nr. žanginio apie Pr. Eidukevičių sekantame 41 nr. buvo išspausdintas Rimos Dulkinienės straipsnis „Kurst visuomenę prieš vyriausybę“. Jame aprašomi taip pat sukaktininko, bolševikų kovotojo, Prano Eidukaio dideli nuopelnai. Straipsnis baigiamas taip: „Bet štai prasideda karas. Ir paiošim pirmomis dienomis nuo hitlerininkų ir jų vietinių talkininkų kulkos drauge su dviem šunimis žsta Pranas Eidukaitis“.

Sudaromas spaudis, kad čia duodama daugiau detalių apie praeito numerio solenizantą. Kad Eidukevičius čia vadinamas Eidukaiu, atrodo, tai yra tik pavardės sulietuvinimas. Nė viename straipsnyje nėra joks gimimo data. Nepasakyta, kad tai kitas asmuo. Tik nuodugniai panagrinęs, pamatai, kad Eidukevičiaus esama 99 m., o Eidukaio tik 90 m. amžiaus.

Netikiu, kad to Eidukaio gimimo diena būtų taip arti su Eidukevičiaus, kad teko juos abu gretimuose numeriuose garbinti. Greičiausia, tuo būdu siekiama neakyliai skaitytojams sudaryti spaudą, kad Eidukevičius buvo bolševikų didvyris ir karžygys.

Ta iau j skelbiamuose raštuose Pr- Eidukevi-
ius pristatomas visiškai kitoje šviesoje. Niekas iš
bolševik nebeprisimena, kad Pr. Eidukevi ius
buvo kybartie i atstovas 1917 m. Vilniaus seime.
Tuo savo dalyvavimu jis rodo melagingum bolše-
vik teigimo, kad seime dalyvavo tik vokie i pa-
skirti buož s, klebonai ir j pakalikai.

Kaip prasilavin s, net du kartu JAV ir Angli-
joje pabuvoj s ir kybartie iams gerai paž stamas so-
cialdemokratas, Pr. Eidukevi ius buvo pasi stas at-
stovu. Paskiau subolševik j s jis šmeiž t seim ir
jo išrinkt j Lietuvos taryb . Gal d l to, kad nepa-
teko j ? Ta iau, po to prisiplak s prie bolševik ,
jis atrod Kapsukui nebeatikimas, tai nepaskirtas
ir jo „vyriausyb s“ komisaru.

Toliau man teks nekart cituoti V. Kapsuko
kritiškus pasisakymus apie Pr. Eidukevi iaus veik-
l . ia pamin siu tik jo knygos 20-je pastaboje nu-
rodyt sias informacijas (Kps 1,233 p.): „...Eiduke-
vi ius, buvusias darbininkas (Marceli, Edmundas,
Baranauskas) profesinis revoliucionierius, dirb s ku-
r laik Lenkijoje, v liau Amerikoje, prisiartin s prie
SDKP ir L, bet karo metu pasidav s social-patriot
takai, dalyvav s kaizerin j Lietuvi konferencijoje
ir balsav s už jos rezoliucij , nuo 1918 m. rudens —
bolševikas, mir Maskvoje 1926 m.“

Baigdamas bolševik „graudžius verksmus“ d l
jiems visiškai beviltiškos pad ties Lietuvoje, tu-
riu pamin ti L ir BKP CK sekretoriaus Romualdo
iš Vilniaus pasi stosios ir 1918 m- gruodžio 6 d.
„Tiesoje“ paskelbtosios veiklos apyskaitos ištrauk
(Brb. 13 dok.).

Bolševikiniu papro iu rožin mis spalvomis api-

budin s partijos darbus ir dar gražesnius ateities planus, jis taip baigia savo pranešim : „Tokiam dideliam darbui, kuris stovi prieš mus, pirmiausia reikia žmoni , kuri pas mus labai mažai, todėl j s , draugai, pareiga pad ti mums. Pinig nepriteklius organizacijai, agitacijai, ginklavimuisi ir pn. baisus. Literat ros badas pasibais tinas. Bet pirmiausia mums reikalingi glaud s ryšiai su jumis ir j s turite imtis priemoni susisiekimui sutvarkyti. Galimas dalykas, kad labai greitai mums prireiks j s ginkluot j g.“ Atminkime, kad taip rašoma vos pora dien prieš iškilming j bolševik valdžios paskelbim .

3. NEVAISINGAS BOLŠEVIK AGITACINIS DARBAS LIETUVOJE

Susipažin su rus ir j prieglobstyje veikusi lietuvi bolševik milžiniškomis pastangomis veisti komunizm Lietuvoje, pažvelkime dabar, kokius vaisius dav ta j agitacija ir propaganda.

Žinome, jog dabartiniams rus okupuotos Lietuvos „valdovams“ labai nepatinka lietuvi sitikinimas, kad bolševizm Lietuv atneš rus armija ant savo durtuv . Jie nor t visus tikinti, kad 1918 m. tai padar jie, vadovaudami sukilusio proletariato mas ms. Ta iau tuos j teigimus sugriauna j pa i skelbiamieji dokumentai. Jie, sakytum, šventomis vietomis skelbia tas l šnas, kuriose 1918-1919 m. susirinkdavo tos tariamosios revoliucin s liaudies vadinamieji vadovai-bolševikai! Ta iau jie patys d l nesuprantamo naivumo savo raštuose išsipa-

sakoja apie dalyvi ir j atstovaujama j nari juo-kingai mažus skai ius j visuomet išdidžiai vadina-mose „konferencijose“.

Šarmaitis pasakoja (RjL 189 p.), kad pirmoji lietuvi bolševik organizacija buvo sukurta Vilniu-je 1918 m. kovo m n. O Kapsukas (Kps. 1, 84, 86 p.) atvirai rašo, kaip tas komunist branduolys bu-vo sudarytas: „..... balandžio m nes atvyko iš Sovie-t Rusijos Vilni pirmoji komunist d. Ona (Dra-bavi ait), pasi stoji lietuvi komunist sekcij Centro biuro prie RKP(b) CK. Kadangi jokios komu-nist organizacijos tuo metu Vilniuje da nebuvo, tai d. Ona susirišo su darbininkais, iš jusiais iš LSDP ir karštai ieškojusiais nauj revoliucini ke-li , D. Onos iniciatyva, greitu laiku buvo sudaryta iš 5 žmoni „iniciatyvin grup“, kuri jo dd. Kerhovi , Liekovi ir dar du Vilniaus darbininkai ir d.Ona; ta grup ir sudar Vilniuje pirm j komu-nistin branduol“. O ar ne b dingos t sukilusiojo Lietuvos proletariato vadov pavard s?-.

Ligi šiol Rus KP sekcijos ribose veikusiems lietuviams bolševikams 1918 m. ruden rusai leido pagaliau atsiskirti. Mano supratimu, rusai tuomet jau buvo nusistat okupuoti Lietuv , prisideng jos bolševikin s valdžios vardu. Ta iau jie neleido su-kurti savarankiškos lietuvi komunist partijos, nes žinojo, kokia bereikšm ji buvo. O gal ir abejojo, ar jie, palikti vieni, neprad s lietuviškai galvoti ir net rusams nesuprantama kalba savo protokolus ra-šyti... Taigi skambumo d lei jiems buvo prikergtas dar baltgudži vardas (v liau pamatysime, kad ir baltgudži tarpe nebuvo kiek nors žymesni bolše-

vik). O tada jau gal jo juos kontroliuoti kiekvienas gudu pasivadins patikimas rusas.

Apie L ir BKP siskrimimą Kapsukas (Kps 1, 91 p.) taip rašo: „1918 m. rugpjūčio 14 d. vyko Vilniuje min tosios L ir BSDDP CK, Vilniaus komiteto, 1 atstovo iš provincijos ir Rusijos lietuvių bolševikų sekcijų Centro atstovų susitarimas. Jis pasivadino partijos taryba, kuri pasiims iki suvažiavimo vyriausios partijos vadovybę ... Nuo to laiko ir prasideda L ir BKP gyvavimas“. Pastaboje 33 nr. (Kps. 1, 235 p.) duodama smulkesnė žini apie dalyvius. Iš viso dalyvavo 10 asmenų: 3-4 iš L ir BSDD CK, 4 Vilniaus k-to nariai ir po vieną iš Žemaitijos ir Rusijos. Tačiau Kapsukas toliau labai aštriai jį kritikuoja ir baigia (Kps 1, 92) taip: „Žodžiu, toj steigiamoj L ir BKP „taryboj“ atspindėjo visas Lietuvos ir Vakarų Baltarusijos proletariato silpnumas, jo išsiblaškęs ir nepasitikimas savo jėgomis, taip pat labai žemas ideologinis jo kryptingumas, menkas Markso ir Lenino mokslo pažinimas ir labai menkas dalyvavimas kasdieninėje darbininkų klasės ir darbo valstiečių kovoje“.

Tik po to, kai iš Rusijos sugrįžtančiais tremtiniais parvažiavo daugiau bolševikų, užsimezgė organizacijos ir kitose Lietuvos vietose. 1918 m. rugsėjo 15 d. buvo sušauktas Užbalių km., Marijampolės apskr., dabartinėje bolševikų literaturoje plačiai garsinamoji dalinė Lietuvos bolševikų „konferencija“. Apie ją rašoma labai vairiai. Šarmaitis (RjL 191 p.) mini 20 delegatų, atstovavusių Panevėžio ir Suvalkijos rajonams, bet bolševikų skaičius juose nenurodo. Kapsuko pranešime (Brb 6

dok.) sakoma, kad joje dalyvavo 6 Suvalk gubernijos ir 5 Kauno gub. grupi atstovai- Nei dalyviskai ius, nei nari skai ius grup se neminimas. O Kapsuko iš JAV Rusij atsivežtasis ir jau Panev - žyje „sukilusiam proletariatui“ atstovaujantis d. Kloris rašo (Kps 1, 93 p.), kad iš Panev žio buvo pasi sti 6-7 delegatai. Taigi, palygin tuos 3 šaltinius, galime pasidaryti išvad , kad, atskai ius 6 panev žie ius ir gal 5 šiaulie ius, nes j ten buvo daugiau susispietusi , matyti, kad iš kit 9 rajon teatvyko vos po vien atstov . N ra jokio pagrindo manyti, kad jie visi atstovavo per tris šimtus bolševik . Jei darytume prielaid , kad ten buvo atstovaujami du tre daliai Lietuvos, apie du milijonus gyventoj , tai pamatytume, kad tos „revoliucini s liaudies“ tebuvo vos 3 žmon s iš 20.000 gyventoj . Bet ži r kime toliau.

Pirm ja visos Lietuvos bolševik konferencija yra laikomas j atstov suvažiavimas Vilniuje 1918 m. spalio 1-3 d. d. O dokument rinkinio žangoje (Brb 7 psl.) rašoma: „suvažiavimas pasiskelb pirmuoju Lietuvos ir Baltgudijos komunist partijos suvažiavimu“. Apie dalyvius kalbama taip pat trijose vietose. Kapsukas savo 1918 m. spalio 19-24 d. d- pranešime pasakoja (Brb 6 dok.), kad jame „buvo atstovaujami 800 bolševik partijos nari : — iš Suvalk gub. 10 grupi su 95 nariais, iš Kauno gub. — 33 grup s su 470 nari , iš Vilniaus ir apylinki — 16 grupi su 200 nari “. Bet pastaboje 37 nr. (Kps 1, 236 p.) jis jau tuos duomenis atitaiso, rašydamas: „Oficial s daviniai, kurie tada buvo suteikti apie 1-me suvažiavime atstovaujam nari skai i

(apie 800 nari), buvo aiškiai perd ti. Ypa tai rodo daviniai apie Kauno organizacij — 150 nari ...“

O R. Šarmaitis (RjL 192 p.) paduoda smulkesni žini . Jis rašo, kad dalyvavo 34 delegatai, atstovavusieji apie 800 partijos nari , susib rusi 60 organizacij . Nuo Vilniaus organizacijos dalyvavo 4 delegatai, po vien nuo N. Vilnios, Kauno, Kaišiadori , Ukmerg s ir Telši . Nuo Panev žio dalyvavo 3, iš Žemaitijos — 4, po 3 iš Šiauli ir Jonišk lio aps., 13 iš Suvalkijos ir 2 moksleivi atstovai.

Taigi, jei t Lietuvos ir vakar Baltgudijos bolševik tada jau b t buv net 900, tai, atstovaudami mažiausiai 3 milijonams gyventoj , jie tetur jo vos 3 bolševikus iš 10.000 gyventoj . Bet man tos „konferencijos aprašymai kituose dokumentuose suk l abejoni , kad ta oficialioji iškaba „Spalio 1-3 d. Vilniaus konferencija“ neatitinka tikrov s. Ir štai d l ko. Svarbiausias tos „konferencijos“ asmuo, P. Eidukevi ius, atvyk s su pranešimu Maskv , vos trims savait ms pra jus, vadina j tik „svarbiu rugs jo 30 d. suvažiavimu“ (prot. 21 nr.). 1918 m. gruodžio 8 d., taigi dviems m n. po suvažiavimo pra jus, L. ir BKP CK sekretorius Romualdas iš Vilniaus Maskv pasi stoje partijos veikimo apyskaitoje (Brb 14 dok.) pakartoja t pa i dat . Jis rašo: „Organizacin veikla m s partijoje gavo planing pob d tik po I suvažiavimo (suvažiavimas buvo š. m. rugs jo 30 d.)-“

Rusai turi patarl : „Iš pirmo atsakymo sprendžiama“. Tod l aš esu link s tik ti Vilniuje tame suvažiavime dalyvavusi j asmen ankstyvesniuose dokumentuose užfiksuotam suvažiavimo pavadinimui, o ne v lesniajam trafaretui...

Niekam ne paslaptis, kad bolševikai savo istorij perrašin ja, kaitalioja ir, kaip išmanydami, „blizgina“. Galima suprasti, kad jos ankstyvesnieji redaktoriai pan do padaryti pirm j visos Lietuvos bolševik suvažiavim reikšmingesniu, negu jis iš ties buvo. Apie j pam gim vartoti „pirmosios konferencijos“ pavadinim jau esu min j s. Bet toki jau buvo keletas. Tod l sumanyta pakrikštyti t suvažiavim trij dien konferencija ir nukelti j spalio m n. Reikia atminti, kad bolševikams spalio m n. yra „šventas“ d l 1917 m. Petrapilyje vykdyto gulos sukilimo, kuris nuvert Kerenskio vyriausyb .

Taigi, atidžiau j istorij panagrin jus, galima pasteb ti, kad joje rožiniai lopai baltais si lais pri siuvin ti...

sid m tinas to suvažiavimo dalyvi fantazijos didumas. Jie, neatsižvelgdami faktišk j savo j g niekingum , pasidar (Brb 6 dok.) ši „praktišk išvad . Jei mes stovime prieš pasaulin revoliucij , tai neišvengiamas ginkluotas proletariato sukilimas. Tod l proletariatas kvie iamas mokytis ir ginkluotis“.

Neidealino šio suvažiavimo ir pats Kapsukas. Savikritikos kv pimo apimtas, jis net per šešis puslapius iškritikavo j id jiniu poži riu. Vienoje vietoje (95 p.) jis, pvz., rašo: „To suvažiavimo rezoliucijos kone visos Eidukevi iaus parašytos yra labai bendros ir, kas svarbiausia, jose n ra aiškaus nusi statymo proletarin revoliucij konkre iose Lietuvos ir Vak. Baltarusijos s lygose“.

O kritik baigia (102 p.) šitokiomis išvadomis: — „Vienok, bendrai imant, I-sis L ir BKP suvažia-

vimas, neži rint savo dideli trukum , padar žingsn pirmyn savo ideologinio veido nustatyme. Didžiausias jo nuopelnas buvo tas, kad jis tikrai sujung vien partij išsisklaidžiusias po vis Lietuv ir Vakar Baltarusij komunistines organizacijas, kurios seniau gangreit joki ryši tarp sav s netur jo ir sudar vien vadovaujant centr . Nors tas centras (CK) silpnas buvo, vienok jis jau prad jo vadovaut visos šalies komunistiniam jud jimui...”

Tai juk aiškiausias prisipažinimas, kad per du m nesius prieš „sukilusiojo revoliucinio Lietuvos proletariato“ vyriausyb s paskelbim bolševikai dar tik pirmuosius žingsnius patys susiorganizuoti ir vos teprad jo „vadovauti“.

Reikia pabr žti, kad Kapsukas netgi nerado reikalinga pamin ti suvažiavimo išrinktojo C. Komiteto sud t . Tik iš pastabos 35 nr. (236 p.) sužinome t septyni nari pavardes ir por kit smulkmen , k. a.: „Aktyviški CK nariai buvo: dd. Piliaris ir Eidukevi ius, kurie greitai laiku... išvyko Maskvon okupuot j krašt komunist konferencij ... Kai lapkri io gale ir gruodžio pradžioj atvyko Vilniun V. Kapsukas, Angarietis, Cichovskis, Vainsteinas Aizikas ir jie buvo kooptuoti CK“.

Lietuvos TSR istorijoje (34 p.) atvirai rašoma, kad tas vos išrinktasis CK, susir pin s Rusijos kovomis su invazin mis aliant kariuomen mis, išleido atsišaukim : „Broliai valstie iai, broliai darbininkai, tempkite savo sp kas, pad kite Rusijai jos kruvinoje kovoje su apipuolaniais j priešais“. Primindami t sen atsišaukim , jie tik pasigerina rusams, bet juk jie ir anuomet pirmiausia r pinosi Rusijos, o ne Lietuvos gerove. Ta iau t

istorij skaitydamas lietuvis gali tik pasipiktinti, kad kituose raštuose tiek daug sielojamasi dėl Lietuvos proletariato smaugianios vokiečių okupacijos. Pasivadinti to proletariato vadais ir nutarę „kviesti jį mokytis ir ginkluotis“, patys galvojo ne apie kovą su okupantais, bet su jį globančiu ir maitinančiu Rusijos apsupusiais priešais.

Bet kad taisytojais stropiai košia savo raštus, galima spręsti iš to fakto, kad šis dviprasmiškas atsišaukimas nėra paskelbtas „Lietuvos komunistų partijos atsišaukimu“ rinkinyje.

4. BOLŠEVIKŲ GINKLUOTIS IR JŲ ORGANIZAVIMAS

Pasižiūrėjus kime dar, ką gi iš tikrųjų nuveikė lietuviai bolševikai, kad vykdyt savo agitacinį ginkluoto sukilimą.

Anksčiausia apie „karinį spąskų rengimą“ tartasi Maskvos c. b. rugsėjo 6 d. posėdyje. Protokolo 11 nr. 3 sk. rašoma: „Draug pažymėta, kad reikalinga rinktintis išmokyti komunistus vartoti ginklą ir Lietuvoje. Organizuojamasis Vilniaus pulkas turėtų būti kaip ir „rezerviniu“, kad, ištikus reikalui, jį galima būtų išplėsti. Be to, reikalingas ir štabas, kuris rinktintis Lietuva.“

Nutarta: pavesti d. Rasikui pasitarti su d. d. Šaltanovu, Puzinu (nekomunistas), Miliausku ir Biliausku, kad pavedus jiems rinktintis Vilniaus pulku“.

Tuo ir baigiasi maskviečių bolševikų pėsčiųjų užkariauti Lietuvai. Vilniečiai sujudo kovoti su vo-

kie iais imperialistais tik jiems besitraukiant iš Lietuvos, lapkričio mėn. Tai jau joks bolševik priešas nesugebėtų geriau pasityioti iš tų pastangų, kaip tai atlieka atviri aprašymai į skelbiamuose dokumentuose. Štai vieno tokio dokumento (Brb. 9 nr.) vertimas:

„L ir BKP CK laiškas Rus KP Lietuvi sekcijų centro biurui apie laikinojo karo revoliucinio komiteto steigimą ir veiklą Vilniaus mieste, 1918 m. lapkričio 17 d.

Draugai! L ir BKP CK-to ir Vilniaus komiteto bendrame posidyje lapkričio 10 d. buvo išrinktas laikinasis karo revoliucinis komitetas iš 9 komunistų partijos narių, kuris turi būti papildytas kitais, tarybinės valdžios platformos besilaikančiais, partijai atstovais. LKRRK uždavinys yra vadovauti revoliuciniam judėjimui pirmosios okupacijos šalyse. Iš kitose šalyse veikiančių partijų ligi šiol nei viena neprisiuntė savo atstovo.

LKRRK lapkričio 11 d. posidyje nutarė, pagal išgales, apginkluoti visus partijos draugus, pavesti rajonams organizuoti kovos vienetus, sigyti ginklus, steigti ginklų sandėlius ir turėti instruktorius. Lapkričio 15 d. posidyje konstatuota, kad ginkluotųjų gretose turime mažai, ginklų beveik niekur nėra ir neturime kariškuose dalykuose nusimanančių draugų. Todėl pavesta tam tikrai išrinktai karo sekcijai kreiptis į draugus užsieniuose su prašymu padėti mums, prisiunčiant pavienius ginkluotus draugus ar išstius vienetus (jei tai manoma), arba siūti ginklus. Be to, konstatuotas visiškas karo operatyviniuose dalykuose nusimanančių draugų pas mus nebuvimas ir instruktorių nepriteklus“...

m si ginkluotias j gas „organizuoti“ ir Kapsuko vadovaujamas CK, ta iau jo sugalvotasis planas tikrai „genialus“, tik jau atvira nuomon apie busim j raudon j milicij (jo paties skliausteliuose rašomas žodis) tikrai ciniška (Brb. 12 dok.):

„Lietuvos ir Baltgudijos komunist partijos CK laiškas J. M. Sverdlovui apie parengiamuosius darbus kurti taryb valdži Lietuvoje. Vilnius, 1918 m. gruodžio 2 d.

Gerbiamas Drauge! Suprantamais samprotavimais vadovaudamasis, rašau Jums tik kelet žodži . Draugas, kur siun iame Maskv , papasakos smulkiiau. Si sdamas j , rašau L ir BKP CK vardu.

Darbas ionai ple iasi. Darbinink mas s m - s pus je. Laukiame stambi vyki . Prasideda skubus parengiamasis darbas. Jau turime ryši su kareiviais. Turime vilties, kad greitai laiku didel j dalis (per 1000 žmoni su vis r ši ginklais) pereis m s žinion. Jiems padedant, mes imsime organizuoti „milicij“, t. y., m s raudon j gvardij . Tuos spartak (bolševikuojan i socialdemokrat . Aut.) vadovaujamus kareivius prival sime mes laikyti, nes priešingu atveju, palik be l š , jie išsivalkios. Tod l mes siun iame Maskv draug su pareigojimu parvežti iš ten 15 milijon pinig .

Kas lie ia Raudonosios Armijos žygiavim Lietuv , tai reikia d l to iš anksto susitarti su m s draugais Lietuvoje. Kauno gub. m s pergal garantuota, ir ten daugelyje viet tikim s rasti pagalbinus dalinius.

Vilniuje dabar lenk legionieri -baltagvardie i centras, bet vokie i kareiviams padedant mes juos greitai nuginkluosime. Lietuvos taryba jau krei-

pasi s jungininkus (Antant s valstybes), prašyda-
ma prisi sti kariuomen s, bet, tikriausia, jos jau ne-
bebus, kai ta kariuomen ateis. Steigiame darbinin-
k tarybas, nors mums tenka dirbti dar nelegaliai.
Susirinkimai neleidžiami, m s legali laikraš i
n ra, bet greitai bus. Su draugiškais link jimais. V.
Mickevi .“

Kaip matome, bolševik CK tur jo dideli sie-
ki : net iš j nuolat keikiam j vokie i suorgani-
zuot „milicij“, pavadinti j lietuviška „Raudon ja
gvardija“ ir sukilusio Lietuvos proletariato vardu
nuginkluoti lenk legionierius ir netgi nuversti Lie-
tuvos taryb . Ta iau toms j fantazijoms nebuvo
lemta išsipildyti. J raštuose apie t avanti r dau-
giau n nebeužsimenama. Priešingai, raštuose pilna
perk n vokie iams už Vilniaus darbinink tarybos
nari ir streikuojan i geležinkelie i suimin jimus
ir prakeikim lenkams už „Raudonosios gvardijos“
nuginklavim . Taigi aiškiai matyti, kad Kapsukas
ir jo bendrai d l priemoni visiškai nesivarž . Nepa-
vyko suorganizuoti Lietuvos sukilusios liaudies iš
vokie i spartakinink , tai panaudojo tam tikslui
rusus raudonarmie ius.

1918 m. gruodžio m n. pradžioje, Stalinui sa-
kiaus, L ir BKP CK išskyr iš savo tarpo kelet nari
ir pavadino t „kompanij“ laikin ja revoliucine
Lietuvos darbinink vyriausybe. Kad net Kapsukas
nepriprato prie tos komedijos, galima spr sti iš jo
rašymo b do. Atrodyt , kad jis, kaip tos vyriausy-
b s galva, tur t labai girtis jos darbais. Ta-
iau jis v lesnes ginkluot j paj g steigimo pastan-
gas savo raštuose traktuoja, kaip CK veikl .

Ties pasakius, žemiau cituojamasis nutarimas

nedaug teturi bendra su ginkluotą pajėgumą, bet jis aiškiai atidengia melagingumą bolševikų kalbą apie revoliucinį liaudies ginkluotą sukilimą. Kaip jau matome, iš Rusijos Lietuvos eksportuotiems agentams ir agitatoriams nepavyko suorganizuoti sukilimo. Dėl to tai pasiskelbusiai sukilimui vyriausybei liko tik vienas kelias — importuoti iš Rusijos ir tas „sukilusias mases“ — raudonarmieji rusai.

Štai anuometinio bolševikų vyriausybės galvos, bet CK-to vardu tebeveikiančio Kapsuko (127 p.) L ir BKP CK 1918 m. gruodžio 19 d. nutarimas: „Turint omenyje tą sunkią padėtį, kurioje randasi mūsų revoliucija, nutariama: 1) tuojau pasiųsti instruktorius Internacionalinės armijos 4-ąjį štabą (raudonąją armiją), 2) Vakarų diviziją, 3) kariuomenės štabą, kuris operuoja Dvinsko fronte; 4) išleisti atsišaukimą vokiečių kareiviams, kuriame kelti aiškų kontrrevoliucinį valdžios organų politiką ir išaiškinti reikšmę sovietams, ir 5) išleisti atsišaukimą mūsų krašto gyventojams tuo pat klausimu, štabams pranešti: 1) kad sovietų valdžios organai nevestų jokių derybų su vokiečiais ir 2) tuojau eiti pirmyn, Lietuvos gilumai, kad sumušti vokiečius ir lietuvius kontrrevoliucijai“.

Dar atviriau Kapsukas pasisako dėl sekančios dienos CK nutarimo: „Vienok raudonoji armija negalėjo taip greitai eiti, ir gruodžio 20 d. CK priima tokį nutarimą: „Išleisti atsišaukimą darbininkams, kuriame nurodyti, kad lenkų legionieriai kartu su lietuviais baltagvardiečiais ir (vokiečių) karininkais rengiasi šiomis dienomis išstoti, kad užgniaužt darbininkų judėjimą mūsų krašte ir kad vienatiniai išeitų

susid jusiose aplinkybėse — tai kova su ginklais rankose su buržuazijos agentais; 2) tuojau pranešti Soviet Rusijai... 3) kad pasiųstų pagreitintu maršu raudonarmius ant Vilniaus... 4) apginkluoti darbininkus; 5) vesti derybas su kitomis partijomis, prisiimančiomis soviet valdžios platformos — sudarymui bendrą kovos planą; 6) pavesti d. Romualdai išdirbti ginklavimosi planą “...

Lietuvių bolševikų žygiuose matyti savotiška dezorganizacija, nesiorientavimas, keldami dąryti, kad tik būtų vykdyta rusų jiems pavestoji misija, bent popieriniais nutarimais apipavidalinta rusų rengiamoji agresija. Paskubomis buvo steigiami vairūs kariniai komitetai, ginklavimosi štabai, nors iš tikrųjų jie nieko neveikė. Laikinoji vyriausybė turėjo karo komisariatą, o greta jo dar ir CK steigiamą karinį organą. Apie jį Kapsukas taip rašo (128 p.):

„Grudžio 21 d. buvo nutarta CK: „sąkyti vietos organizacijoms nuimti nuo darbo darbininkus ir ginkluoti. Sudaryti tam tikrą karinį partinį pildomąjį organą (štabą) iš šių asmenų: Dieduškos (Veržbickio), Kazoko, Kunigo (Liaudansko), Proletaro ir Taro, kuris atsako prieš CK ir gauna nuo jo bendrąsias direktyvas“.

Rašydamas apie iš Vilniaus Daugpilyje pasitraukusius CK narius veiklą, Kapsukas (128 p.) sako: „Grudžio 22 d. Dvinske buvo nutarta tuojau pasiųsti „Vilniaus sovietui prašant“, 100 raudonarmius iš Vilniaus pulko Vilniaus darbininkų sustiprinimui — jie buvo pasiųsti“.

Atsidūręs matinė, kad Kapsukas, atsidūręs Daugpilyje, visai nebesijautė revoliucinės Lietuvos vyriausybės galva, nes visur kalbėjo tik apie CK veiklą.

Gruodžio 25 d. Dvinske veikianti CK dalis nutarė: „kadangi yra daug norinčių stoti raudonoje armijoje, veikiančioje Lietuvoje, pradėti organizuoti iš Kauno pulkų ir sanitarinius skyrius“.

Štai kaip apie tuos dalykus byloja dokument rinkinyje iš originalo (t. y., iš rusų kalba rašyto CK protokolo) atspausdintas 30 dokumentas:

„Laikinosios revoliucinės Lietuvos darbininkų ir valstiečių vyriausybės pasitarimo protokolas apie derybas su 10 vokiečių armijos kareivių taryba ir apie Lietuvos raudonosios armijos dalinių formavimą. 1918 m. gruodžio 25 d.

Dienotvarkė: 1) pirmininko pranešimas; 2) karo skyriaus vedėjo pranešimas.

1. Iš pirmininko Mickevičiaus-Kapsuko pranešimo aiškėja, kad Vilniaus pulko komisariui yra duotas sakymas, kad jis susisiektų su Vilniaus kareivių atstovų taryba derybų reikalu dėl greitesnio Vilniaus miesto perleidimo... 2... Drg. Rasikas praneša, kad kariuomenės organizavimas eina sklandžiai. Laukiama lietuvių kuopos iš Vitebsko; iš Petrapilio atvyko 15 žmonių... Baigdamas savo pranešimą, jis siūlo formuoti naujus dalinius — Kauno pulkų ir sanitarines dalis. Pasiūlymas priimamas ir drg. Rasikui pavedama gauti leidimą steigti minėtus dalinius. Pirmininkas V. Mickevičius-Kapsukas. Sekretorius I. Lenkaitis“.

Lietuvos bolševikai nesiliauja savo propagandoje kartoti, kad nepriklausomos Lietuvos vyriausybės žingsnio nežengė be imperialistinės vokiečių vyriausybės leidimo ar sakymo. Iš šio nurodytojo prašymo leisti formuoti jiems naujus, tariamai lietuviškus karinius dalinius matome, kad jie viską sprendžia pagal save.

Kitoj vietoj (148 p.) Kapsukas rašo, kad buvo sudaryta dar specialiai trejuk : „Kada susidar Vilniuj tempta pad tis, nutarta buvo kovoti su ginklais rankose. Ginkluotos kovos organizavimui buvo sudaryta trejuk , bet ji tur jo siauras techniskas funkcijas“. O pastaboje 45 nr. (238 p.) jis dar paaiškina: „ j jo dd. Svolelis-Proletaras, Cichovskis ir Piliaris. Deja, pirmieji du visiškai netur jo patyrimo šiame darbe; jie niekuomet nebuvo tarnav kariuomen je ir nedirb tarp jos“.

K ta trejuk ir pats CK iš tikr j dar , rašo Angarietis (Kps. 1, 148 p.) taip: „Pati trejuk , kaip ir CK dauguma, orientavosi ne darbinink ginklavim si, o pagalb iš raudonosios armijos pus s. Ateis raudonoji armija ir atneš tikr soviet valdži “.

Ar ne nuostabus dabartini lietuvi bolševik akipl šiškumas užsispyrus neigti savo pirmtak atvirus prisipažinimus, kad ne jie ir ne sukil darbininkai, o rus raudonarmie iai k r Lietuvoje „tikr soviet valdži “?

Kategoriškai paneigdami ši ties , bolševik aiškintojai pla iai giriasi savo tariamai iš Rusijoje gyvenusi lietuvi suformuotais pulkais. Jie b t patenkinti, jei tremties lietuvi tarpe susirast lengvab dži , kurie leist si tikinami, kad toje Lietuv žygiavusioje Raudonojoj armijoje vyravo tokie lietuvi pulkai. Taigi, jei jau tvirtai tikima, kad bolševizm Lietuv atneš Raudonoji armija, tai bolševikai nor t t tik jim dar papildyti tuo, kad tai atliko raudonarmie iai lietuviai.

Betgi kiek aš prisimenu anuometin pad t Rusijoje, tai sprendžiu, kad bolševikams pavyko

traukti tik nedidel skai i savo rizika nedr stan i pavieniui gr žti lietuvi . Tokie pasinaudojo galimybe viskuo apr pintame dalinyje patogiai pasiekti Lietuv . Fanatik komunist j tarpe nebuvo. Kad buvo taip, o ne kitaip, sprendžiu iš toliau pateikiam j fakt .

Jau esame nurod , kad karo komisaras Rasikas gruodžio 25 d. laikinosios vyriausyb s pos dyje gyr si s kminga naujos Raudonosios kariuomen s formavimo eiga. Ta iau gruodžio 26 d. protokole užtinkame rodym , kad seniau suformuoti Raudonoji gvardija nerod jokio uolumo kariauti su tariamaisiais imperialistais. Protokole (Brb 32 dok.), kurio vertim ia paduodu, rašoma:

„Laikinosios revoliucin s Lietuvos d. ir v. vyriausyb s pasitarimo protokolas apie pad t Vilniuje. 1918 m. gruodžio 26 d.

Dienotvark : Pirmininko pranešimas apie pad t Vilniuje. Drg. Mickevi ius-Kapsukas praneša, kad, sprendžiant pagal iš Vilniaus gaut j laišk , pad tis ten labai rimta: kareivi taryba su m apie 40 m s draug geležinkelie i , ir j gyvybei gresia pavojus iš baltagvardie i ir lenk legionieri pus s.

M s Vilniaus draugai reikalauja, kad mes imtum s energing priemoni grei iau užimti Vilni .

Išleistas sakymas energingai žygiuoti pirmyn, bet karininkai nejuda, tod l mums reikia paskirti savo komisar , kuris juos išjudint . Šiuo metu mes turime vienintel kandidat — drg. Norvid .

Drg. Norvidas: Aš džiaug iaus, jei jaus iausi sugeban iu išpildyti man pavedamas pareigas, bet to jausmo man stinga. Atsižvelgdamas politinio

momento svarb , aš sutinku imtis šio atsakingo darbo, bet su s lyga, jei j s duosite man direktyvas.

Drg. Mickevi ius-Kapsukas: Direktyvas duosime, ir aš esu tikras, kad d. Norvidas paj gs išpildyti jam pavedamas pareigas.

Drg. Mickevi iaus-Kapsuko pranešimas priimamas d mesin. Drg. Norvidas skiriamas Nauj j Švenioni rajone operuojan i j raudonosios armijos dalini komisarų. Pirmininkas V. Mickevi - Kapsukas. Sekretorius I. Lenkaitis“.

O d l komisar teisi ir pareig žinoma, kad jie prival jo tikinti karių stropiai vykdyti sakymus, o neklausan ius be jokio teismo bausti... kulka pakauš .

Aukš iau buvau pateik s Angarie io kritišk pasisakym d l CK ginklavimosi komedijos. Galiu dar papildyti tuo, kad ir pats Kapsukas „savikritikos“ momentais taip pat neigiamai vertino t „veikl “. Straipsny „Ginkluoto sukilimo klausimas,, (126 p.) jis rašo: „vairiuose CK dokumentuose ir nutarimuose kalbama apie tai, kad reikia ginkluotis, organizuoti ginkluotus b riuos, raudon j gvardij ... Vienok reikia pasakyti, kad neži rint visa to, vistiek daugiau buvo pasitikima Soviet Rusijos raudonosios armijos at jimu, negu savo j gomis“. Kitoje vietoje (128 p.) jis v l kartoja, kad buvo daromi nutarimai... „šitie CK nutarimai rodo, kad buvo r pinamasi ir darbinink ginklavimu. Vienok vistiek pirmoj vietoj stov jo raudonosios armijos at jimo laukimas“.

O iš min t j 1918 m. gruodžio 19 ir 20 d. CK protokol mat me, kad to at jimo buvo ne tik laukiama, bet dedamos visos pastangos jam pagreitinti.

Taigi pats Kapsukas pripažino, kad visi tie nutarimai surengti ginkluot sukilim buvo paprasčiausias popieriaus teplojimas, o visos kalbos apie tai — tik agitacinis tuš iažodžiavimas. Gaila, kad Kapsukas pasirod ne geresnis pranašas už Marks . Jei jis b t numat s dabartin savo palikuoni pad t , jis, tikriausia, b t savo raštuose daugel dalyk nutyl j s ir tuo palengvin s jiems aukštybes kelti tai, k net pats pranašas paneig .

5. BOLŠEVIK „PAGALBINIAI DALINIAI“ LIETUVOJE

Taigi nei bolševik CK, nei j paskelbtoji vyriausyb nepaj g pasiekti joki vaisi „ginkluoto sukilimo klausimu“. Bet jie taip pat labai daug rašo apie spontanišk raudonarmie i b ri steigim si vairiose Lietuvos vietose. Ar iau panagrin j sikiename, kad ir tai tik tuš ia agitacija. Pirmiausia, dažnai neminimi j dalyvi kiekiai arba duodamos prieštaraujan ios žinios. Pasteb jau, kad bolševikai, stengdamiesi t b ri skai i išp sti, t pat b r vadina dviem vardais. Pvz., D. Budinas suorganizavo b r Kurš nuose, bet, išskai iuojant b rius, greta Kurš n b rio, minimas dar ir D. Budino Žemaitijos b rys.

Sekdami rus karvedžio Suvorovo pavyzdžiu, bolševikai gana laisvai elg si su nuliu. Pasakojama, kad po vieno m šio adjutantas pateik Suvorovui reliacijos projekt , kuriame buvo raš s, kad suskaičiuota 200 priešo lavon . O generolas paragin s adjutant : „Pirrašyk dar vien nul . N ra ko j gail -

tis“. Panašiai daroma ir su raudonarmie i b ri dalyvi skai iais. Pvz., Kapsukas (129 p.) rašo apie 1919 m. pradžioje veikusius b riuos: Panev žyje ir Kupiškyyje su 40 vyr , Suba iuje — net su 120 raudonarmie i . Taigi iš viso b t apie 200 vyr . O v lesn se bolševik pasakose tie b riai išvirsta „sukilusios revoliucin s liaudies“ mas mis!

T b ri k r jai b davo ne vietiniai gyventojai, bet iš Rusijos prisi stieji, savo sugeb jimais trokštantieji pasižym ti bolševikai, kaip štai D. Budinas, anks iau Maskvoje min tasis CK patik tinis, F. Baltušis-Žemaitis ir kiti. Aukštomis algomis jiems pavyko suvilioti medžiagiškai po sunkios vokie i okupacijos skurstan ius, prieš okupantus niršusius vyrus. Reikia atsiminti, kad laikinoji Lietuvos vyriausyb tegal jo pažad ti savanoriams po 100 auksin , o bolševikai mok jo 300 auksin per m nes .

Nenuostabu, kad tie tikraisiais komunizmo siekiais savo galv nekvaršinusieji, tik sau gyvenimo s lygas pagerinti suinteresuotieji vyrai nesireng už komunizm galv guldyti ir kaip atsirado tuose b riuose, taip mai ir pranyko iš j . Tai rodo j literat roje dažniau minim revoliucini b ri , bataliono ir net pulko likimo trumpa apžvalga.

Apie Kurš nuose D. Budino kurt j „skrajojant b r“ duoda žini R. Šarmaitis (RjL 202 p). Keletas vyr nakt atpl š vokie i vagon ir pa m iš jo 17 šautuv , 3 skrynias šovini ir 3 skrynias rankini granat . Prsideng demokratin s apskrities milicijos vardu, at m iš gyventoj 150 šautuv ir 60 pistolet . Tada jie sureng sukilim ir nuvert „buržuazin “ komitet . Tada Kurš n darbinink

taryba sudar „skrajojant b r“ iš 200 p stinink ir 50 raitinink . Apie jo likim žinoma tik tiek, kad jis, nukent j s Šiauliuose nuo vokie i , atsitrauk kartu su Žemai i pulku.

Apie Panev žio Raudon j netgi batalion pasakoja (RjL 265 p.) P. Aleksandravi ius. Jis prad - tas organizuoti slaptai 1918 m. lapkri io m n., o 1919 jn. sausio pabaigoje tur j s apie 700 vyr . Dalyvavo kovose ir v liau sijung at jusios pagalbon Internacionalios divizijos 41-j pulk . Kiek j beliko „siliejant“, duomen neradau.

Ta iau paskelbtuose (Brb. 218) dokumentuose užtinkame rodyti , kad ir Aleksandravi ius elg si suvoroviškai. Iš ten paskelbt telefonogram d l Panev žio bataliono išsiuntimo front aišk ja, kad Panev žyje buvo vos 120 raudonarmie i b rys.

Reikia atminti, kad 1919 m. balandžio 19 d. lenkai už m Vilni . Matyt, Šven ion liuose buvo koncentruojamos bolševik paj gos lenk tolimesniam puolimui sulaikyti.

L ir BSTR - kos gynimo tarybos telefonograma Kauno gubernijos karo komisarui J. Vitkauskui ir Vitkausko pranešimas apie Panev žio bataliono išsiuntim Šven ion lius.

Šven ion liai. 1919 m. balandžio 22 d. 8 val. sakome tuojau išsi sti Panev žio batalion , visus komunistus (ir) prijau ian ius, esamus kulkosvaidžius gynimo tarybos žinion. Si skite maist . Tarybos nariai Mickevi , Ra kus.

1919 m. balandžio 22 d. Šiandien 20 val. išvyksta šautuvais ir granatomis ginkluot 120 žmoni b rys. Prirenkite patalpas, maist . Kauno gubernijos karo komisaras Vitkauskas. B rio karo komisaras Fedorovi “.

Apie Rokiškio brio formavimą gana miglotai rašo (RjL 261 p.) J. Macijauskas, visai nieko nefantazuodamas nei apie jo pradžius, nei apie dalyviskumą. 1919 m. balandžio mėn. atvykęs iš Vilniaus atstovas pareikalavo visus Rokiškio komunistus stoti brio komisaru buvo P. Fedoravičius. Balandžio 21 d. dar visai neparuoštas brys buvo išsiųstas front prieš lenkus. Kovojė su jais Nemėnė. Buvo atbloškėtas Pabradė. Mėšiuose žuvo daug vyrų. Po to brys buvo Švenčionyse išformuotas.

Tačiau domiausias yra likimas lietuvių bolševikų ginklavimosi burbulo — didžiai garsinamojo „Tarybų Lietuvos raudonosios armijos Žemaičių pulko“, kurį Šiauliuose organizavo F. Baltušis-Žemaitis. Jis pats aprašo jį savo atsiminimuose (RjL 223 p.). Jis didžiujasi ten, kad pulke turįs apie 1000 vyrų. Tačiau apie pulko žlugimą gražbyliškai nutyli. Bet iš kitų šaltinių sužinome, kad vokiečiai tų pulkų Žemaitijoje smarkiai apkalė. Besitraukiančias per Joniškėlį jau gerokai pakrikusias pulko dalis ten veikusieji partizanai suagitavo sukilti prieš vadus ir nuginklavo. Tik mažiems likučių pavyko pasprukti.

Dokumentų rinkinyje užtinkame net du su tuo pulku susijusius raštus. Pirmasis paneigia visus bolševikų pasigyrimus apie pulko kovingumą (Brb. 142 d.). O antrame užfiksuotas daugiau apverktinas tos bolševikų ginkluotųjų pajūgų pažibos finalas. Pirmajame rašoma:

„L. e. 1-mos lietuvių brigados štabo viršininko pareigas Karro pranešimas Internacionalios divizijos

tarybin s Latvijos armijos štabui apie raudonojo Žemai i pulko sukaupim Šiauli mieste.

Nr. 83. Šiauliai. 1919 m. kovo 2 d.

Pranešu, kad raudonasis Žemai i pulkas šiuo metu renkasi Šiauli miest . Dabar pulkas nelaikytinas kovos vienetu. Pulko sud t is n ra tikrai žinoma, nes kariai kasdien tebegr žta iš fronto. Apytikr pulko sud t is: 220 žmon i p stinink , 30 raitinink su 3 kulkosvaidžiais ir gurguole“.

Toliau sužym ti sutrumpinti pareig pavadini mai ir Karro ir Ziukov parašai.

189-me dokumente paskelbtas šis F. Žemai io pranešimas: „Buv. 8-to Lietuvi šauli pulko vado F. Žemai io raportas tarybin s Latvijos armijos 2-os šauli divizijos vadui Andrejevui apie pulko dalinio atvykim Kupišk . 1919 m. balandžio 3 d.

Pranešu, kad J s sakymu buv. 8-to Lietuvi šauli pulko dalinys atvyko Kupiškio miestel . Iš viso atvyko 98 žmon s: 19 kulkosvaidinink , 13 gurguolinink 16 štabo tarnautoj , gurguol iš 10 vežim ir 20 arkli . Gubernijos karo komisaro sakymu, iš likusi j kari sudarytas ir Pand lio m. paliktas maisto tiekimo b rys. F. Žemaitis“.

Taigi matome, kad rusai netgi nepripažino lietuviams bolševikams skambaus žemaitiško vardo, bet oficialiai vadino j paprastu eiliniu šauli pulku. Taip blaiv s dokumentai išsklaido visas bolševik fantazijos sukurtas pasakas.

6. RUS „PLEN IK “GAUJOS - LIETUVI BOLŠEVIK IDEALAS

Kad lietuvi tauta yra atspari komunizmui, matyti iš akiai rus tikslams tarnavusi j lietuvi bolševik vad bergždži pastang išpl sti Lietuvoje komunist partij ar sukurti lietuvišk Raudon j gvardij . Prie j prisid davo tik asocialus elementas, kokio nestinga n vienoje tautoje. O per nesusipratim j eiles stojusieji, patyr tikruosius bolševik tikslus, pirma proga v l pasitraukdavo.

Benagrįnant Kapsuko raštus, man lyg ir paaišk jo t lietuvi bolševik nes kmi pagrindin priežastis. Ji gl di lietuvi tautos b do taikingume. Amži b gyje išgyvenusi daug skriaud ir galingesni j kaimyn priespaud , smurt ji laiko didžiausiu piktu. Tod l ji nepritaria komunizmui, nes jis laikosi vien smurtu. Tai car valdžios per amžius rus tautoje ugdytas b do bruožas. Tik rusišku raugu kiaurai persi musi saujel lietuvi paj g be atodairos idealinti diktat r , kaip pageidautin valdžios form , ir smurt , kaip tos valdžios išlaikymo priemon Tas tipiškias, rusiškas aukštesniems bei galingesniems vergišk nuolankum rodyti b do bruožas turi j kalboje net tam tikr posak — „elom bit“, lankstyti, kol kakta atsimuš žem . O valdantieji jodin ja ant žemesni valdini sprand .

Tokias išvadas leist darytis Kapsuko straipsnis „Gaivalin “keršytoj “ kova“ (50 p.), kuriame jis stengiasi ant savo kurpalio užtempti faktus. Ten jis per devynis puslapius spausdina iš laikraš i surinktas žinias apie karo metu šiaur s Lietuvoje, Šiauli , Panev žio, Jonišk lio ir Kupiškio apskrityse

siaut jusias pl šik „plen ik“ gaujas. Reikia pa-
br žti, kad, be korespondencij iš viet , jis cituoja
daug Maskvoje leistos „Tiesos“ (jo paties redaguo-
tos) tendencing apibendrinim . Su nuostabiu ciniz-
mu jis idealina t žmogžudži veiksmus, kaip s mo-
ning Lietuvos kaimo proletariato sukilimo užuo-
mazg . Be to, jis priekaištauja jaunai lietuvi komu-
nist partijai, kad ji nesi m priemoni apjungti tas
išm tytas bandit gaujas ir joms vadovauti. Turima
galvoje, kad tie pl šimai buvo manomi tik naktimis,,
kaskart kitose vietose, nes patys gyventojai organi-
zuotai priešinosi jiems, ir kad Lietuvoje dar buvo ir
vokie i žandar ir j kariuomen s, kuri kiekvien
organizuot didesn sukilim b t bematant už-
gniaužusi, tai visi tie Maskvoje tuomet s d jusio
Kapsuko filosofavimai ir pamokslai yra papras iau-
sias tuš iažodžiavimas ir jo fantazijos padaras.

Betgi iš t jo pasi lym mes galime pasidaryti
tik vien išvad : toks tok pažino ir piet pava-
dino. Banditai pl šikaudavo tik naktimis, o kur bent
trumpam sigal jo bolševikai, ten tie pl šimai b da-
vo legalizuojami ir vykdomi atvirai dienomis ir nak-
timis, tik naujais kontribucij ir rekvizicij vardais.
Ir iš Žemai i pulko Pand lyje paliktosios dalies
buvo sudarytas toks vieš pl šik — „maitinimo“
b rys. j pateko tie pirmiau dažnai min ti pulko ir
Kurš n „skrajojan io b rio“ raitininkai.

Štai tos Kapsuko „filosofijos“ puošmenos:

„Žinoma, betur iai nesulauk , kad jais turtin-
gieji imt r pintis, ir jie tikrai m patys savim r -
pintis. Tokiu b du atsirado Lietuvoj „keršytojai“,
„svieto lygintojai“ ir tt. Bet „Darbo Balsas“, kaip ir
visa buržuazin spauda, juos paprastais pl šikais ir

banditais m šaukti. Tuo tarpu tuose „pl šimuose“ ir užmušin jimuose buvo aiški klesin s kovos ir net revoliucin s kovos element . Buvo užpuldin jami beveik išimtinai dvarininkai, buož s ir kunigai, užmušin jami vokie i žandarai ir j agentai“. (55 p.).

57-me psl. skaitome: „Spalio revoliucijos taka pradeda pl stis Lietuvoj tarp visos sodžiaus biednuomen s, ir ji ima k sintis prieš „švent j “ buržuazijos nuosavyb , nors jokia organizacija j nešauk prie to. Tik Maskvos „Tiesa“ 1918 m. liepos 27 d. (Nr. 36) straipsnyje „Lietuvos keršytojai“ m gino duoti klesin apsireiškim vertinim . Tie keršytojai, skaitome ten, toli da nebuvo bolševikai, norint kartais jie taip save vadino, bet, teisingai pri jus prie j , ne vien j galima buvo padaryti tikru kovotoju d l Lietuvos darbinink ir sodžiaus biednuomen s išsi-liuosavimo iš vokie i okupant ir savosios buržuazijos jungo“. Oš vis samprotavim ir straipsnio antrašt s panašumo sprendžiu, kad tai buvo paties Kapsuko straipsnis. Aut.).

Kartodamas pirmiau pareikšt sias mintis, jis jau (59 p) sielojasi, kad ne vyko taip, kaip jam teoriškai bolševizmui pagr sti b t buv naudinga, ir rašo: „ ia mes nematome dar pla i masini sukilim prieš vokie i okupantus, dvarus, klebonijas ir buožynus. Vienok jau matome gaivalin partizan kov . Dirva jau buvo pribrendusi ir masinei kovai, tik nebuvo kam vadovauti tai kovai, nes da nebuvo susitv rus komunist partija. O jei jau ir buvo vie-noj, kitoj vietoj komunist organizacijos, tai jos ne-sugeb jo dar paimti tos gaivalin s, suskidusios ko-

vos savo rankas ir nukreipt j tinkamas v žes, traukus j kuopla iausias mases“.

Dar kitoje vietoje (99 p.) matome jau jo fantazijoje susiformavusias galingas keršytoj „sp kas“, nors nei visame t žudyni devyni puslapi rinkinyje, nei pirmiau cituotuose jo samprotavimuose nieko panašaus nebuvo minima. Ta iau tai nekliudo jam savo naujiems teigimams pagr sti remtis savo paties „Tiesos“ (36 nr.) straipsnyje išp stais apibendrinimais:

„Valstie i sukilimai, j kova prieš okupantus neišvengiamai tur jo išsilieti ir atskirus maištus, ir teroristinius veiksmus. M s partija nešaukia prie atskir , individualini teroro akt ir mažiuk sukilim -maišt . Ji tur jo šaukti mases akting masinkov prieš okupantus, prie pasipriešinimo j smurtui, pl šimams ir tt. Ji tur jo organizuot t pasipriešinim . Deja, ji to nedar ir visiškai netur jo dargi nusistatymo tai daryt. Ji tur jo išnaudot kovai prieš vokie i okupantus, dvarininkus ir tt. ir tuos keršytojus, apie kuriuos mes aukš iau kalb jom. Maskvos lietuvi bolševik „Tiesos Nr.36 teisingai raš : „Aišku, kad tie užmušin jimai ir gaisrai turi klesin pob d . Aišku taip pat, kad tos gerai apsiginklavusios ir gerai moka ios ginkl vartot sp kos, užpuolan ios net ant mažiuk vokie i kareivi b ri , atmušan ios j abazus (gurguoles), bus galima sunaudoti ir organizuotai revoliucinei kovai prieš vokie i imperialistus ir Lietuvos buržuazij “... Ir toliau (100 p.) jis t sia: „Žinoma, tai nereiškia, kad bolševikai gal t imti ant sav s atsakomyb už j (miško broli) darbus. Vienok bolševik pareiga suteikti klesin s s mon s ir organizacin s drausm s tam gai-

valiniam protestui ir kerštui; bolševik pareiga padaryt iš nesugedusi j b r i m s id jini revoliucijos kareivi b rius“.

Pakartotinai pabr žiu, kad toki gausi ir galing „plen ik“ b r i visiškai nebuvo. Kapsuko korespondencij rinkinyje niekur neužsimenama, kad „plen ikai“ b t d r s kovoti su vokie i kariuomene. Tik pats Kapsukas, kaip „Tiesos“ redaktorius, spausdindamas joje tokias apžvalgas, savo fantazijas vert tikrove.

O buvo atsitikim , kad „plen ikai“ pl šdavo gyventojus su vokie i žandar žinia ir dalydavosi su jais grobiu. J. Navakui, kai jis tarnavo Jonišk lio aps. revkome, buvo pavesta tardyti Žaliojoje girioje sugaudytus „plen ikus“ ir vietinius j talkininkus „burliokus“-sentikius. Betardant paaišk jo tas „id jinis“ rus ir vokie i bendradarbiavimas. Žinia apie tai suk l visoje apskrityje didžiausi pasibiaur jim .

Bet iš t Kapsuko svajoni patiriame, kokia logika ir id jomis buvo remiamas t „revoliucijos kareivi“— lietuvi bolševik Raudonosios armijos k rimas. Lietuvi tauta tokioms aziatiškoms id joms buvo priešinga, tod l bolševikams ir nepavyko nieko sukurti.

Kaip matome, Kapsukas l žk plyšk steng si rodyti, kad komunizmo pradmen buvo pa ioje lietuvi liaudyje. O tada jau b t galima tikin ti, kad komunizm Lietuvoje ved sukilusioji revoliucin liaudis. Tokia buvo jo ir yra dabartini jo palikuoni idée fixe. Iškraipydami faktus, nutyl dami ties , užsimerkdami prieš kaip saul švie ian i tikrov , jie remia savo teigimus savo pa i fantazijos sukurtaisiais melais.

Neabejoju, kad pats Kapsukas laik save mstytoju. Bet kiek logikos t ra visoje jo šios tez s k - ryboje? Pirmiausia sid m tina, kad jis jai paremti surado duomen tik min tose keturiose šiaur s Lietuvos apskrityse. O juk vokie iai buvo padalij Lietuv net 34 aps. Taigi tas jo išsvajotasai bolševik Raudonosios armijos pirmtak „s j dis“ vyko tik viename dešimtdalyje Lietuvos. Koks mokslininko vard pretenduoj s žmogus iš toki nereikšming lokalin vyki gal t darytis išvad , kad tai buvo visai Lietuvai tipiškąs lietuviško bolševizmo reiškiny s?

Be to, Kapsukas gerai žinojo, kad tas gaujas sudarin jo iš vokie i nelaisv s pab gusieji rusai. Prie j šliejosi ne tik lietuvi tautos padugn s, bet, kur tik j buvo, ir Lietuvoje gyvenantieji rusai sentikiai (starovierai). Ta iau jis t aplinkyb nutyli, nes ji griaua jo norim j rodyti teigim . O priešastis, kad toks „s j dis“ vyko kaip tik ten, o ne kitose Lietuvos vietose, yra labai paprasta. Per tas apskritis jo rus belaisvi pasirinktasis trumpiausias kelias gr žti Rusijon. Negal dami pereiti per front , jie ten ilgiau užtruko, tur jo slapstyti ir m pl ši - kauti.

Manau, kad jau laikas baigti aprašin ti tas bergždžias bolševik pastangas, kuriomis vis tiek niekas netiki. Ta iau negaliu išk sti nepamin j s dar vieno rodymo, kad jie yra veidmainiai. Mat - me, kaip Kapsukas aukštino tuos vokie i okupuotoje Lietuvoje veikusius keršytojus. Gal tume laukti, kad, atsistoj s vadinamosios revoliucin s Lietuvos darbinink ir valstie i vyriausyb s priešakyje, iš jus vokie iams ir šiaur s Lietuv slenkant rus

Raudonajai armijai, Kapsukas visu karšiu griebsis suvienyti tuos jo apgail tuosius, be komunist vadovybės skurstančius keršytojus. Tai jau nieko panašaus nevyko. Tiesa, spaudoje vėl buvo paberta graži žodžių ir paraginimų. 1918 m. gruodžio 16 d. paskelbtame manifeste buvo raginama: „Tai kelkite sukilimo vėliavą! Visi proletarai, be tautiškių skirtumų, imkite ginklus!“ (Brb 18 d.). Gruodžio 17 d. išleista L ir Baltarusijos KP CK atsišaukimo (Kat. 16 dok.) buvo rašoma: „Buržuazija ginkluojasi, tvėria savo miliciją ir savo kariuomenę. Nei vieno kareivio ir milicianto ji neturite jai duoti. Kad apgynus savo reikalus, ir ji neturite ginkluoti, tvėrti savo Raudonąją Gvardiją. Visi darbininkai turi būti apginkluoti ir pasirengę kovoti už savo teisių“. Tokie pat kurstymai buvo kartojami ir vėlesniuose atsišaukimuose.

O tuo pat metu Kapsuko raštuose randame priešingą prisipažinimą. Ten skaitome: „Bet kaslink apskritai raudonosios gvardijos tvėrimo ir šaukimo prie ginklo Dvinske buvo nutarta to nedaryti, o pasipinti greičiau sutverti Kauno pulką ir jį siūti norinti kovoti su ginklu rankose, pasipinti apginklavimu“... Ar ne nuostabus prieštaravimas viešai pasakytiesiems žodžiams? Bet dar labiau nuostabi priežastis, kad taip elgiamasi. Toliau juk rašoma: „Tas nutarimas buvo motyvuojamas tuo, kad raudongvardiai gali chuliganais pavirsti. Apskritai imant, tame pasirodė masinio sukilimo baimė ir aiškiausia pasireiškė nepasitikėjimas savo jėgomis ir proletarine revoliucija Lietuvoje ir laukimas išliuosavimo iš raudonosios armijos pusės“. (Kps. 1,129 p.).

O juk tas nutarimas buvo priimtas dalies jo vadovaujamos, Daugpil pasitraukusios vyriausybės nari !

7. RUS RAUDONARMIE I PULK „SULIETUVINIMO“ VAIDINIMAS

Kaip ligi šiol matome, visos lietuvi bolševik pastangos sukurti ginkluotas pajegas 1918 m. pasibaig komitet , štab ir komisariato organizavimu. O vis dėlto j spaudoje dažnai giriamasi lietuviškais Vilniaus, Kauno bei Žemai i pulkais. Tačiau iš j dokument aiškėja, kad tai daugiausia tik graž s žodžiai.

Iš to pulk tik Žemai i pulkas buvo tikrai Lietuvoje ir iš lietuvi sudarytas, bet jo amžius buvo trumpas ir galas apverktinas. Be anksčiau cituot j dviej dokument , apie j suradau dar ši žini (Brb 398 p.) 98-je pastaboje: „1 Žemai i raudonasis šauli pulkas (Lietuvi divizijos 8 pulkas) buvo kurtas 1919 m. sausio mėn. pabaigoje iš Šiauli raudonarmie i dalinio. Pulko vadas buvo F. Baltušis-Žemaitis, karo komisaras — S. Grybas. Pulke skait si per 1000 žmoni . Nuo 1919 m. vasario mėn. pulkas dalyvavo kautyn se šiaur s Lietuvoje su intervent ir buržuazins Lietuvos vyriausybės kariuomene. 1919 m- kovo 16 d. pulkas buvo pavestas Lietuvi šauli divizijai ir išformuotas. O prieš tai pulkas operativiniu atžvilgiu priklaus raudonosios armijos Internacionaliai divizijai“.

5 Vilniaus pulkas jau yra b dingas, pagal bolševik supratim „tautinis dalinys“. Apie jo sudary-

m taip rašoma (Brb 390 p.) dokument rinkinio 45-je pastaboje: „Raudonosios armijos 5 Vilniaus pulkas prad tas formuoti Maskvoje 1918 m. liepos 2 d. lietuvi (ne Lietuvos! Aut.) reikalams komisarjato iniciatyva iš tuo metu Rusijoje buvusi lietuvi ir taip pat iš Lietuvoje gimusi j kit tautybi asmen . 5 pulkas buvo vienas iš daugelio tuo metu Rusijoje suformuot tautini dalini , jungt vie ning raudon j armij . 1918 m. lapkri io pabaigo je pulkas buvo pabaigtas formuoti ir jungtas Va kar šauli divizija. Prasid jus Lietuvoje proletari nei revoliucijai (?! Aut.), pulkas buvo pasi stas vakar front . „Tiesa“ pranešdama apie 5 Vilniaus pulko išvykim front pabr ž , kad jis tapsi s lie tuvi socialistin s raudonosios armijos branduolys. 1918 m. gruodžio 10 d. pulkas atvyko Daugpil . Iš ten jis prad jo išvadavimo žyg . 5 Vilniaus pulkas dalyvavo Zaras , D kšto, Ignalino ir Pabrad s iš vadavime iš vokie i okupacijos. 1919 m. sausio 3 d. Pabrad je buvo gauta žinia, kad lenkai legionie riai netik tai pagrob taryb Lietuvos sostin . T pa i dien pulkas išžygiavo Vilniaus link ir 1919 m. sausio 5 dienai besibaigiant, 5 Vilniaus pulko ir Pskovo divizijos 1-mos brigados pastangomis mies tas buvo išvalytas nuo lenk legionieri .

V liau 5 Vilniaus pulkas buvo jungtas Lietu vi šauli divizijos sud tin ir buvo vadinamas 7-tu Lietuvi šauli pulku“.

Taip gražiai aprašoma to pirmojo lietuvi rau donarmie i pulko kilm . Ta iau, kritiškai pažvel gus, iškyla pora kabliuk . Pirmiausias ir reikšmin giausias j yra tas, kad pulkas buvo formuojamas „iš Lietuvoje gimusi j kit tautybi asmen “. Tai-

gi tiksliau būtų buvę vadinti j Lietuvos pulku, bet rusai tuomet dar nebuvo pagimdę tarybinės Lietuvos.

Subolševikai lenkai turėjo taip pat savo raudonuosius dalinius, tai tie kitos tautybės asmenys gal būtų tik tada vadinamieji baltarusiai, su kuriais vėliau buvo sudaryta ir bendra bolševikų partija. O jau gudu gali pasivadinti kiekvienas rusas. Tai gi nėra abejoniškas, kad lietuviai tame pulke buvo labai maža. Nepaminėta nė viena lietuvių karininko pavardė, nes tokie ten tikrai nebuvo. Vadinasi, tai buvo paprastas, „vienas iš daugelio“ vairi tautybių vardais pavadinti rusų raudonarmiečių pulkas.

Matyti, kad tas vardas buvo bolševikų agitatoriui naudojamas propagandos tikslams. Panevėžyje vykusio mitingo priimtoje sveikinimo rezoliucijoje (Brb. 21 dok.) yra taip pasakyta: „Asmenyje 5-to Vilniaus pulko sveikiname visą internacionali raudonąją armiją“.

Antras nebūtinai tas dalykas, kad tas pulkas savo išvadavimo žygyje tikrai kūrė nors išvadavimo. Ne 5-tojo Vilniaus pulko spaudžiama, bet savo vadovybės sąkymu visa vokiečių kariuomenė traukėsi, o rusai tik slinko paskui ją.

Jei prisiminsime laikinosios rev. Lietuvos d. ir v. vyriausybės 1918 m. gruodžio 26 d. nutarimą paskirti tam rajonui operuojantiems Raudonosios armijos daliniams komisarą d. Norvidą, tai turime sime pripažinti, kad toji kariuomenė nerodė didelio entuziazmo. Jis pravertė dvi savaites, kol „išjudino“ ją su skambiu „atvadavimo žygiu“.

O apie tos pačios vyriausybės 1918 m. gruodžio 25 d. nutarimą formuoti Kauno pulką yra žinoma (Brb

394 p.) 72-je pastaboje: „1919 m. sausio 12 d. Vilniuje buvo pradėtas formuoti Kauno šaulių pulkas (vėliau jis buvo pavadintas 1-uoju atsargos batalionu). To pulko branduolį sudarė 180 iš Kauno atvykusių savanorių ir taip pat savanoriai iš Vilniaus gub.“

Jau pats nusmukimas batalionui reiškia, kad vienintelis bandymas sudaryti bolševikų dalinį Lietuvos sostinėje taip pat nepavyko. Jei kalbama apie savanorius iš Vilniaus gub., tai reiškia, kad jame tarnavo gal dar keletas gudų, o kiek stigo, papildyti rusai.

Rengdamasi okupuoti 1918 metais nepriklausomomis pasiskelbusias Pabaltijo valstybes, bolševikinė Rusijos vyriausybė dangstė šią tautą vardais, skelbdama fiktyvias revoliucines vyriausybes, ir vykdė tikrą maskaradą tuos kraštus grobti pasi-
toje kariuomenėje.

Kaip matome, 5 Vilniaus šaulių pulkas buvo 1918 m. jungtas Vakarų šaulių divizijai. Bet ir ji buvo tuo pat metu organizuojama. Smulkesni žiniai apie ją randame (Brb. 394 p.) pastaboje 73 nr.: „Raudonosios armijos Vakarų šaulių divizija buvo suformuota Maskvoje 1918 m. rudenį. Jos branduolį sudarė lenkų revoliuciniai daliniai, spalio revoliucijos pradžioje per jusieji tarybų valdžios pusę. 1918 m. pabaigoje Vakarų šaulių divizijos pulkai dalyvavo Baltgudijos išlaisvinime iš vokiečių okupacijos. 1919 m. birželio mėn. divizija pavadinta 52 šaulių divizija“.

Dar ryškiau rusai bolševikams bandė organizuoti „tautinius“ dalinius matome iš to, kad atsirado net

visa lietuvi šauli divizija. Tai šitaip aprašyta dokument rinkinyje (Brb 80 dok.):

„Raudonosios armijos Lietuvi šauli divizijai sakymas ryšium su jos suformavimu. Nr. 25- 1919 m. sausio 26 d. §1. Karo revoliucinis tarybos š. m. sausio 21 d. paskelbtu nutarimu, Pskovo divizija pavadinta Lietuvi divizija ir pavedama laikinajai Lietuvos darbinink ir valstie i vyriausybei su pareigojimu papildyti j iki etatin s sud ties pirmiausia pagrindiniais Lietuvos gyventojais“...

§2-me išvardyti iš eil s šeši Pskovo divizijos pulkai, kurie pavadinami atitinkamais Lietuvi divizijos pulkais. Ir priduriama: „Visos likusios Pskovo divizijos dalys, valdybos ir staigos turi b ti vadinamos atitinkamomis Lietuvi divizijos dalimis, valdybomis ir staigomis“.

„§3. Vakar divizijos 5 Vilniaus pulkas perduodamas Lietuvi divizijai ir skaitomas 3 brigados sud t ...

§4. Ateityje 5-t Vilniaus pulk vadinti 7 Lietuvi divizijos pulku.

§5. Visos Lietuvi divizijos dalys, valdybos ir staigos privalo tuojau pasir pinti pagaminti naujus antspaudus, formuliarus ir šampus.

Lietuvi šauli divizijos vadas, generalinio štabo (karininkas. Aut.) Olderogge, komisaras Grigorjev, štabo viršininkas, gen. štabo (karin.) Makulovi “.

Taigi, nesugeb jusi n lietuvi raudonarmie i b rio suorganizuoti, laikinoji Lietuvos darbinink ir valstie i vyriausyb per penkias savaites po to, kai pasiskelb , tur jo net ištis „lietuviškos“ raudonosios armijos divizij . Bolševikai dažnai ty iojasi,

kad Lietuvos kariuomenje tarnavo keletas kitatauriniai, k. a.: Katche, Štencelis ir kiti Lietuvoje gimusieji aukštesnieji karininkai. Betgi t trijų raudonosios Lietuvi divizijos vad pavardži niekas Lietuvoje negirdėjo. Suprantama, kad joje nebuvo nė žemesnio laipsnio lietuvi karininkai. Bolševikai mėgsta pasigirti, tai jei būtų bent vien lietuvių turėjusių, tikrai būtų paminėjusių.

Besidomėdamas Žemaičių pulku, patyriau, kad toks pat maskaradas buvo vykdomas ir Latvijoje. Apie Žemaičių pulką sakoma, kad jis Šiauliuose priklausė Raudonajai armijai Internacionaliai divizijai. O kas ji buvo, paaiškina (Brb 397 p.) 97 pastaba:

„Atskira internacionali divizija buvo suformuota Maskvoje 1918 m. lapkričio mėn. pabaigoje. Jos sudarė 39, 41, 47 ir 60 darbininkų pulkai. Nuo 1919 m. sausio mėn. divizija sudarydama tarybų Latvijos kariuomenės kairįjį sparną, kovojo šiaurinėje Lietuvos teritorijoje. Internacionali divizija sausio mėn. pabaigoje pavadinta tarybų Latvijos 2-ja šaulių divizija, žygiavo Panevėžio-Šiaulių-Telšių ruožu. Divizija veikė artimame kontakte su Žemaičių pulku ir vietiniais partizanais. 1919 m. birželio 7 d. 2-ji šaulių divizija buvo išformuota ir jungta, 4-ji Smolensko divizijai“.

Taigi aiškiai matome, kad kol jiems buvo reikalinga, rusai savo raudonarmiečių pulkus pridengė tautini kariuomeni kaukėmis, o kai užgrobtas nepavyko ir nebebuvo reikalo taip vaidinti, tai taip pat lengvai tas kaukes nuėmė ir tuos dalinius vėl pavadino eiliniaisiais Rusijos vieningos Raudonosios armijos pulkais.

8. L IR BKP CK-TAS VIRSTA REVOLIUCINE LIETUVOS DARB. IR VALST. VYRIAUSYBE

Lietuviai bolševikai nuo Kapsuko laik ligi šiol nesiliauja tvirtinti, kad laikinoji nepriklausomos Lietuvos vyriausyb buvo vokie i padaras. Savo raštuose (Kps 1,59 p.) Kapsukas taip pasakoja: „Vienok vokie i okupantai jau mat , kad jie vieni nebegali valdyt Lietuvos, ir užtat lapkri io pradžioje leido sudaryt Voldemarui pirm j Lietuvį Tarybos valdži , kuri, žinoma, visame kame tur jo klausyt vokie i okupant “.

Dokument rinkinio (Brb 24 p.) žangoje dar pridedama, kad „Taryba amžiniems laikams pardu valstie ius ir darbininkus vokie i dvarininkams, fabrikantams, pirkliams ir finansiniams spekuliantams“.

„Gimtasis kraštas“ 1968 m. 38 nr. skelbia netoki nes mon : „Vokie iams leidus, Lietuvos Taryba paskelbia „nepriklausom Lietuv “. O to paties laikraš io 52-me nr. M. Jackevičius nepasidrov jo panašius tvirtinimus pakartoti laisvajame pasaulyje gyvenantiems lietuviams netgi ištisu straipsniu „Buvo taip, o ne kitaip“. Dejuodamas, kad niekas netiki bolševik pasakoms, autorius skundžiasi: „Prieš pus amžiaus Lietuvoje vykusį proletarin revoliuciją — gerai žinomas istorijos faktas. Tai iau lietuviškoji buržuazija steng si v liau šiuos revoliucinius vykius nusl pti arba iškreiptai juos pavaizduoti. Lygiai taip pat elgiasi svetur sik r „vaduo-tojai“, lietuviškosios buržuazijos liku iai. Jie toliau traukia sen giesm , kad, girdi, 1918-1919 metais Lietuvoje nebuvo jokio revoliucinio jud jimo, kad

darbo žmonės su ginklu rankoje nekovojo dėl socializmo pergalės“.

Čia paminėjau tik porą dingsnių pavyzdžių, bet tokių ir panašių tvirtinimų pilni visi bolševikų raštai.

Kokia ta „revoliucija“ buvo iš tikrųjų, matome iš jo pačio dokumentų. Kad Lietuvos taryba, kurios rinkimuose dalyvavo ir jo veikėjas Eidukevičius, paskelbė nepriklausomą Lietuvą prieš vokiečius, norint tik nepailstamomis grumtynėmis su okupantu ir dideliu apsikrūmimu pasiekti, kad buvo sudaryta laikinoji vyriausybė, rodo neginčijami, autentiški šaltiniai. O lietuviai bolševikai nuo pat savo atsiradimo buvo ir tebėra rankis rusams pavergti Lietuvą ir jo tikslams išnaudoti dvasines ir fizines jo gas. Jie aktyviai šaukia tebeginčija, kad nepriklausomoji Lietuva buvo tarptautinio kapitalizmo pavergta ir tik jie dabar sukurė tikrai suvereni Lietuvą.

Tačiau jo ideologas Kapsukas labai atvirai pripažino, kad lietuviai bolševikai niekada nesiekė Lietuvos nepriklausomybės, nes joje jie nepajęgti vesti bolševikų diktatūros. Tai gali padaryti tik Rusija. Todėl lietuviai bolševikai ir tegali egzistuoti vergiškai vykdydami jo valią.

Kapsukas (120 p.) taip rašo: „Lietur BKP niekada nestatė nepriklausomybės obalsio. Ji laikėsi obalsu buržuazini ir smulkiai-buržuazini partijų obalsiu, kas taip aiškiai pasireiškė pasaulinio imperialistinio karo metu. Ji tvirtino, kad mažųjų valstybių nepriklausomybė imperializmo viešpatavimo gaudynė — tai esant tik darbo masių apgaudinėjimas ir nešantis darbininkų klesai dar didesnį pavergimą. Dar reakcingesnis esant nepriklausomybės obalsis buvo-

sios Rusijos imperijos teritorijoj. ia nepriklausomyb vis -pirma, tai es s atsirubežiavimas nuo revoliucijos, b tent nuo socialin s revoliucijos. M - s partija ne kart k l aikšt n t buržuazin mel “.

Toki sitikinim buvo ne vienas Kapsukas. Maskvos bolševik c. b. protokoluose (prot. 11 nr., 1 sk) minimos domios diskusijos d l siuntimo partini darbuotoj Lietuv . Eidukevi ius pareišk toki nuomon : „Nustoj Rusijoj Taryb , nustosime savo socialistin s T vyn s, bet, kad j išlaikius, reikalinga r pintis apie revoliucij kituose kraštuose“... O Pr. Mickevi ius taip j papild : „Darbas Taryb staigose — tai mokslas. Atsakom darbinink atitraukimas — Taryboms kenksmingas; tie gi, kurie nesvarb s Rusijoje, kaip savistoviai negal dirbti, bereikalingi ir Lietuvoje“...

Tod l, siekdami tokio lietuvi bolševik idealo, Kapsukas ir jo pasek jai smerkia visas lietuvi pastangas išgauti lietuvi tautai nepriklausomyb . B dingas tuo atžvilgiu nepakantos ir pagiežos pilnas jo atsiliepimas apie lietuvi bandym su vokie i pagalba atsikratyti jau ištis šimtmet neštojo rus jungo. Jis rašo (Kps. 1,26 p.): „Kaip tik 1915 m. ruden vokie i imperialistai užgrob Lietuv , tuoj didieji Lietuvos patriotai ir social-patriotai pasidav vokie i imperialist takai ir m visokiais b dais niekinti caro Rusij , kaip neseniai niekino kaizerin Vokietij . Nepasitik dami nieko gyti kovos keliu, bijodami, kad d l jos nenustot šilt savo viet , jie, kaip pirmiau keliaklups iavo prieš caro valdži , taip dabar prad jo keliaklups iauti prieš vokie i imperialistus-grobikus ir kaizerin Vokietijos valdži ir laukti sau iš j Lietuvos nepriklausomyb s

pripažinimo. T mint jiems patys Vokietijos imperialistai pakišo, kad tuo b du palengvinti sau Lietuvos prijungim Vokietijai“.

Pirmas agitacinis šmeižtas yra tos „šiltos vietos“. Iš tikr j , rusai, pasitraukdami iš Lietuvos, evakuavo visas staigas ir mones. O ir jiems viešpa-taujant n vienas lietuvis negaudavo savo krašte jokios tarnybos. Kalb jimai apie „kovos keli “ yra niekuo nepagr sti, nes beginkliai lietuviai nebuvo galingesni už jo garbinamuosius rusus. Jei rus armijos nesugeb jo atsispirti vokie iams, tai negalima reikalauti, kad lietuviai b t su jais kovoj . O jau apie keliaklups iavim tikrai neprider jo kalb ti paklusniam rus tarnui.

Ypa sid m tinas jo paskutinis sakinyss, nes jis paimtas iš bolševik gyvenimo, tik sukeisti vardai. Kaip jau žinome, Stalinas pakartotinai vert juos pasiskelbti Lietuvos vyriausybe, suprantama, tuo nor damas sau palengvinti Lietuv prisijungti prie Rusijos.

Kitoj vietoj (30 p.) jis pats prieštarauja savo teigimui apie „paduot mint“, kai, rašydamas apie Vilniaus Seim , tvirtina: „O tuo tarpu Lietuvoj siaut žiauriausia vokie i okupacija, prieš kuri tie ponai ir neman kovoti. Negi galima vadint kova j landžiojim po vokie iu imperialist priemenes, alk ni jiems bu iavim ir r pinim si tokiu b du išprašyt sau iš j Lietuvos nepriklausomyb“.

Pirm kart nepriklausomos Lietuvos reikalavimas buvo oficialiai paskelbtas 1916 m. birželio m n. pavergt j taut kongrese Lozanoje (Dšm. 57 p.). Tada tikrai siaut jo neribota okupacija, o leisdami sušaukti Seim , vokie iai jau buvo daug sukalbamesni.

Betgi panagrin kime ar iau tos Stalino saky-
mu pasiskelbusios laikinosios revoliucin s Lietuvos
darbinink ir varging j valstie i vyriausybs sen-
sacingo atsiradimo eig . Prisiminkime, kad pirmojo
Lietuvos komunist suvažiavimo metu, 1918 m. spa-
lio 1-3 dienomis, Lietuvoje buvo 3 bolševikai iš
10.000 gyventoj -

Straipsnyje apie tos vyriausybs sudarym
(Kps. 1,115 p.) Kapsukas taip rašo: „Lietuvos ir Bal-
tarusijos kompartija tuo laiku m greit augt. Per
pirm j suvažiavim , vykus 1918 m. spalio 1-3 d.,
ji dar buvo visiškai silpna. Iki gruodžio pradžios,
kaip sako savo pranešime to laiko CK sekretorius,
užaugo 3-4 kartus“...

Nors tai tvirtina pats bolševik vadas, vis d lto
labai sunku tokiu stebuklu patik ti. Bet m s sam-
protavim net ir jis nepakei ia- Jei partija ligi gruod-
žio 16 d., kai buvo išleistas tos vyriausybs mani-
festas (Brb. 18 d.), b t net 5 kartus padid jusi, tai
ir tada Lietuvoje tegal jo b ti vos apie 4.000 bolše-
vik , taigi vos 4 bolševikai iš 3.000 gyventoj .

D l to reikia tik steb tis bolševik dr sa ir aki-
pl šiškumu skelbti manifešte (Kps. 1,125 p.): „Su-
kilusi j Lietuvos darbinink ir varging j valstie-
i vardu, Lietuvos raudonarmie i vardu, skelbia-
me karin s Vokietijos okupacijos, Lietuvos Tarybos
ir vis kit buržuazini tautini taryb ir komitet
valdži nuversta. Visa valdžia pereina Lietuvos
darbinink , bežemi ir mažžemi atstov soviet
rankas“.

Manifesto tekste yra dar viena tokia pat ilga ir
nemažiau melaginga tirada: „Pasiremdama sukilu-
si j prieš okupacin valdži ir jos agent — kontr-

revoliucin Taryb , ir nepripaž stan i j nei jokio anglo-pranc z -amerikon kapitalist kontrrevoliucinio bandymo sikišti dirban i j masi likimo sprendim , Lietuvos darbinink , valstie i varguomen s ir raudonarmie i valia, Lietuvos ir Baltgudijos komunist partijos CK skelbia laikin j Lietuvos darbinink ir valstie i valdžia“. (Brb. 18 d.)

sid m tina, kad net „Gimtasias Kraštas“, min - damas tos vyriausy b s 50 met sukakt (1968 m. 50 nr.), pasidrov jo tokias nes mones kartoti ir pacitavo tik antr j manifesto sakin : „Visa valdžia pereina“...

Reikia pasakyti, kad tos „vyriausy b s“ sudarymas yra labiausiai miglotas dalykas visoje komunist istorijoje. Kai net nutarimas paskirti pulko komisar buvo protokoluojamas, tai apie vyriausy b s sudarym n ra paskelbtas joks dokumentas. Tik pastaboje 36 nr. (Brb. 389 p.) rašoma: „Laikinosios revoliucin s Lietuvos darbinink ir valstie i vyriausy b s manifestas buvo V. Mickevi iaus-Kapsuko parašytas ir 1918 m. gruodžio 8 d. L ir BKP CK pos - dyje patvirtintas. Nutarimas apie Laikinosios rev. Lietuvos darb. ir valst. vyriausy b s sudarym buvo priimtas Lietuvos komunist partijos CK pos dyje 1918 m. gruodžio 7 d. Asmeninis vyriausy b s s stas buvo CK patvirtintas gruodžio 8 d. Gruodžio 10 d. vyriausy b s dalis (V. Kapsukas, K. Kernovi ius, A. Jakševi ius), sekdamo Lietuvos KP CK nurody - m , išvyko Daugpil organizuoti tarybin s valdžios organus Lietuvos šiaur s ryt ir rytiniuose rajonuose. V. Kapsukas sugr žo Vilni 1919 m. sausio 7 d“.

ia aiškiai išlenda tendencija sudaryti sp d ,

kad toji vyriausyb tariamai r m si Lietuvos darbo žmoni valia, o ne rus diriguojamo L ir B KP-jos CK-to pataik nišku sprendimu. ia s moningai painiojamos dvi partijos ir vienas n vienai t partij aiškiai nepriskirtas CK. Gruodžio 8 d. minimas L ir BKP CK, o gruodžio 7 d. ir 10 d. Lietuvos komunist partijos CK. Betgi žinoma, kad rusai neleido lietuviams bolševikams sudaryti lietuvi kom. partijos, tod l tuomet tebuvo tik vienas rus kontroliuojamas L ir BKP CK. Tik neakyl skaitytoj daugiau klaidindami, rašydami jie s moningai nesilaik chronologijos, nes tik tuo b du gal jo sprauti tarp eilu i t nebuv l LKP CK. Reikia atsiminti, jog ir manifeste buvo aiškiai pasakyta, kad Lietuvos g. ir valst. vyriausyb sudar L ir BKP CK.

Akipl šišk klastojim užtinkame 1968 m. „Komunisto“ 8 nr. paskelbtame Maliukevi iaus straipsnyje „LKP sik rimo išvakar se“.

Negin ijamas faktas, kad lietuviai bolševikai Rusijoje netur jo savarankios komunist partijos, o sudar tik rus KP lietuvi sekcij . Rusai buvo steig tam tikr liaudies komisariat (j pavergt . Aut.) taut reikalams, o vairioms tautoms buvo prie jo sudaryti iš rusams paklusni bolševik t taut komisariatai. Taigi buvo ir lietuvi reikalams komisariatas su komisaru V. Kapsuku priešakyje.

Ta iau lietuviai bolševikai savo raštuose s moningai ir labai nuosekliai stengiasi visur sudaryti s p d , kad j partijos pirmtakai patys buvo savarank s ir atstovavo suverenai Lietuvai.

Maliukevi ius savo straipsnio žangoje ir toliau, klastodamas protokolus, 1917 metais prie SFTR liaudies komisariato taut reikalams steigt -

j komisariat vadina Lietuvos reikal komisariatu.

Taip yra parašyta mano pirmiau cituotoje jo tiradoje apie c. b. „didel vaidmen“, o protokoluose kaskart „L. r. Komisariatas“ falsifikuojama „L(ietuvos) r(eikal) komisariat“ (Prot. 19 nr., 1 p. ir visur kitur).

9. LAIK. REV. LIETUVOS DARB. IR VALST VYRIAUSYB S MIZERIJA

Bet yra labai domi rodym , kad CK tur jo dideli sunkum net sukombinuoti bent kiek patikimesn s išvaizdos „vyriausyb“.

Kapsukas (123 p.) taip aprašo vyriausyb s sudarymo eig : „Sudarant Laikin j revoliucin valdži buvo vaduojamasi tuom, kad b t vesti jon labiausia ištirti ir populiar s mas se komunistai ir kuodaugiausia darbinink . Bet kadangi Lietuvos ir Baltarusijos kompartija buvo labai jauna, tai labai maža iš ko buvo pasirinkti. Teko traukt valdži dargi visiškai nauji žmon s. Tokiu b du iš jo taip, kad kai-kurie revoliucin s Lietuvos valdžios nariai buvo nepakankamai susiriš su Lietuvos ir Vakar Baltarusijos darbinink klesa ir mažai žinomi mas se; bolševikiškas gi daugelio stažas buvo labai mažas; darbininkai jo tiktai du. Kaslink tautin s sud ties, ji buvo patenkinama: 4 lietuviai, 2 lenkai ir 2 žydai. Baltarusi klausimas pas mus tada dar nebuvo iškil s, pagaliau, Vilniuj nebuvo galima rast nei tinkam baltarusi kandidat“.

Iš šio Kapsuko prisipažinimo galime padaryti dar por kit , dabartiniams Lietuvos valdovams ne-

nauding išvad . Pirmiausia, kad L ir BKP buvo gryniausia rus kombinacija, kaip ir v liau jos sudarytoji vyriausyb , ir nieko bendra su tikrove netur jo. Pats Kapsukas pabr žia, kad baltarusi klausimas visai nekilo, nes jiems partijoje atstovavo rus patik tiniai. O vis d lto lietuviai bolševikai paklusniai vartojo rus prikergt j baltarusi vard .

Kapsukas menkai tenusiman apie jam „valdyti“ pavestos Lietuvos gyventoj tautin sud t , jei jis buvo tos nuomon s, kad lenkai ir žydai sudar 50 % vis gyventoj .

Pagaliau visiems lietuviams pravartu žinoti dar vien Kapsuko prisipažinim (121 p.), kad „nepriklausomos socialistin s Lietuvos ir Baltarusijos soviet respublikos paskelbimas t ra priimamas tik su tikslu, kad tokiu b du išmušt ginkl iš rank , kaip vidujini , taip ir užsienini sov. valdžios prieš kurie tvirtino, kad Lietuvos soviet valdžia esanti okupacin valdžia, atneštoji raudonarmie i durtuv pagalba“. Tai tvir iausias, paties Kapsuko patvirtintas rodymas, kad visas vaidinimas d l vyriausyb s sudarymo buvo vykdomas tik tod l, jog rusai gal t paneigti jiems metamuosius kaltinimus d l okupacijos. Be to, aišk ja, kad rusai iš karto buvo sukombinav ne tik L ir BKP-j , bet ir Lietuvos ir Baltgudijos respublik . Tik priversti skubiai žygiuoti paskui atsitraukian ius vokie ius ir okupuoti Lietuv , jie nesusp jo surasti baltgudži marijone i ir pirmiausia paskelb tik Lietuvos vyriausyb . T komedij vaidindami, rusai v liau sušauk Minske tariamai baltgudži suvažiavim , sudar Baltgudži respublik ir sujung j su Lietuva. (Brb 92 ir 93 dok. ir 84 pastaba). O 6-toje pastaboje rašoma, kad

Kapsukas „1918-1919 metais buvo tarybinis Lietuvos vyriausybės galva» ir po sujungimo jos su Balgudijos STR buvo L ir BSTR liaudies komisaro tarybos pirmininkas“.

Yra dar vienas tos revoliucinės vyriausybės mizerijos rodymas ir dar aiškesnis paryškimas, kokia ji visiškai bevertė Lietuvos bolševizmo istorijai (Brb 19 dok.):

„Laikinosios revoliucinės Lietuvos darbininkų ir valstiečių vyriausybės pasitarimo protokolas apie organizavimą vyriausybės aparato. Daugpilis. 1918 m. gruodžio 18 d.

1. Klausyta: Komisariat arba skyrių organizavimas.

Nutarta: Dėl mažo skaičiaus atsakingieji, kurie galėtų vadovauti paviniams skyriams, ir suprantant, kad pavinių skyrių organizavimas būtų perankstus, kadangi šiuo metu visas Laikinosios revoliucinės Lietuvos d. ir valst. valdžios darbas turi būti panašus kitoms Rusijos socialistinėms tarybų respublikų federacijos karo-revoliuciniams komitetams, todėl apsiribota vieno skyriaus organizavimu, kuris padalinamas šiuos poskyrius: 1) agitacijos, 2) informacijos ir 3) buhalterijos.

2. Klausyta: Bendradarbių pareigų pasiskirstymas.

Nutarta: Bendradarbių pareigas pasiskirstyti sekančia tvarka: Drg. Rapolas, Steponas — karo komisaras, drg. Jakševičius — politinis Ežerėnų rajono komisaras, drg. Kernovičius — išdinininkas, drg. Nevedomskis — 1. e. sekretorius p., drg. Kazanovičius — buhalteris, drg. Urbanovičius — literatūros platinimo tvarkytojas, draugai Marko-

vi ius, Giluntas ir Epšteinas — literat ros platinimo tvarkytojo pavaduotojai, drg. Bartkus — leidini tvarkytojas, drg. Glodekas — agitatorius, dd. Petrauskas ir Markovi ius paliekami ryšiams- Pirmininkas V. Mickevi ius-Kapsukas. Už sekretori Nevedomskis“. Iš j tik Jakševi ius ir Kernovi ius buvo vyriausyb s nariai.

Taigi šiame dokumente matome juodu baltame užfiksuota, kad Kapsukas faktiškai niekada nebuvo joks sukilusiojo Lietuvos proletariato vyriausyb s galva, o tik vienas papras iausi RSFTR vietini karo revoliucini komitet pirmininkas.

O tas pareig tarp „velnio tuzino“ bendradarbi paskirstymas primena man sen humoristin rus dain apie 1905 m. rus kar su japonais. Neginijama tiesa, kad rusai (caro ir bolševik laikais) niekada nepaj gdavo sutvarkyti transporto. Vienu transsibirinio geležinkelio ruožu rusai nesusp davo pristatyti tolim Mandž rij pakankamai maisto ir šaudmen . Buvo dainuojama: „din dili, din dili, prikatili (atried jo) ikon (švent j paveiksl) pilni vagonai“... Mat, dievobaimingieji rusai laimino jomis savo karius, o vyriausyb siunt jas vietoj ginkl ...

Panašiai reng si kariauti narsieji lietuviai komunistai. Tik, netik dami šv. paveikslus, jie tik josi nugal ti priešus... proklamacijomis. Juk iš trylikos bendradarbi šeši buvo skiriami propagandai: vienas leidini , suprask, proklamacij spausdinimo tvarkytojas, vienas j platinimo tvarkytojas su trim pad j jais ir vienas agitatorius — proklamacij aiškintojas. Pagalvokite tik, kad Lietuvos proletariatas jau buvo paskelbtas sukilusiu, tai bene tie propagandininkai reng si tomis proklamacijomis nugal ti „buožes“?..

Taigi, v l matome, kad skelbiamas dokumentas net apie buhalterio ir agitatori paskyrimus. O kad niekur neskelbiamas L ir BKP CK protokolas apie vyriausyb s sudarym , tai nereikia didel s fantazijos suprasti, kad ten skiltyje „svarstyta“ tikriausiai yra parašyta: „Tautybi komisaro J. V. Stalino reikalavimas paskelbti Lietuvos ir Baltgudijos respublikos karo revoliucin vyriausyb “.

Tokiai išvadai pasidaryti medžiagos randame paties Kapsuko atsiminimuose. Kaip uolus Stalino mokinys, jis smulkiai aprašin ja Stalino patarimus, kaip reikia vykdyti proletarin revoliucij , ir 119 psl. šiaip prasitaria: ... „d. Stalinas mus mokino, jog, prasid jus ten revoliucijai, ir krinkant okupacinei valdžiai, reikia neduot sustipr t kontrevoliuciniams buržuazijos organams, o tuojau sudaryt ten savo revoliucin s valdžios organus. Kaslink Lietuvos dar gruodžio pradžioj buvo pasi lyta d. Stalino tuojau sudaryt revoliucin Lietuvos valdži “.

O 120 psl. dar prideda: „Greitu laiku buvo gautas d. Stalino laiškas, *RKP(b) CK vardu rašytas* (Mano pabraukimas), kuriame dar griež iau buvo išreiškiama mintis, kad reikia neatid lojant sudaryti Lietuvos darbinink ir valstie i valdži . Tai tur jo mums sprendžiamos reikšm s, nors aiškaus supratimo, kad reikia tuoj kurt revoliucin Lietuvos valdžia m s eil se dar ir tada nebuvo“...

Sugretin jo posakius „gruodžio pradžioje“, „greitu laiku“, „neatid lojant sudaryt“ su Brb. 36 pastabos žiniomis, jog gruodžio 7 d. buvo priimtas nutarimas sudaryti revoliucin vyriausyb , o gruodžio 8 d. patvirtinta ir jos asmenin sud tis, ne-

klysimė tvirtindami, jog antrasis laiškas sek tuojau po pirmojo ir buvo RKP CK oficialus ultimatyvus reikalavimas. Be to, ia Kapsukas dar kart prisipažsta, kad akiai vykd rus reikalavimus, nors „aiškaus supratimo“, k daro, ir netur jo.

Ne tik nepaskelbtieji dokumentai duoda mums progos pasijuokti iš j nieku nepagr sto didžiavimosi. Ta iau ir paskelbtuosius dokumentus jie nesugeb jo taip gerai išsijoti, kad jie visi tarnaut j darb rimumui rodyti.

Prisimindami nepriklausomos Lietuvos k rimosi laikus, mes, vieni stengdamiesi pateisinti, o daugelis su kart liu ir net pašai pa, prisimindavome pirmojo ministerio pirm-ko prof. Voldemaro 1918. XII. 18 pasitraukim pavojaus valand iš Vilniaus Paryži „ginti Lietuvos neutralitet “. Tuo faktu lietuviai komunistai remia savo teorij , kad „buož s“ bail s, tik bolševikai yra dr s s kovotojai...

O iš ši dokument aišk ja, kad dar didesn s pajuokos yra nusipeln s j t vas Kapsukas savo donkichotiškais žygiais. Mes jau mat me, kad, tur damas vos 4 komunistus iš 3.000 gyventoj , jis skelb si „sukilusiojo Lietuvos proletariato“ vadu. Mat me, kad jis ir dar pora jo bendr , jausdami, kad Vilniuje darosi per karšta, jau gruodžio 10 d. išsinešdino, kaip žiurk s nuo pask sti skirto laivo, nepavojing , j glob j rus valdom j Daugpil . Iš par eig paskirstymo protokolo aišk ja, kad jis ten tesukrapšt vos 13, taigi tik „velnio tuzin “ bendradarbi savo „komisariat arba skyri organizavimui“.

Ar bereikia geresnio siužeto komiškai operetei? — vadas su trylika bendr , s d dami Rusijoje, netgi tikriau — rus pagrobtame Latvijos mieste, skelbia

manifest apie valdžios per jį Lietuvoje jo vadovaujam darbinink , bežemi ir varging j valstie i soviet rankas!

10. RUS PADIKTUOTASIS LAIKINOSIOS REVOLIUCIN S LIETUVOS DARB. IR VALST. VYRIAUSYB S MANIFESTAS

Jei kam b t dar per maža rodyt , kad ta tariamoji vyriausyb vaidino tik marijone i teatr , tam galima papasakoti dar apie tos vyriausyb s deklaracijos — manifesto redagavimo eig . Niekas negin ija, kad t manifest redagavo Kapsukas. Prisiminkime, kad nepriklausomos Lietuvos vyriausyb kreipdavosi taut atsišaukimais. Manifestus skelbdavo carai, o pirm j komunist manifest paraš Karlas Marksas. Taigi galima suprasti, kad ir Kapsukas, jausdamasis dideliu vyru, susiviliojo pasekti an p domis. Deja, aišk ja, kad tas manifestas ilgai užtruko cenz roje, tod l buvo paskelbtas vis savait v liau po vyriausyb s sudarymo.

Netgi 1934 m., gyvendamas Rusijoje, Kapsukas, matyt, laik reikalinga JAV spausdinamoje knygoje pabr žti savo paklusnum Stalinui. Saky iau, jis rod , kad ir 1918 m.- nedr so „savo nuomon s tur ti“, akiai laik si rus nurodym . Savo knygoje (124 ir 125 p.) jis raš : „Ties manifestu reikia truput sustoti. Pirmajam projekte, kur L ir BKP CK buvo patvirtin s, buvo kalbama tiktai apie laikin revoliucin Lietuvos darbinink valdži ... RKP (b) CK- ui perži rint j . Laikinoji darbinink valdžia buvo pavadinta Laikin ja revoliucine darbinink ir vals-

tie i valdžia, tikriau, darbinink ir varging j vals-
tie i valdžia“...

„Kas d l santyki su RSFSR, pirmajam tekste buvo pasakyta, kad soviet Lietuva kurs nauj gyvenim tais pat pamatais, kuriais jis yra kuriamas RSFSR, ir kad eis su ja ranka rank ; v liau, perži rint manifest RKP (b) CK-te, buvo pataisyta: „ateity“ eis ranka už rankos su Soviet Rusija ir su visomis kitomis šalimis, einan iomis socialistin s revoliucijos keliu“. Manifesto gale buvo išbrauktas obalsis: „Lai gyvuoja vienyb su RSFSR!“ Tai, žinoma, nereiskia, kad b t buv s atmetamas Soviet Lietuvos vienijimasis su RSFSR, bet tuom RKP (b) CK nor jo labiau pabr žti Lietuvos soviet respublikos savarankum . Savaranki b dama, ji ateity gali liuosu noru susijungti su RSFSR ir kitom socialistin m valstyb m. Politin s to reikšm s mes tuomet da nesupratom“.

Taigi, nesuprato. Raš , kaip buvo diktuojama, ir visomis keturiomis pasirašin jo. Tai juk daugiau negu „suverenios Lietuvos“ vado parodija. O tuo suverenumu dabartiniai Lietuvos valdovai nepaliauja didžiuotis.

Tiesa, Rusijos Liaudies Komisar taryba 1918 m. gruodžio 22 d- paskelb (Brb. 23 d.): „Rusijos Taryb valdžia pripaž sta Lietuvos Taryb respublikos nepriklausomyb . Aukš iausia Lietuvos valdžia Rusijos Taryb valdžia laiko Lietuvos Taryb voldži , o ligi j suvažiavimo — drg. Mickevi iaus Lietuvos darbinink vyriausyb “.

Kaip ir galima buvo tik tis, dokument rinkinyje n ra paskelbtas t nepriklausomyb , kaip dabar lietuviai bolševikai vadina, suverenum naiki-

nantis dokumentas. J užtinkame dr. J. Pajaujo straipsnyje „Komunist klasta ir veidmainiškumas“ (Vrp. 17 p.). Remdamasis „Lietuvos TSR istorijos šaltiniuose“ (Vilnius, 1958 m. III t., 191 p.) paskelbtu dokumentu, dr. Pajaujis rašo: „Kai Rusijos komunistai jau tar si pakankamai sitvirtin Pabaltijo kraštuose, tada jie prašneko kitaip, parodydami savo tikr j imperialistin veid . Aštuntasis Rusijos Komunist Partijos kongresas 1919 m. kovo 19 d. pri m toki rezoliucij apie nacionalines organizacijas: „Šiuo metu Ukraina, Latvija ir Baltarusija gyvena kaip atskiros Taryb Respublikos. Tai yra šiuo metu išspr stas klausimas d l valstybinio gyvavimo form . Ta iau tai anaip tol nereiškia, kad Rusijos Komunist partija turi, savo ruožtu, susiorganizuoti savarankišk komunistini partij pagrindu... Aštuntasis suvažiavimas nutaria: turi b ti vieninga centralizuota Komunist partija su vieningu Centro Komitetu... *Visi Rusijos Komunist Partijos ir jos vadovaujam staig nutarimai yra bes lygiškai privalomi visoms partijos dalims, nepriklausomai nuo j nacionalin s sud ties. Ukrainos, Latvijos ir Lietuvos komunist Centro Komitetai turi sri i komitet teises ir yra visiškai pavald s Rusijos Komunist Partijos Centro Komitetui*“ (mano pabr.) Gi visiems gerai žinoma, kad komunist valdomuose kraštuose tikroji valdžia yra komunist partijos centro komitetas. Tai štai kokia ta „nepriklausoma Taryb Lietuvos Respublika“, kurios komunist partijos centro komitetas yra „visiškai pavaldus“ Rusijos Komunist Partijos Centro Komitetui“.

Ir taip pa i bolševik skelbiamaisiais dokumentais galime rodyti, kad n viena Taryb Rusijos respublika n ra nepriklausoma. Niekam nepaslap-tis, kad bolševikai nuolat “atnaujina“ savo istorij . Cenzoriai ir specialios komisijos perži rin ja, košia visus raštus, koreguoja ir išmeta visa, kas gali b ti priešinga j skleidžiamosioms pasakoms, kad “buvo taip, kaip nebuvo“. Bet vis d lto, kritiškai panagri-n jus, galima surasti per tuos koštuvus pralindusius prieštaravim gr delius.

O reikia neužmiršti, kad tie iškošti ir išfiltruoti raštai spausdinami keletu šimt puslapi storio kny-gose ir leidžiami dešimt t kstan i tiražais. To-kiais falsifikuotais raštais maitinami Lietuvos gy-ventojai, apver iamos užsieni bibliotekos, ir jie pusvel iui visur pardavin jami laisvajame pasauly-je. Tuo b du paprastas skaitytojas apglušinamas gausybe tendencing tiesos iškraipym ir nuolat kartojam žodži srautu: buož s, buržujai, kapita-listai, imperialistai, kraugeriai, išnaudotojai ir pn. Ta iau nesuprantama, kaip Lietuvos “mokslo žmo-n s“ dr sta tokiais šaltiniais remti disertacijas apie okupuotos Lietuvos suverenum . Jiems tur t b ti sudarytas naujas, iš kitoki mokslo titul išskiri s “daktar žonglieri “ laipsnis!

Juk ir pats gyvenimas rodo, kad netgi komunis-tin s satelitin s valstyb s anaip tol n ra nepriklausomos. Rus tankais buvo žiauriai užgniaužtos Vengrijos pastangos išsilaisvinti. Kas tai užmiršo, tam paskutinis ekoslovakijos pavergimas tur t priminti tikr j satelitini valstybi pad t .

O Brežnevo doktrina juk yra ne kas kitas, kaip rus pastanga oficialiai pripažinti teis Rusijai

spr sti komunistini valstybi likim visur, kur tik rus raudonarmie i durtuvai gali pasiekti- Suprantama, kad tautos, kurios tik gali, stengiasi nuo tos priklausomyb s ištrkti.

11. LIETUVIAI BOLŠEVIKAI — RUS SAMDINIAI

Šioje apžvalgoje man teko ligi šiol kalb ti, kaip rusai skyr lietuvius bolševikus vairioms pareigoms, kad Lietuvoje b t sudaryta bolševik valdžia, ir apie t skiriam j nuolankias, bet nes kmingas pastangas rus reikalavimus vykdyti. O tuo tarpu okupuotoje Lietuvoje tautos išrinktoji Lietuvos Taryba ved nepailstam kov su vokie i vyriausybe d l savo teisi valdži . Ji buvo ištisis m nesius boikotuojama už pasivadinim Valstyb s taryba.

Matydama, kad vokie i karin galyb gri va, Valstyb s taryba 1918 m. spalio m n. pabaigoje atliko pirmuosius konkre ius žygius steigti laikinajai vyriausybei ir perimti valdžiai iš vokie i . Ta iau vokie i okupacin valdžia visomis išgal mis priešinosi. (Dšm 79 p.).

Laikinoji vyriausyb iš pat pradži tur jo dideli sunkum su pinigais. Štai kaip t reikal apib dina pirmasis finans ministeris M. Y as (Dšm 109 p.): “Visam tam reikalinga buvo trij dalyk : pinig , pinig ir pinig . Kas tuos pinigus tur jo par pinti? Žinoma, finans ministeris. Ir štai man teko užtraukti pirm Lietuvos Valstyb s vidaus paskol , sumai 30.000 marki ... šešiems ministeriams padalinau po lygiai: kiekvienas gavo 5.000 marki , su ku-

riomis pradėjo organizuoti ministerijas“. Daugiau l - š beieškodamas, Ministeri kabinetas nutar pareikalauti iš vokiečių okupacinės valdžios, kad ji asignuot „iš krašto plaukavams ligi atsiskaitymo 15.000.000 marki“. Derybas su Darlehenkasse-Ost jis taip aprašo (Dšm 110 p.): „Vokiečių karo valdžiam s krašte, nuo pat Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo dienos, buvo stojusi griežta opozicija prieš mūsų nepriklausomos valstybės sukūrimą. Todėl šis konkretus reikalavimas — pastatyt juos prieš dilemą — arba davus 15.000.000 tuo pačiu jau pripažinti Lietuvos Vyriausybės su visomis išdavomis, arba toliau traktuoti ją kaip nesantį“.

Telefonas neperstojo veikti tarp Berlyno ir Kauno. Aš buvau šaukiamas kelis kartus duoti vis naują paaiškinimą, ir apie 11 val. nakties, matyti, buvo gautos galutinės instrukcijos iš Berlyno asignuoti mums 10 milijonų marki, išmokant po 2 1/2 milijonų savaitėje“...

Tik sumaniai pasinaudojus pasitraukiančiųjų vokiečių keblia padėtimi, pavyko priversti vokiečius sutikti duoti ir didesnį paskolą. M. Y. as t kombinaciją smulčiau šitaip aprašo (Dšm. 112 p.):

“Vokiečiai, traukdamiesi iš mūsų krašto, neturėjo jokio fizinio galimumo išvežti į taisytas mūsų krašte monetas, k. a.: elektros stotis, lentpjūves, vairius fabrikus, telefonų ir telegrafų linijas bei medžiagą ir t. t. Todėl į kiekio skyriaus ved. jas... kreipėsi mane su pasiūlymu tas visas monetas perimti savo žinion ir už jas vėliau atsiskaityti su Vokietija..

Aš jam pasakiau, jog nėra jokio galimumo man tai vis priimti, nes mes neturime nei milicijos, nei policijos, nei kariuomenės, kuri galėtų tas monetas

apsaugoti... Jei vokie i vyriausy b nori, kad mes pirkume..., ji turi duoti mums galimumo suorganizuoti administracin aparat , ir tod l aš prašiau paskolinti mums bent 100 milijon marki tam reikalui“...

Tik po sunki deryb gruodžio m n. pabaigoje kalbamoji paskola buvo gauta.

Tos derybos rodo mums, kad Valstyb s Taryba ir vokie i vyriausy b buvo dvi savarankiškos galyb s, du partneriai, kuri siekiai nieko bendra neturjo. O iš apžvalgoje nusakyt j fakt jau gal jome sitikinti, kad lietuviai bolševikai buvo tik paklusn s rus jiems pavest j darb vykdytojai. Kaip toliau matysime, jie buvo gerai apmokami rus samdiniai, kurie r pinosi tik vienu: kaip galima daugiau pinig iš dosnaus darbdavio kišen s ištraukti.

Lietuviai bolševikai sudar valdan iosios partijos sekcij , buvo proteguojami valdin ms tarnyboms gauti ir ne tik imdavo geras algas, bet ir privilegijuot apr pinim nat ra. Taigi tais sunkiais pilietinio karo laikais visi lietuviai bolševikai gyveno Rusijoje prabangiau už kitus pilie ius. Mat me, kad teko juos mobilizuoti ir pasi sti vokie i okupuot Lietuv pogrindžio darbui. Kad siun iamieji b t finansiškai skriaudžiami — nematyti. Jie buvo tik perkeliama kiton tarnybon. Reikia manyti, kad apie bolševik pogrindžio organizacij Lietuvoje konkre i žini užtiktume tuose neskelbiamuose 25-se c. b. protokoluose. Kad tokia organizacija buvo Maskvoje nustatyta ir tur jo tam tikrus etatus, matyti iš Eideukevi iaus posakio (prot. 11 nr.): „Lietuvoje reikalingi tik tokie darbininkai, kurie gal t prisitaikyti prie nelegalaus darbo Lietuvoje ir prie vietos

s lyg . Tuomet tik jie bus naudingi. Žmoniai reikalinga tik tiek, kiek yra viet , nes priešingai bus be darbo ir be naudos“...

Anksčiau min toje L ir BKP CK sekretoriaus apyskaitoje (Brb 14 dok.) kalbama apie partijos organizacij . Didžiausias vienetas vadinamas rajonu. Vilnius padalytas 4 rajonus, Kaune es keletas rajon ir kiekviename didesniame mieste po rajon . Rajonai apjungia grupes, kurias sudaro 1 stel s. Tai gi galima spr sti, kad rusai skirdavo tai organizacijai milžiniškas sumas-

Kokias algas gaudavo siuniamieji partiniai darbuotojai, p dsak n ra, bet kad jie tušiomis Lietuv nevažiuodavo, n ra jokios abejon s. Reikia atsiminti, kad tada, kai Lietuvos vyriausyb prad jo kontroliuoti gr žtan tuosius iš Rusijos, tai, tartin us asmenis iškr tus, surastosis pas juos didel s pinig sumos b davo svarbiausias rodymas, kad tai bolševik agentai. C. b. protokoluose minimos trys gavusi j pinigus pavard s. Brazdžioniui nutarta duoti 1500 rb. (prot. 9 nr.). Iš protokolo 11 nr. matome, kad Eidukevi ius buvo gavs iš rus 53 t kstanius rubli , iš kuri 16 t kst. perleido Matulai iui Pastarasis vyko Lietuvon su 20 t kst. rubli , nes gavo dar 4000 rb. iš c. b.

Tipiškai valdin staiga buvo komisariatas lie tuvi reikalams — rus ministerijos filija. Tai negalima abejoti, kad to komisariato tarnautojai, su Kapsuku priešakyje, medžiaginiu atžvilgiu b t bu v blogesn je pad tyje už tokius pat pareig nus rusus.

Neskurdo ir tie lietuviai bolševikai, kurie dirbo literat ros spausdinimo ir jos platinimo darb . Iš

prot. 10 nr. sužinome, kad spaustuv Voroneže priklaus lietuvi reikal komisariatui, vadinas, taip pat buvo valstybin staiga, o visi toje srityje dirbantieji — valstyb s tarnautojai. Taigi ir jiems neteko vargo matyti. Tik, deja, j tarpe nebuvo pakankamai sugeban i rašyti, nes buvo atsisakyta spausdinti „Komunist“.

Gyvenimo patyrimas rodo, kad stipriausias bolševik argumentas yra kumštis. Nei agitatori kalbos, nei rafinuotai falsifikuota spauda dar niekur ne k r bolševizmo. Tik ten, kur kelia koj raudonarmietis, sikuria ir bolševizmas. Galima suprasti, kad rusai buvo suinteresuoti patraukti Raudon j armij ir lietuvius. Tada paaišk jo juokingai nevaisingos lietuvi bolševik pastangos darbdavi nor bent popieriniais nutarimais vykdyti.

Dabar panagrin sime, kokios sumos gal jo b ti tam reikalui panaudotos. Konkretaus atsakymo t klausim bolševik skelbiamuose raštuose negalima rasti. Yra tik keletas reikšming užuomin . Pirmoji, kad Kapsukas, su laišku Sverdlovui, siunt „draug parvežti“ iš Maskvos 15 milijon pinig vokie i spartak daliniui išlaikyti (Brb 12 dok.).

sid m tinas Kapsuko elgesys. Jis nepraš nei Sverdlovo pritarimo savo sumanymui, nei jo tarpininkavimo toki sum tam reikalui skirti. Ne, jis siunt „draug su pareigojimu parvežti“, lyg ten b t tur j s savo iždin . Suprantama, kad taip elgtis gal jo tik patikimas rus pareig nas. Galimas dalykas, kad jis tuos milijonus gavo, nors to sumany mo ir neteko vykdyti. Dokumentuose tokia galimyb nepaneigiama.

Tokiu ir kitokiais b dais L ir BKP CK Vilniu-

je sugebavo davti pinigų atsargoms kitiems reikalingoms. Kad iš Vilniaus gaudavo pinigų Raudonosios armijos „pagalbini daliniai“ steigėjai, liudija Žemaičių pulko organizatorius F. Žemaitis-Baltušis. Savo atsiminimuose (RjL 224 p.) jis aprašo, kaip ir žandarai kartą „Skalsos“ valgykloje Šiauliuose, kur vykdavo bolševikų susirinkimai. Ten skaitome: „Neprisimenu, per šį ar per kitą pasitarimą su valgyklų siveržimais kareiviai. Prasižino kratos ir dokumentai tikrinimui. Laimei, darbas buvo daromas paviršutiniškai. Paiešino mano kišenes, patikrino dokumentus. Aš smarkiai pergyvenau tą vykdymą, nes ant nugaros tarp manų ir turėjau maišelį, kuriame buvo Šiaulių rajono žemėlapis, miesto planas ir didelė pinigų suma stambiomis ostmarkėmis, kuri buvau gavęs Vilniuje organizacijos išlaidoms“.

Dar viena užuomina, kiek galėjo kaupti Raudonosios milicijos steigimas, randame mano jau iš dalies cituotame lietuvių sekcijos centro biuro 1918 m. lapkričio 17 d. laiške (Brb 9 dok.), kuriame rašoma: „Vilniui gresia pavojus būti pagrobtam lenkų baltagvardiečių (legionininkų), kurie slaptai organizuojasi, o ir Taryba steigia miliciją, todėl nusistatyta, pagal išgales, jie galėtų koncentruoti didesniuose centruose. Tačiau tam reikia lėšų, kurių mes visiškai neturime. Mūsų apskaičiavimu, bent 500 žmonių daliniui laikyti, reikia mums nešioti daugiau kaip 200 tūkstančių rublių“.

Taigi jei patiktume, kad Žemaičių pulkas turėjo apie 1000 gaunančių algas, tai per trejetą jo gyvavimo mėnesių galėjo būti išleista arti pusė milijono rublių. O juk buvo dar ir kiti „pagalbiniai dali-

niai“. Matyti, kad visiems jiems iš rus gausyb s rago byr jo pakankamai pinig , nes n ra duomen , kad bent vienas iš organizatori b t skund sis pinig stoka. Dažniausiai tr kdavo ginkl , kuriems pirkti iš vokie i pinig taip pat nesigail ta.

Toks pat rus samdinys buvo ir aukš iausiu manifestu pasiskelbusioji laikinoji revoliucin Lietuvos darbinink ir valstie i vyriausyb . Iš jos 1918 m. gruodžio 18 d. pasitarimo protokolo (Brb 19 dok.) matyti, kad ji gavo tik nauj vard , o liko eiliniu Rusijos STFR sritiniu komitetu. Ten juk rašoma: „... šiuo metu visas laikinosios rev. L. d. ir v. valdžios darbas turi b ti panašus kit Rusijos socialistini taryb respublik federacijos karo — revoliucini komitet darb “.

sid m tinos tos vadinamosios vyriausyb s legalizavimo detal s. Ji buvo sudaryta gruodžio 8 d. Manifestui ilgiau cenz roje užtrukus, pasiskelb tik gruodžio 16 d. RSTFR liaudies komisar taryba pripažino Lietuvos taryb respublikos nepriklausomyb gruodžio 22 d. (Brb 23 dok.). Gruodžio 24 d. visos Rusijos centrinis vykdomasis komitetas pripažino Estij , Lietuv ir Latvij nepriklausomomis taryb respublikomis (Brb 25 dok.). O paryškinti raudonosios vyriausyb s finansinei nepriklausomybei susiprasta tik 1919 m. sausio 21 d. T dien RSTFR liaudies komisar taryba nutar suteikti jai pinig in paskol (Brb 73 dok.). Ten rašoma: „Liaudies komisar taryba 1919 m. sausio 21 d. pos dyje svarst klausim apie asignavim Laik. rev. L. d. ir v. vyriausybei paskolos 180 milijon rubli sumoje, nutar ... iš valstyb s išdo išduoti šimt milijon

rubli ... S lygas ir išdavimo tvark pavedama išdirbti liaudies finans komisarui“.

Kad tuo reikalu būtų pinusis toji laikinoji r. L. d. ir v. vyriausyb būtų tarusis d l s lyg ir išmok jimo tvarkos, — visiškai nematyti. Tai buvo tik eilinis aukštųjų valdov popierinis aktas visuomenės opinijai sudaryti.

Reikia atsiminti, kad tosios vyriausybės pareigūn „velnio tuzinė“ net kasininko nebuvo, nekalbant apie finans komisar (Brb 19 dok.). Buvo tik buhalteris iš rusų išdo gaunamųjų sum apyskaitoms paruošti.

domu iš dokumentų pasekti, kaip visi tie rusų samdiniai be skrupulų reikalaujavo milžiniškų sumų mažai tepagrįstiems tikslams. Niekur nerašoma, kad rusai būtų reikalavę iš gaunamųjų sum atsiskaityti. Bet akis krinta samdinių pastangos išpaštomis veiklos apyskaitomis bei fantastiškais pranešimais tikinti darbdavius, kad jie ne veltui duonų valgo.

Vien būtų dingiausi tokio apgaudinėjimo pavyzdžiai užtinkame dviejuose (9 ir 21 nr.) paskelbtuose c. b. protokoluose. Kalendorinis laiko skirtumas tarp jų nuo rugpjūčio 29 d. ligi spalio 22 d. nesudaro nei dviejų mėnesių. Vokiečių spauda Lietuvoje per tą laiką nesumažėjo. Spalio 17 d. mobilizuotieji partiniai darbuotojai galėtų išvažiuoti iš Maskvos dar nebuvo suspėję. Tik vienas reikšmingesnis vykis buvo tas rugsėjo 30 d. bolševikų suvažiavimas Vilniuje. O tarp abiejų Eidukevičiaus pranešimų apie padėtį Lietuvoje toks skirtumas, kaip tarp žemės ir dangaus. Ta aplinkybė, kad šis protokolas buvo rašomas rusiškai, rodo, jog jis buvo skiriamas darbdaviams pasirodyti.

Žinome Eidukevičiaus aimanas jo rugsio 29 d. pranešime. O spalio 22 d. pranešimas jau pilnas teigiamybi (prot- 21 nr.). Savo pranešime Eidukevičiaus pradeda taip: „Prieš pusantro mėnesio... Lietuvoje tebuvo komunistų organizacijos užuomazga. Per tą pusantro mėnesio laiką daug padaryta, svarbiausia, organizaciniu klausimu, ir ši mėnuo rugsio 30 d. pavyko sušaukti suvažiavimą ir tuo būdu suvienyti visas vietose esančias grupes“. Taip kalbėdamas, Eidukevičiaus, matyt, vis reikšmę priskiria savo veiklai, kurią jis atliko už Maskvoje rugsio 30 d. gautus 53 tūkstančius rublių.

Tačiau L ir BKP CK sekretorius savo apyskaitoje apie partijos veiklą (Brb 14 dok.) daug bešališkiau pabrėžia, kad tik po rugsio 30 d. suvažiavimo prasidėjo „planinga veikla“. Pripažindami jam tiesą, turime tos veiklos stebuklingo suaktyvėjimo laikotarpį susiaurinti ligi trijų savaičių, nuo rugsio 30 d. ligi spalio 22 d.

Tuo būdu ta Eidukevičiaus pranešimo žanga darosi gana problematiška. Kad savo teigimą padaryt patikimesn, jis pasakoja: „Suvažiavimo išrinktasis komitetas išsiskaidė komisijas: organizacinę, agitacinę, redakcinę, kultūros-švietimo, profesinio judėjimo ir kooperatyvų, Raudonojo Kryžiaus ir karinę“. Vadinas, partinio darbo talkon stoji net septynios komisijos. O iš Kapsuko „Pirmosios proletarinės revoliucijos Lietuvoje“ 35 pastabos (236 p.) žinome, kad tas „milžiniškasis“ komitetas ir tebuvo išrinkti 7 asmenys ir kad du aktyviausieji, Piliaris ir Eidukevičiaus, greitu laiku išvyko į Maskvą. Tai aiškiausias blefas. Jį apstu ir toliau pranešime.

Toliau jis pasakoja: „Pradėta organizuoti bi-

bliotekas ir kult ros-švietimo darb . steigtas Raudonasis Kryžius, kuris jau teikia param kaliniams. R pinamasi steigti vakarinius kursus“... Kad tie jo pasakojimai k l „išpl stinio pos džio“ dalyviams abejoni , matyti iš užprotokoluoto tokio sakinio: „Gav s daug klausim , drg. Butkevi ius (jis gi Eiduekevi ius. Aut.) atsako juos (...).“ Galima manyti, kad tie klausimai ir atsakymai nebuvo teigiamo pob džio, d l to pridengti daugtaškiu. Galima suprasti, jog tomis pasakomis Eiduekevi ius ir c. b. steng si rodyti darbdaviams, kad už gautuosius 53 t kstan ius rubli daug nuveik .

Bet toji suma min tina ir tuo atžvilgiu, kad ji parodo, kaip c. b. sugeb davo išnaudoti rus dosnum . Pirmajame savo pranešime, rugpi io 29 d., Eiduekevi ius taip apib dino einamuosius partijos reikalus: „Manoma sutvarkyti darb Lietuvoje. Reikalinga 15 agitatori , 20 knyg platintoj , 2 redaktori ir t. t. Pinig reikalinga 33 t kstan iai“. O iš prot. 11 nr. matome, kad rugs jo 6 d. jis vietoje reikaling 33.000 jau buvo gav s iš rus net 53.000.

Nesidrov davo lietuviai bolševikai semti iš dosnaus šeimininko kišen s pinig netgi visiškai problematiškiems tikslams. Rugs jo 6 d. prot. 11 nr. 4 sk. rašoma: „Išklausius pranešimo, kad reikalingas Lietuvoje legalus kult rinis darbas, nutarta (Lietuvos reikalui) komisariato daromiems žingsniams patirti s lygas Lietuvoje legaliam kult ros darbui priartiti; konkre ias darbo formas nustatyti, sužinojus vietos s lygas“.

Net spalio 22 d. pranešime Eiduekevi ius prisi- paž sta, kad tik dabar „prad ta r pintis leidybine veikla: gauta patalpa ir ieškoma keli knygoms ga-

benti iš Rusijos“. Bet jau rugsio 6 d. (prot. 11 nr., 4 sk.) nutarta: „prie paskirtą kultūros darbui Krajo komiteto 10 t kst. rubli prašyti dar pridėti po 10 t kst. rub. kas mėnuo“. Taigi, dar tebeplanuojant kultūrinį darbą, jau seniai buvo gaunamos dešimtys tūkstančių rubli ir dar prašoma pridėti. Sunku sivaizduoti, kokį legalų kultūros darbą galėjo Rusijos lietuviai bolševikai vykdyti Lietuvoje, kai joje dar tvirtai tebesilaikė vokiečių okupacinis aparatas ir net Valstybės tarybai buvo varžomas susisiekimasis su gyventojais.

Kad dešimtys tūkstančių rubli būtų davę gaunamos visai prasimanytiems reikalams, rodo Eidukevičiaus prisipažinimas, kad „vakar srities komitetas asignuoja 10 t kst. mokiniui vartoti ginklus“. O juk matome, kad visos bolševikų pastangos apginkluoti partijos narius ir organizuoti raudonarmėčių dalinius nedavė jokių vaisių. Tačiau pinigais tuo pretekstu būtų davę gaunami ir nežinia kuriems reikalams sunaudojami.

Nenuostabu, kad nepriklausomoje Lietuvoje tokios svarbios darbininkų socialinės atstovybės — profesinės sąjungos buvo gerai apmokamos bolševikų apsaugos. Galima, žinoma, tik spėti, kiek pinigų jas sukūšė bolševikai, jei jau 1918 m. rugpjūčio mėn. gaudavo tam reikalui dešimtis tūkstančių rubli.

Kad ne vien lietuviai bolševikai mokėjo naudotis rusų dosnumu, matome iš prot. 20 nr. Iš jo aiškėja, kad ir kiti mokėjo davę „sustatyti štatų ir imti algas“. Ten skaitome: „Lenkaitis kalba apie naujai gimstančius komisariato skyrius: Or(i)ole, Smolenske, Kubanėje. Jo nuomone, jie neatsiekia tikslo, ne-

reikalingi. Prie šio Aleksa prideda istorij su žyd skyrium Voroneže. Skyrius sudarytas dirbtinai. Darbo jokio nėra. Toki skyri tikslas sustatyti štat ir imti algas.

Kapsukas pabr žia, kad toki skyriai, kaip Tambove, Omske, Saratove, jokios naudos neatneša. Turri b ti likviduoti. Toliau kyla klausimas apie likvidacij skyri Or(io)le, Smolenske, Petrapilyje“.

Taigi, pasirodo, kad be reikalo lietuviai bolševikai šaip si iš žyd , nes ir jie patys tur jo sudar „jokios naudos nenešan ius štatus“ ir naudodavosi šeimininko dosnumu. Tai patvirtina mano anksčiau pareikšt sias abejones, kad Rusijos periferijoje buvo lietuvi bolševik sekcij . Aš tada tariau, kad atskiri asmenys pasivadindavo sekcijomis. O iš šio protokolo aišk ja, kad jie dar tai ne iš tuš io garb s troškimo, bet kad susikombinuot pinig . D l to suprantamesni darosi visi bolševik pasigyrimai apie stebukling partijos plitim , nes anuometinė se sunkiose gyvenimo s lygose stojantiems partij atsiverdavo geresn s medžiagin s perspektyvos. Galima stipriai paabejoti lietuvi bolševik nuolatiniais tvirtinimais apie j idealizm . Juk dabar niekam ne paslaptis, kad visose komunist valstyb se partie iai sudaro privilegijuot klas .

Baigiant reikia dar pamin ti to tariamojo internacionalio bolševizmo grynai rusišk imperialistin antspalv . Dabar jau visi žino, kad Rusijoje vairi taut taryb respublikose tik nominaliai priešakyje stovi t taut bolševikai, o j užnugaryje s di rusai, kurie, kaip l li teatre, si leliais diriguoja j judesius ir j vardu kalba. Tokie pat buvo rusai ir bolševizmo k rimosi pradžioje. Jie reišk si nenuo-

širdumu kitoms tautoms, nepasitik jimu jomis ir pa-
stangomis jas pavergti. Tai ypa ryšku lietuvi bol-
ševik istorijos pradžioje.

Ilgainiui rusai sugalvojo steigti vairiose šalyse
susiartinimo draugijas, pvz., vokie i -rus , austr -
rus ir t. t. Bet niekas n ra gird j s, kad b t gyva-
vusios dvilyp s Vokietijos-Rusijos arba Lenkijos-
Ukrainos komunist partijos. O kai rusams prireik
popierin s „suverenios“ Lietuvos bolševik respub-
likos, tai steig toki dviej taut partij . Iš bu-
vusios rus komunist partijos lietuvi bolševik
sekcijos jie suk r ne Lietuvos komunist partij ,
bet Lietuvos ir Baltgudijos KP. O bolševik spau-
doje niekur n ra minima, kad prie rus KP b t
prieš tai gyvavusi baltgudži sekcija. Daug kart esu
pirmiau pabr ž s vairi lietuvi bolševik pasisa-
kymus, kad toje dvilyp je partijoje jokie baltgudžiai
nedalyvavo ir kad iš viso Vilniuje nebuvo galima
rasti žymesni baltgudži komunist . Suprantama,
kad t baltgudži vardu lietuvius gal jo visuomet
kontroliuoti rusai.

sid m tini Kapsuko dejavimai d l sunkum
sudaryti vyriausyb ir jo pasiaiškinimai, kad komi-
sarais teko skirti visuomenei mažai težinomas as-
menis. Prisimenant v lesn rus praktik , galima
manyti, jog tai tik graž s žodžiai, o iš tikt j vy-
riausyb s sud t jam padiktavo rusai.

Taip rus traktuojami lietuviai bolševikai ne-
jaut pažeminimo ir visuomet reiš k rusams ištiki-
miausi nuolankum . Ir vis d lto rusai laik juos ne
bendrais, o tik bernais pastumd liais. Tai patvirtina
šis vykis. Spalio 17 d. c. b. pos dyje buvo svarsto-
mas rus sakymas ligi gruodžio 1 d. užbaigti lietu-

vi reikalams komisariato veikim . Praneš jas buvo Aleksa-Angarietis, komisaro pavaduotojas. Jis sielosi, kad rusai nesupranta, jog komisariato negalima likviduoti. Priešingai, „svarbu yra paimti savo žinybon bankus, kapitalus, staigas, evakuotas iš Lietuvos, kad... persik lus komisariatui, galima b - t tvarkingiau varyti tv rimo darb visose naujai statomos tvarkos Lietuvoje srityse“ (prot. 20 nr.). Vadinasi, rusams visiškai ner p jo, k reng si lietuviiai bolševikai daryti Lietuvoje. Jie tur jo savo siekius. O, kita vertus, matome, kad net vienas aukšiausi j lietuvi bolševik pareig n tada nieko nežinojo apie rus nusistatym okupuoti Lietuv ir paskelbti joje marionetin lietuvi revoliucin vyriausyb , kurioje ir pa iam Aleksai-Angarie iui teks dalyvauti. O šis pos dis vyko vos per pusantro m n. prieš tos vyriausyb s sudarym . Tod l ir mat me, kad Stalino sakymas sukurti t vyriausyb užtiko lietuvius visiškai tam nepasiruošusius.

B t naivu galvoti, kad visi lietuviiai bolševikai veik id jiniaais sumetimais. Kaip pats Kapsukas tvirtina, retai kas iš j buvo susipažin s su Markso mokslu. O mažai prasilavinusieji, bemoksliai ir be tur iai, prisid dami prie bolševik , naudojosi proga pagerinti savo medžiagin b kl .

Sakoma, kad už pinigų ir velnias šoka. Saujel lietuvi bolševik , rus patik tini , tur jo t pinig , kaip pel . Suprantama, kad gerasis atlyginimais jie paj g Rusijoje pritraukti savo eiles karo audrose nuskurdusi žmoni . Bet apskritai reikia pripažinti lietuvi garbei, kad nedaugelis j susigund tomis medžiagin mis lengvatomis. Bolševik raštuose neskelbiami jokie duojnenys apie j skai ius Rusijoje

je. Tikriausia, jie nesudar ten n vieno nuošim io, tik kelias promiles vis tremtini skai iaus. O lietuvi tremtini daugumas troško tik viena — vargais negalais sugr žti t vyn n ir sukurti laisv Lietuv , kitoki , negu matytoji bolševikin Rusija.

Deja, lietuvi bolševik vardu dangstydamiesi, rusai slinko paskui atsitraukian i vokie i kariuomen ir be kovos už m vis beginkl s Lietuvos šiaur .

Ta iau toji rus prieglobstyje sudarytoji revoliucin vargš valdžia vietose trumpu laiku suk l prieš save vis sluoksni padori lietuvi pasipriešinim . Pradžioje jis reišk si tos valdžios sakym nevykdymu, o ilgainiui išsiliejo atvirus sukilimus ir net ginkluotas partizanines kovas.

Tuo pat metu sustipr jo ir nepriklausomos Lietuvos vyriausyb . Skubiai suorganizuotoji kariuomen , vokie iams padedant, atmuš sostin besupan i Raudon j armij . 1919 m. pavasar Lietuvos kariuomen ir vietiniai partizanai, talkininkaujant vokie iams, bendromis j gomis išvadavo šiaur s Lietuv , o rudeniop rusai bolševikai buvo visiškai išstumti už Lietuvos sien .

ŠALTINIAI

- Brb „Borba za sovetskuju vlast v Litvc v 1918-1920 godach“. Dokument rinkinys. Vilnius. 1967.
- Drv „Dirva“. Tautin s minties laikraštis, Cleveland. JAV.
- Dšm „Pirmasis nepriklausomos Lietuvos dešimtmėtis 1918-1928“. Nidos klubo leidinys. Londonas. 1955.
- Gkr „Gimtasis kraštas“. Kult rini ryši su užsienio lietuviais komiteto laikraštis. Vilnius
- Kat „Lietuvos komunistu oartijos atsišaukimai“ 11. Vilnius. 1962.
- Kps 1 Kapsukas Vincas. „Pirmoji Lietuvos proletarin revoliucija ir taryb valdžia“. 1 laida. ikago. 1934.
- LE Lietuvi enciklopedija.
- RjL „Revoliucinis jud jimas Lietuvoje“. Vilnius. 1957.
- TSR „Lietuvos TSR istorija“- III t. 1965.
- Vrp „Varpas“ 6 nr. ikago. 1965.

BIBLIOGRAFIJA

- Bagdanavičius, V. „Tautos Praeitis“, t. 1, knyga 1. i-
kaga, 1952, psl. 3-24.
- Ivinskis, Zenonas, Lietuvos ir kit balt praeitis soviet
aiškinime. „Europos Lietuvis“, 1958, Nr. 14-16, 24-33.
- Ivinskis, Zenonas, tas pats, „Laisv“, 1957, Nr. 12, psl.
13-19.
- Ivinskis, Zenonas, Lietuvos ir Soviet Sąjungos santyki
dvidešimtmetis 1919-1939. „Aidai“, 1969, Nr. Nr.
6-8.
- Ochmański, Jerzy, Rady i rewolucja na Litwie radzieckiej
w 1918/1919 roku. „Studia z dziejów ZSRR i Europy
rodzimej“, 1969, t. V. psl. 45-47.
- Pajaujis, J., Komunist klasta ir veidmainiškumas.
„Varpas“, 1965, Nr. 6.
- Povilionis, VI., Buržuazinio demokratinio režimo Lietu-
voje klausimu. „Teis“, t. VI, 1966, psl. 32.
- Senn, Alfred Erich, Die bolschewistische Politik in Li-
tauen 1917-1919. „Forschung zur osteuropäischen
Geschichte“, 1957, t. V. psl. 93-118.
- Sruogienė, V., Bolševikai falsifikuoja Lietuvos istoriją.
„Lietuva“, 1954, Nr. 6, psl. 155-157.
- Trumpa, V., Lietuvi istorik darbai ir dienos. „Aidai“,
1960, Nr. 6, psl. 258-263.
- Vaitkevičius, Bronius, „Socialinė revoliucija Lietuvoje
1918-1919 metais“, 1967, Vilnius.
- Žiugžda, J., Pabaltijo istorik mokslin sesija, „Tiesa“,
1969, Nr. 267.

SUTRUMPINIMAI

BSDP	Baltgudži socialdemokrat partija.
BSTR	Baltgudijos socialistin taryb respublika.
CB,cb	Centro biuras.
CK,ck	Centro komitetas.
KP	Komunist partija.
L ir BKP	Lietuvos(i) ir Baltgudijos (dži) komunist partija.
L ir BSDP	Lietuvos(i) ir Baltgudijos (dži) socialdemokrat partija.
LKP	Lietuvos (i) komunist partija.
LKRR	Laikinasis karo revoliucinis komitetas.
L. r. L. d. ir v. r. V.	Laikinoji revoliucin Lietuvos darbinink ir valstie i respublikos Vyriausyb .
LSDP	Lietuvos socialdemokrat partija.
LTSR	Lietuvos taryb socialistin respublika.
RK(b)P	Rusijos komunist (bolševik) partija.
RKP	Rusijos komunist partija.
RSTFR	Rusijos socialistini taryb federat. respublika.

Vardynas — Register of names — Namenverzeichnis

- Aleksa-Angarietis, Z. 16, 17, 25-27, 28, 36, 40, 49, 57, 59,
106, 108.
- Aleksandravi ius, P. 62.
- Andrejev. 64.
- Bagdanavi ius, V. 10.
- Baltušis-Žemaitis, F. 61, 63, 64, 72, 100.
- Baranauskas. Žr. Eidukevi ius.
- Bartkus. 37, 88.
- Bieliauskas. 50.
- Brazdžionis. 39, 98.
- Brežnevas. 94.
- Budimas, D. 29, 60, 61.
- Butkevi ius. Žr. Eidukevi ius.
- Cichovskis. 49, 57.
- Damauskas, J. 10.
- Dieduška-Viržbickis. 55.
- Domaševi ius. 32.
- Dulkevi ien , R. 41.
- Edmundas. Žr. Eidukevi ius.
- Eidukaitis, Pr. 41.
- Eidukevi ius, Pr. 31-33, 40-42, 47-49, 79, 80, 97, 98, 102-105.
- Epšteinas. 88.
- Fedoravi ius, P. 62, 63.
- Giedris, K. 25.
- Giluntas. 88.
- Glodekas. 88.
- Grybas, S. 72.
- Grigorjev. 76.
- Gudelis, P. 11-15, 17, 18.
- Ivinskis, Z. 6, 7, 10, 18, 19.
- Jackevi ius, M. 78.
- Jakševi ius, A. 83, 87, 88.
- Y as, M. 23, 95, 96.
- Kapsukas, V. 10, 15-17, 25-28, 30-34, 37, 38, 40, 42, 44-46,
48, 49, 52-62, 65-67, 69-71, 78-80, 82-92, 98, 99, 103,
106-108.
- Karro. 63, 64.

Katche. 77.
Kazanovi ius. 87.
Kazokas. 55.
Kerengkis, A. 24, 48.
Kerhovi . 44.
Kemovi ius, K. 83, 87, 88.
Kivitokas, B. 40.
Klioris, K. 25, 46.
Kunigas-Liaudanskis. 55.
Leninas, V. 15, 16, 24, 41, 45.
Lenkaitis, I. 56, 59.
Liekovi . 44.
Macijauskas, J.63.
Makulovi . 76.
Maliukevi ius. 84.
Marceli. Žr. Eidukevi ius.
Maikovi ius. 88.
Marksas, K. 45, 60, 91, 108.
Matulaitis. 98.
Mažiukas, J. 26.
Mickevi ius, Pr.80.
Mickevi ius, V. Žr. Kapsukas.
Miliauskas. 50.
Navakas, J. 12, 69.
Nevedomskis. 87, 88.
Norvidas. 58, 59, 74.
Ochma ski, J. 16.
Olderogge. 76.
Ona-Drabavi i t . 44.
Pajaujis, J. 93.
Petrauskas. 88.
Piliaris. 49, 57, 103.
Povilionis, VI. 18.
Proletaras. Žr. Svoteelis.
Puzinas. 50.
Ra kus. 62.
Rasikas, R. 35, 39, 50, 56, 87.
Romualdas. 42, 47, 55.
Senn, A. E. 14, 15.
Sruogien , V. 10.

Stalinas, J. 53, 81, 82, 89, 91, 108.
Suvorovas, gen. 60.
Sverdlovas, J. 52, 99.
Svotelis-Proletaras. 55, 57.
Šaltanovas. 50.
Šarmaitis, R. 44, 45, 47, 61.
Štencelis. 77.
Taras. 55.
Trockis, L. 15, 16.
Trumpa, V. 10, 14, 16.
Urbanovi ius. 87.
Vainšteinas, A. 49.
Vaitkevi ius, Br. 74, 114.
Vilkaitis, J. 10.
Vitkauskas, J. 62.
Voldemaras, A. 78, 90.
Zi kas. 64.
Žemaitis. Žr. Baltušis.
Žiugžda, J. 9, 10.

Vietovardžiai —Local names — Ortsnamen

Berlynas. 15, 96.
Brestas. 30.
Daugpilis. 30, 54-56, 71-73, 83, 87, 90.
Dukštas. 73.
Dvinskas. Žr. Daugpilis.
Ežer nai. 87.
Ignalinas. 73.
Irkutskas. 29.
Jonišk lis. 13, 14, 47, 63, 65, 69.
Kaišiadorys. 47.
Karsas. 11.
Kaunas. 35, 46, 47, 52, 56, 62, 71, 72, 74, 75, 96, 98.
Kubanius. 105.
Kupiškis. 61, 64, 65.
Kurš nai. 60, 61, 66.
Lozana. 81.
Marijampol . 16.

Maskva. 16, 21, 26, 27, 29-33, 36, 42, 47, 49, 50, 52, 61, 66-68, 73, 75, 77, 80, 97, 99, 102, 103.

Minskas. 86.

Molode nas. 36.

Naujieji Šven ioniai. Žr. Šven ion liai.

Naujoji Vilnia. 47.

Nemen in . 63.

Omskas. 106.

Oriolas. 105, 106.

Pabrad . 63, 73.

Pand lys. 64, 66.

Panev žys. 25, 35, 45, 46, 61, 62, 65, 74, 77.

Paryžius. 41, 90.

Petrapilis. 1,2, 15, 23-25, 27, 28, 48, 56, 106.

Petrogradas. Žr. Petrapilis.

Rokiškis. 63.

Saratovas. 106.

Smolenskas. 36, 37, 77, 105, 106.

Suba ius. 61.

Suvalkai. 46, 47.

Šiauliai. 47, 62-65, 72, 77, 100.

Šven ion liai. 59, 62.

Šven ionys. 63.

Tambovas. 106.

Telšiai. 47. 77.

Tiflisas. 12.

Ukmerg . 47.

Užubaliai. 45.

Vaškai. 12.

Vilnius. 9, 16, 26, 31-33, 35-37, 39-42, 44-47, 49-53, 55-58, 62, 63, 72, 73, 75, 81, 83, 85, 90, 98, 99, 100, 102, 107.

Vitebskas. 56.

Voronežas. 29, 35, 37, 38, 49, 106.

Zarasai. 73.

SVARBESNIEJI PANAUDOTI DOKUMENTAI
LIST OF DOCUMENTS USED
LISTE DER VERWENDETEN WICHTIGSTEN
DOKUMENTE.

I. Borba za sowetskiju vlast. (Brb.)

- 7 psl. Lietuvi bolševik „konferenijos“ 1918. I. 8. ir 1918. X. 1-3. 27, 28, 46.
- 1 dok. RKP lietuvi sekcij centro biuro 1918. VI. 30 pranešimas RKP CK-tui apie varging komunist b kl Lietuvoje. 34.
- 6 dok. Kapsuko pranešimas apie pasi stus Lietuv pirmuosius partinius darbuotojus. 34.
Jo pranešimas apie lietuvi bolševik konferencij 1918. IX. 15 Užubali kaime. 45.
Jo pranešimas apie liet. bolš. konferencij Vilniuje 1918. X. 1-3. 46.
Bolševik išvada, kad prasid jo pasaulin revoliucija. 48.
- 9 dok. L ir BKP CK 1918. XI. 17 laiškas RKP lietuvi sekcij c. b. apie Karo revoliucinio komiteto steigim Vilniuje. 51.
Žinios apie partini darbuotoj finansavim , 98.
Pinig reikalavimas raudonajai milicijai steigti. 100.
- 12 dok. L ir BKP CK 1918. XII. 12 laiškas Sverdlovui siun iant „draug “ parvežti pinig organizuoti Raudonosios gvardijos užuomazg iš vokie i spartak . 52, 99.
- 13 dok. L ir BKP CK sekretoriaus 1918. XII. 6. „Tiesoje“ paskelbtas nusiskundimas d l sunkios liet. bolš. b kl s, prašant pagalbos žmon mis, pinigais ir literat ra. 42.
- 14 dok. Jo gi pranešimas, kad tik po 1918. IX. 30 liet bolš. suvažiavimo Vilniuje prasid jo organizacin veikla. 47. 103.
Jo gi paaiškinimas apie komunist partijos vidujin organizacij . 98.

- 18 dok. 1918. XII.16 išleistame manifeste skelbiama: a)
apie L.r.L.d. ir v.v. Vyriausyb s sudarym 82, 83.
b) darbininkai raginami sukilti ir ginkluotis. 71.
- 19 dok. Laikinosios revoliucin s Vyriausyb s 1918. XII.
18 organizacinio pasitarimo protokolas. 87, 101, 102.
- 23 dok. RSTFR Vyriausyb 1918. XII. 22 pripažino Kap-
suko vadovaujamos L. r. L. d. respublikos nepri-
klausomyb . 92, 101.
- 25 dok. Visos Rusijos CK 1918. XII. 24 pripažino Estijos,
Lietuvos ir Latvijos taryb respublik nepriklaui-
somyb . 101.
- 30 ddk. L.r.L.d. ir v. Vyriausyb s 1918. XII. 25 pasitarimo
protokolas apie a) derybas su vokieiais d l grei-
tesnio Vilniaus perleidimo ir b) lietuvi Raudono-
sios armijos dalini formavim . 56.
- 32 dok. L.r. L. d. ir v. Vyr. 1918. XII. 26 pasitarimo pro-
tokolas apie pavojing b kl Vilniuje. 58.
- 73 dok. RSTFR liaudies komisar taryba 1919, I. 21 su-
teik L. r. Vyriausybei 180 mil. rubli paskol .
101.
- 80 dok. Pskovo divizijos perkrikštijimas Lietuvi divi-
zij . 76.
- 92 dok. L ir BKP 1919. II. 2. konferencijos nutarimas
sujungti Lietuvos ir Baltgudijos taryb respubli-
kas. 86.
- 93 dok. Pirmasis Baltgudijos soviet suvažiavimas 1919.
II. 3 deklaravo Lietuvos ir Baltgudijos taryb res-
publik sujungim . 86.
- 142 dok. Pirmos lietuvi brigados štabo viršininko pranešimas,
kad „Žemai i pulkas“ nelaikytinas ko-
vos vienetu. 63.
- 189 dok. 8 šauli (Žemai i) pulko vado pranešimas
apie pulko liku i atvykim Kupišk . 64.
- 218 dok. Telefonogramos Panev žio raudonojo bataliono
išsiuntimo Šven ion lius reikalu. 62.
- 36 pastaba (389p.)Manifesto surašymo chronologija ir
duomenys apie L. r. L. d. ir v. Vyriausyb s pasi-
traukim iš Vilniaus ir gr žim . 83, 89.
- 45 past. (390 p.) 5 Vilniaus pulko organizavimo eiga

- ir jo veikla. 73.
- 72 past. (394 p.) „Pagalbinis“ raudonųjų dalinių organizavimo duomenys. 75.
- 73 past. (394 p.) Vakarų šaulių diviziono organizavimas ir jos veikla. 75.
- 97 past. (397 p.) Raudonosios armijos Internacionalios diviziono organizavimas ir jos veikla. 77.
- 98 past. (398 p.) Pirmojo Žemaičių raudonojo šaulių pulko kormas, Raudonajai armijai už mus Šiaulius. 72.

II. „Gimtas kraštas“. (Gkr.)

- 1968 m. 40 nr. Pr. Eidukevičiaus veikla JAV ir Škotijoje. 40.
- 41 nr. Dulkinienės straipsnis apie Pr. Eidukaičio ir jos veiklą. 41.
- 52 nr. Jackevičiaus nusiskundimai, kad nenorima tikėti lietuvių komunistų teigimams apie tariamą 1918-1919 m. revoliuciją. 78.
- 1969 m. 13 nr. Žinios apie Kapsuko su palyda atvykimą iš JAV. Petrapil. 25.
- 41 nr. Kivitoko straipsnis Pr. Eidukevičiaus šimtosios gimimo dienos proga. 40.

III. „Karo Archyvas“.

- 1929 m. V. t. psl. 223-266. Ats. mjr. P. Gudelio straipsnis „Lietuvos Vasaros Rytuose 1919 m.“ 11.

„Komunistas“.

- 1968 m. 8 nr. Maskvoje 1918. V. 26-27 vykusio konferencija. 27.
- Perdėtas veiklos vertinimas. 29.
- Klajokimais Maliukevičiaus straipsnyje. 84.
- 9 nr. žiniomis LKP 1919 m. vasario mėn. turėjo vos 5000 narių. 40.
- 1970 m. 3-4 nr. perdėtas Kapsuko-Mickevičiaus garbinimas. 16.

V. Lietuvos TSR istorija.

- 34 psl. L dr BKP CK atsišaukimas valstiejius ir darbininkus ginti Rusij nuo j apipuolusi prieš .49.

VI. Pirmasis Lietuvos dešimtmetis. (Dšm.)

- 39 psl. Nukent jusiems nuo karo šelpti komiteto veikla Rusijoje. 23.
- 57 psl. Pavergt taut kongresas Lozanoje pripažino Lietuvai teis visišk nepriklausomyb .81.
- 79 psl. Vokie i okupacin s valdžios priešinimasis leisti lietuviams sudaryti vyriausyb .95.
- 109 psl. Laikinosios Lietuvos Vyriausybs finansiniai sunkumai. 95.
110. psl. M. Y o pastangos gauti iš Vokietijos Vyriausybs 10 mil. marki .96.
- 112 psl. M. Y o (pastangos gauti iš Vokietijos Vyriausybs 100 mil. marki paskol .96.

VII. Pirmoji Lietuvos proletarin revoliucija (Pirmoji laida) (Kps 1.)

- 26 psl. Kapsuko prisipažinimas, kad KP niekada „nestat nepriklausomyb s obalsio“. 80.
- 30 psl. Kapsuko pasisakymas d l vokie i okupacin s valdžios žiaurumo. 81.
- 50 psl. Kapsuko straipsnis „Gaivalin „keršytoj “ kova“. 65.
- 55 psl. Neteisingas Kapsuko teigimas, kad „keršytojai“ kovojo su vokie i žandariais. 67.
- 57 psl. Kapsuko samprotavimai apie „keršytoj “ pavertim Raudon ja armija. 67.
- 59 psl. Kapsuko apgailestavimai, kad silpna KP nepaj - g paimti savo rankas „keršytoj “ vadovyb . 67. Jo gi neteisingi samprotavimai, kad Lietuvi Taryba „visame kame tur jo klausyti vokie i okupant “. 78.

- 84 ir 86 psl. Kapsuko kritiškas pasisakymas apie tariamą pirmosios bolševik organizacijos sik rim Vilniuje. 44.
- 91 psl. Kapsuko teigimai apie L ir BKP sik rim Vilniuje 1918. VIII. 14. 45.
- 92 psl. Kapsukas aštriai kritikuoja sudarytą L ir BKP tarybą. 32, 45.
- 93 psl. Klitorio žinios apie bolševikų „konferenciją“ Užbali kaime 1918. IX. 15. 46.
- 95 psl. Kapsuko neigiamas pasisakymas apie 1918. X. 1-3 konferenciją Vilniuje. 48.
- 99psl. Kapsuko išpūsti „keršytojų“ veiklos apibūdinimai. 68.
- 100 psl. Kapsuko samprotavimai apie galimybes sutelkti „miško brolius“ revoliuciniams kareiviams. **68.**
- 102 psl. Kapsuko teigimas, kad tik 1918. X. 1-3 konferencija „sujungė vieną partiją“ išsklaidytas lietuvių ir baltų džiūnų komunistų organizacijas. 48.
- 115 psl. Kapsuko teigimai apie L ir BKP staigų augimą po 1918. X. 1-3 konferencijos. 82.
- 119 psl. Kapsuko teigimas, kad Stalinas 1918 m. gruodžio mėn. pradėjo pasiūlyti sudaryti revoliucinę Lietuvos Vyriausybę. 89.
- 120 psl. Kapsuko prisipažinimas, kad greitai buvo gautas dar griežtesnis RKP(b) CK reikalavimas sudaryti vyriausybę. 89.
Pakartotinas prisipažinimas, kad L ir BKP niekada „nėstatė Lietuvos nepriklausomybę sėbalsio“. 79.
- 121 psl. Kapsuko teigimas, jog L ir BTR paskelbimas buvo padarytas, kad būtų rodomas, jog jos kurtos ne „raudonarmėlių durtuvų pagalba“. 86.
- 123 psl. Kapsukas nusiskundimas, kad L. r. L. d. Vyriausybei sudaryti nepakako populiarūs asmenys. 85.
- 124 ir 125 psl. Kapsuko pasakojimai apie „Manifesto“ redagavimą. 82, 91.
- 125 dok. Tikrovės neatitinkantis Manifesto paskelbimas „sukilusi“ masė vardu. 82.

- 126 psl. Kapsuko teigimas, kad nors buvo daromi nutarimai apie reikalingum ginkluotis, bet daugiausia buvo pasitikima raudonosios armijos at jimu. 59.
- 127 psl. L., ir BKP CK 1918. XII. 19 Internacionalios divizijos kvietimas greiiau užimti Lietuvą. 54.
- 128 psl. Kapsuko suteiktos žinios apie CK nutarimą Daugpilyje sudaryti karinį štabą ir pasiūlyti 100 raudonarmėčių Vilniaus darbininkams pagalbon. 58, 59.
- 129 psl. Kapsuko suteiktos žinios apie „pagalbinį“ būrių (61.) ir apie CK nutarimą nusteigti raudonąją būrį, nes „gali chuliganais pavirsti“. 71.
- 148 psl. Aleksos-Angariečio skeptiškas atsiliepimas apie komunistų tariamas pastangas ginkluotis, ir teigimas, kad buvo laukiama, jog „ateis raudonoji armija ir atneš tikrą soviet valdžią“. 57.
- 216 psl. Kapsuko apgailestavimai, kad rusų kalbos vartojimas centriniuose bolševikų staigose „padėjo kontrrevoliucionieriams mobilizuoti savo pajėgas“. 26.
- 233 psl. (20 pastaba) Kapsuko kritiški pasisakymai apie Pr. Eidukevičiaus veiklą. 42.
- 235 psl. (33 past.) Smulkios žinios apie 1918. VIII. 14 d. pasitarimo dalyvius Vilniuje. 45.
- 236 psl. (35 past.) Kapsukas mini išrinktus Tarybos narių pavardes. 49, 103.
(37 past.) Kapsukas atitaiso perdurtus duomenis apie X. 1-3 konferencijoje atstovaujant narių skaičių. 46.
- 238 psl. (45 past.) Kapsukas mini karinį štabą (žr. 128 psl.) išrinktus narių pavardes. 57.

VIII. Revoliucinis judėjimas Lietuvoje (RjL).

- 189 psl. Širmaičio žinios apie Vilniuje kurtą pirmą komunistų organizaciją. 44.
- 191 psl. Širmaičio žinios apie „konferencijos“ dalyvius Užubalių kaime. 45.

- 192 psl. Širmai io žinios apie 1918. X. 1-3 konferencijos dalyvius Vilniuje. 47.
- 202 psl. Širmai io žinios apie Kurš n bolševik „skrajojan io b rio“ sik rim . 61.
- 223 psl. Baltušio-Žemai io pasigyrimai apie tur tus pulke 1000 raudonarmie i . 63.
- 224 psl. Baltušio atsiminimai apie vokie i žandar krat „Skalsos“ valgykloje Šiauliuose. 100.
- 261 psl. Macijausko pasakojimai apie Rokiškio raudonojo b rio formavim , 63.
- 265 psl. Aleksandravi iaus atsiminimai apie Panev žio raudon j batalion . 62.

IX. RKP lietuvi sekcij centro biuro protokolai.

5 nr. 1918. VII. 25. 30.

Nutarta: a) sustiprinti neveikli Maskvos sekcij . 29.

b) paversti Vilniaus organizacij tikra „komunist organizacija“. 31.

c) nesi sti daugiau bolševik Suvalkij . 35.

8 nr. 1918. VIII. 17. 30.

Prie RKP CK sudarytas vokie i okupuotose šalyse veikian i komunist organizacij sekretoriatas. 33, 35.

Rasikui pavesta sutvarkyti bolševik propagandin s literat ros gabenim Lietuv . 39.

9 nr. 1918. VIII. 29. 30.

Eidukevi iaus pranešimas apie skurdži komunist b kl Lietuvoje. 31, 102.

Vilni , Kaun ir Panev ž pasiusti 3 partiniai darbuotojai. 35.

Siun iamam Brazdžioniui duota 1500 rb. 98.

11 nr. 1918. IX. 6. 30.

Eidukevi iaus pranešimas apie „komunist uždavinius Lietuvoje“. 32.

Nutarta mobilizuoti „komunistines sp kas“ Rusijoje ir si sti Lietuv . 35.

Nutarta mokyti komunistus vartoti ginkl . 50.
Nutarta r pintis kurti Lietuvoje komunistin
spaustuv . 38.
Eidukevi iaus nuomon apie si stinus Lietuv
part, darbuotojus. 80, 97.
Eidukevi ius gavo vietoj reikaling 33.000rb. net
53.000 rb. 98, 104.

19 nr. 1918. X. 16. 30.

Lietuvi reikalams komisariato pavadinimo falsi-
fikavimas Lietuvos reikal komisariat . 85.

20 nr. 1918. X. 17. 30.

Rus reikalavimas užbaigti komisariato veickl ir
Aleksos prieštaravimas. 36, 108.

Nutarta likviduoti „tik algoms gauti“ kurtus ko-
misariato skyrius. 105.

21 nr. 1918. X. 22. 30.

Nusiskundimai d l partini darbuotoj stokos
Lietuvoje. 37.

Pagyr niškas Eidukevi iaus pranešimas apie bolš.
darbus Lietuvoje. 102, 103.

Eidukevi iaus minimas svarbus 1918. IX. 30 suva-
žiavimas Vilniuje, v liau pavadintas X. 1-3 kon-
ferencija. 47.

X. „Varpas“.

.....

1965 m. 6 nr. 17 psl. Pajaujio cituojamas VIII RKP 1919.
II. 19 d. kongreso nutarimas, kad visi tautiniai KP
CK-tai yra „pavald s RKP CK-tui“. 93.

THE AUTHOR AND HIS WORK

At the end of the Second World War when the Communists had once again occupied Lithuania there appeared in print a whole multitude of pamphlets, magazine and newspaper articles, even collections of source-materials, relating to the history of the years 1917-1919 in Lithuania. All the articles and documentary evidence published there have just one aim — to show that the Lithuanian nation or, more precisely her people, or „the Lithuanian workers“, had of themselves wished for Soviet rule, that it was they who were supposed to have created the „revcoms“ — revolutionary committees — in the towns and villages, that they had continued to fight for the „October Revolution“ and Bolshevik ideals and to defend their fighting units.

This sort of thesis of communist historiography was once again presented in all variations at the „Learned Conference of Baltic Historians“, held in Vilnius and organised by the Historical Institute of the Lithuanian Academy of Sciences.

Since up to the present time no separate publication has appeared giving details of the speeches made by those Baltic historians — who had, for the first time, set themselves the common task of analysing and, in the event, sharply criticising the problems of „bourgeois nationalist history“ — we are therefore forced to be content with what was said in the Nov. 16th 1969 edition of „Tiesa“, Nr. 267, by prof. J. Žiugžda, who retired from the directorship of the Historical Institute shortly before he wrote the article.

In his words — „the Soviet historians at that conference made a successful rebuff, well-founded and with arguments supported by documentary evidence, against

those (bourgeois) historians who seek to falsify the truth“ In denying the political significance of the declaration of February 16th, 1918, Soviet historians once more returned to the affirmation that has been repeated continuously over the last two decades and which was formulated by J. Žiugžda in connection with the theses of that conference in issue of „Tiesa“ as follows: „The true statehood of Lithuania was created by the Peoples Movements, by the proletarian revolution, and the true declaration is the manifesto of the Provisional Revolutionary Government led by V. Mickevi ius-Kapsukas announced on December 16th, 1918“.

It is clear that such propagandist a priori affirmations do not correspond with the true facts and unequivocally cry out for correction. On suitable occasions critical comments have been made against this sort of Leninist-Marxist based communist historiography, which was once more emphatically demanded of Soviet historians at the Twentieth Congress of the Communist Party of the Soviet Union. Amongst these critical commentators we find some emigre Lithuanian historians: V. Sruogien — Bolševikai falsifikuoja Lietuvos istorij , — „Lietuva“, 1954, Nr. 6, pp. 155-157; V. Trumpa — Lietuvos istorik darbai ir dienos, „Aidai“, 1960, Nr. 6, pp. 258-263; Z Ivinskis — Lietuvos ir kit balt praeitis soviet aiškinime, „Euuropos Lietuvis“, 1957, Nr. 14-16, 24-33; and more briefly, — „Laisv“, 1957, Nr. 12, pp 13-19.

Rev. V. Bagdonavi ius MIC, also touches upon the methods used in Soviet historiography of Lithuania when he presents a critical review of „LTSR istorija“, vol. 1 till 1861, in „Tautos Praeitis“, vol. 1. Chicago 1959, pp. 3-24. On several occasions recently articles on this question have been written by J. Dainauskas, in „Draugas“, and J. Vilkaitis in „Naujienos“, and others.

The first person to devote himself to a thorough study of this period is a one-time Major in the Lithuanian reserve Army, Petras Gudelis, who decided it was time to crack open and squeeze what information he could out

of the Lithuanian Bolsheviks' source-materials and to try and explain how it was they came to power in Lithuania in 1918-19. Petras Gudelis, in analysing and collating the sources used by the communists themselves, by comparing and relating them with the actual facts, and through his critical and logical deductions, has thrown a considerable ray of light on the history of those few years which are of such significance for the initial period of independence in Lithuania. As a live witness of the numerous facts cited in his book the author may be considered competent to write about them.

Petras Gudelis' experiences at the end of the First World War were both plentiful and varied. He lived through the „February Revolution" of 1917 in the fortress at Karsa in the Transcaucasus, where he quickly united the Lithuanians living there into the „Karsa Lithuanian Society". In the Spring of 1917, not long after so-called „February Revolution", (Feb. 27th old style, new style March 12th) the Central Committee of the Lithuanian Military Alliance that had been organised in Russia began to attempt to get national military units established, and Petras Gudelis was lucky in obtaining permission from the Executive Committee of the Caucasian Army's Military Representatives' Council to travel around the Turco-Caucasian front. Thus the author managed to discover just where the scattered Lithuanian soldiers were and succeeded in organising amongst them cultural and educative work. The result of this successful attempt to unite the Lithuanian soldiers serving in the Caucasus was that, if conditions were to change, it would be possible to form a single Lithuanian military unit out of them, a procedure which was forbidden by the Army Executive Committee at that time.

During his five months spent travelling amongst the units stationed on that front over the period July 11th to December 22nd 1917 the author became well acquainted with the general attitudes prevailing not only amongst the individual Lithuanian soldiers but with those in the Russian army as a whole. He evidently met

with Bolshevik agitation; he witnessed the gradual disintegration of the army. His memoirs of that period are to be found in the 6th, 7th and 9th vols. of „Karo Archyvas“, 1935-38, and he has written specifically on his activities amongst Lithuanians in the Transcaucasus in „Karys“, 1964.

This young — twenty-three-years-old — soldier, bom on March 28th 1895, returned to Lithuania towards the end of September 1918, i. e. just before the end of the First World War and the German retreat from his native land. He at once started to play a committed part in organising the first Lithuanian home-rule when local self-government was established in his native rural-district of Vaškai. Under the leadership of J. Navakas he joined in with other servicemen in actively organising in the Joniškis district a defence movement called at the time „the militia“. Later, when the region was occupied by the Bolsheviks, the militia's defence organisation was carried on in secret. By the end of March 1919 „the militia“ was already engaged in open conflict with the Bolsheviks.

The Lithuanian Government began to concern itself with setting up its own army somewhat belatedly, issuing its first military directive only on the 23rd of December 1918, and therefore, since it had not managed to establish any smaller military forces, the Joniškis district Reserve Militia was officially recognised as a division of the army; it was named „The Joniškis Partizans' Death Battalion“. Gudelis is at present preparing a separate book which will deal with this significant period in the history of the rising young Lithuanian State. Supplying us with many obscure facts the author shows just how weak the Bolshevik forces were in Lithuania and how successfully the whole Lithuanian nation opposed them.

The author is well-qualified to present a comprehensive and circumspect survey of the history of this highly important period in the story of the young Lithuanian nation. This is evidenced by his personal experiences in

Russia at the beginning of the revolution, by the knowledge he later gained whilst fighting in armed combat in his native land for an independent Lithuania, and not least by his erudite familiarity with the literature of the Lithuanian communists themselves on the so-called „Socialist Revolution“ in Lithuania. It was not, however, sufficient simply to sift through the source-materials of communist historiography that are available to us, together with the literature based on them, in a critical and indifferent manner; Gudelis has also boldly pointed out the crude mistakes, the blatant exaggerations and the strongly tendentious aspects, even if at times he allows himself in his remarks to be guided by his heart and feelings.

Over a decade ago V. Trumpa made some justifiable comments about the work of Soviet Lithuanian historians. In „Aidai“, No. 6, p. 262, 1960, he says — „their aim is to prove that the broad masses of the Lithuanian people all the time sought for the Soviet system, and that the period of independence after 1918 was a period of „bourgeois dictatorship“. He underlines the fact that by completely ignoring the February 6th Declaration of Independence Soviet historians have misled certain uncritical American historians, (id. p. 262).

Gudelis too polemicalises with the theses of suchlike character which, once they have gained sway in the Soviet press, pass over into scientific literature.. An example of such a work is Bronius Vaitkevičius' dissertation, published in 1967, on „The Soviet Revolution in Lithuania during the years 1918-19“, which is fully supported by personal recollections and archive material. In this, the first work of such a broad and extensive nature, and which was clearly issued to coincide with the Fiftieth Jubilee of the October Revolution, as the new director of the Historical Institute. Vaitkevičius still talks about a „Sovereign Lithuanian State“ and still considers the basic reason for the Provisional Government's demise to be the result of so-called „foreign intervention“

Although he takes into account „bourgeois“ histo-

riography as well as Soviet work in this field, he fails to mention, among others, prof. dr. Alfred Erich Senn's research entitled „Die bolschevistische Politik in Litauen 1917-1919“, published in the journal „Forschungen zur osteuropäischen Geschichte“ 1957, vol. 5, pp. 93-118. Using many sources this objective American historian shows that it was not Kapsukas-Miskevičius' communist government that achieved the „revolutionary“ movement in Lithuania, but that it was in fact imported by decree of the Leninist Party (viz. p. 106). Gudelis also managed to arrive consistently at the same conclusions and to prove them to be logically well-founded without having to drain the whole barrel of „communist wine“ to the bottom in order to recognize its taste. In other words, the author did not need to wade through the mass of available source-material in its entirety. Similarly, he does not take issue with the authors of all the various well-known articles of research. On one of two tricky questions all that was necessary to establish indubitably the taste of „wine“ was to try a little glass more of „the red“. Without being influenced or inspired by any authority, he simply supports his conclusions with the Lithuanian communists' own source-materials. They have themselves recently affirmed that the author's theses mentioned above are correct.

Gudelis makes attentive use of Soviet Lithuanian literature to develop in depth the assertion made by A. E. Senn and others that at that time the Bolsheviks had not put down deep roots in Lithuania. But, as has for long been known, the Bolshevik leaders in Russia had by Autumn 1918 already made plans and indeed taken the first steps to unleash upon the Baltic lands, still occupied by German troops, a wave of Bolshevik revolution since they believed the red revolution would rapidly spread into Germany and hence into the other countries around Europe. Trotsky especially was convinced of a swift victory for the international proletarian revolution in Western Europe.

It was of prime importance to the Petersburg revo-

lutionaries that the Spartacists in defeated Germany should at once seize power in Berlin since the spread of Bolshevism in Central Europe would have afforded strong chances of implanting proletarian dictatorship in the whole of Western Europe. Again Trotsky in particular spent a great deal of effort on that aim both in his role of Lenin's chief aide-de-camp and as organiser of the Red Army.

The Baltic lands were to serve as an expedient „bridge" for breaking through into the West and to bring help to the communists who had either rebelled there or were being frustrated in their aims. Thus the Bolshevik military units were to force their way through right on the tails of the retreating German troops, entrench themselves in Lithuania and so establish the Soviet system by organizing revcoms in the occupied areas. If the local communists were far from having sufficient resources to be able to „stand on their feet" then of course the Red Army itself was supposed to come to the help of the Moscow-planned Kapsukas-Mickevičius government. Kapsukas was convinced that it was only through the help of the Red Army that victory could be effected over the „interventionists" and „reactionary forces" (see Jerzy Ochmański: *Rady i rewkomy na Litwie radzieckiej w 1918-19 roku: „Studia z dziejów ZSSR i Europy rodkowej"* 1969, vol. 5, pp. 45-47.

For such attitudes and for obediently toeing the Moscow line in his activities Kapsukas has been excessively popularised as a national hero in Soviet times in Lithuania. For the latest eulogy see the journal „Komunistas", 1970 Nrs. 3 and 4, in connection with the centennial anniversary of Lenin's birth. Although Kapsukas did not finish his schooling his name lives on in the new title of Vilnius University, long renowned for old historical traditions; further, the township of Marijampol in Western Lithuania was renamed Kapsukas after him. Nor is there any lack of other representations and dedications of all kinds connected with the name of this Bolshevik, who was little more than a puppet of Moscow,

although Zigmās Aleksa-Angarietis — who was suddenly liquidated in Moscow on May 22nd, 1940 just before the occupation of Lithuania — is by no means held in such popular reverence. Even the Concise Soviet Lithuanian Encyclopaedia (Mažoji Lietuviškoji Tarybin Enciklopedija) vol. 1, p. 61, had to admit that „Angarietis“ death was incorrectly suppressed during the conditions of the „Personality Cult“; in 1956 he was rehabilitated“. It is entirely within the realms of possibility that Zigmās Aleksa's death just twenty-four days before the occupation of Lithuania is to be connected with the fact that he did not voice agreement with that occupation.

That the Lithuanian Bolshevics“ influence at the beginning of 1919 was in fact very feeble and that Kapsukas“ government had to be supported in all ways by the red bayonets is adequately indicated by various facts in Gudelis“ book. He points out, amongst other things, the weakness of the Bolshevik Party's network coverage in Lithuania and the impotence of the hastily organised „Žemai i Pulkas“, which was active for only a few months. He also describes by what methods Bolshevics were recruited in Lithuania at the same time showing of what value these red „auxiliary units“ were etc.

In the midst of the whole stream of Soviet writings and articles on this subject, most of which reflect the history of the Lithuanian nation in the years 1918-1919 and the facts connected with the Bolshevik invasion through distorting mirrors, we find Petras Gudelis“ book comes as a precious beam of light directed with objectivity upon an analysis of these historically complex yet dramatic years. It shows how things really were without overstraining, muffling, or twisting the facts

Gudelis' book explains simply how it was that the Lithuanian people, once they had defended themselves against the enemies of their national statehood, successfully found the means to create an independent Lithuania. The myth we find repeated over and over again in Soviet historiography — that the most important factor in the creation of independent Lithuania was the

intervention of foreign imperialist forces — is here confounded by the obvious facts themselves. The rising new independent Lithuania obtained her de jure status only in 1922 — after the Great Powers had gradually and very reluctantly recognised her statehood as de facto — only when she had a) successfully established and defended her borders b) already carried out a socially significant land-reform c) introduced her own hard currency, reestablished her own university etc. etc.

When the Lithuanians continued in their struggles for independence after the early retreat of the German troops in midsummer 1919 relying **purely on their own efforts**, it was living proof that the nation had enough resolution, spirit, and ability to live her own separate and independent life; and the nation's resolve in this attitude is later attested over the whole period of her independence.

The significance of the Bolshevik element in Lithuania completely disappeared as soon as the land-reform had been fully carried out and the other positive methods had borne forth their fruit. We will just mention here one fact — and it is not a very pleasant one for present-day Lithuanian communists to remember — namely, that the communists at that time, according to the lists of the „Workers' Collectives" (Darbinink kuopos) and the „Collectivisers" (kuopininkai), succeeded in getting only five representatives (out of possible 78) elected to the first Parliament of Lithuania in Nov. 1922 (see Vl. Pavilionis writing on the question of the democratic bourgeois regime in Lithuania — „Teis“, vol. VI, 1966, p.32, where he states that the Collectivisers' lists collected only 51.969 votes, j.e. 7% of all voters. See further Z. Ivinskis — Lietuvos ir Soviet Sąjungos santyki dvi-dešimtmetis 1919-1930, „Aidai“, Nos. 6-8).

Petras Gudelis has performed great service in showing up the weakness of the Lithuanian communists during 1918-19. Much of what already exists on that problem as it has been written and asserted by Lithuanian communists and is already acquiring the character of

official Soviet historiography is nothing but clear tendentiousness and a distortion of the facts. This book illustrates in a lively manner the Soviet method of description and commentary upon the events of those years in Lithuania.

Prof. Dr. Z. Ivinskis

SUMMARY

How the Soviets tried to enslave Lithuania in 1918-1919?

All those who remember the events of 1918-1919 and who know the origins of the Lithuanian Republic are outraged by the distortions of history in the present day Soviet-occupied Lithuania. Above all, the constant assertion that a revolution was started at the time by native Communists, and that the „rebellious people“ themselves established Soviet rule, has nothing in common with reality. This appalling state of affairs motivated the author of this study to refute such untruthful claims with the help of documents, published by Soviet authorities, and by statements of the Communist authors.

The main argument offered by the study is the fact that the negligibly small number of Lithuanian Bolsheviks had less than four months, i. e. much too little time, between its first appearance (14 August, 1918) and the formation of the so-called „Revolutionary Government“, in which to build up a Party organisation. Although their proclamations did indeed call for the ejection of the „bourgeois kulak government“, they had neither the time nor the strength to organise a revolt, let alone to form armed units in support of the „Revolutionary Government“ which had been rashly formed by the Russians.

1. The origins of the Lithuanian Bolshevik organisation in Russia are described and it is proved that the Russians were only interested in the „Lithuanian“ label as a cover for their aggressive plans towards Lithuania. Although the few Lithuanian Bolsheviks could easily be counted on the fingers of one hand, the Russians gave them a lot of publicity and granted generous support to

„Lithuanian Sections“, which mostly existed only on paper, and to their Central Bureau.

2. The Lithuanian Bolsheviks were actually members of the Russian Communist Party and their „Central Bureau“ in Moscow was merely a Russian Party command-post to control their comrades in Lithuania. Russian political plans concerning Lithuania were executed by means of this „Lithuanian Central Bureau“. At the time their main task was to organise Bolshevik cells in German-occupied Lithuania. Since there were no Bolsheviks in the country, activist Party cadres were sent from Moscow, which also supplied subversive pamphlets. Available documents indicate that the Central Bureau managed to send a mere ten persons to the larger Lithuanian towns. Printing of propaganda pamphlets had hardly begun and shipment to Lithuania in larger quantities was done through repatriating refugees.

3. Using contemporary Bolshevik press reports it is demonstrated that the results of Central Bureau activity in Lithuania itself were extremely poor. To-day the Party boasts of having organised numerous Party conferences during the German occupation of the country. Information about the numbers of participating delegates and of the total number of Party members represented is, however, not supplied. All the more revealing, therefore, is the information that a „Communist Party of Lithuania and Belorussia“ was founded in Vilnius on 14 August, 1918 and at that the Party numbered some 800 members at the beginning of October of that year. In view of a population of about three million there were thus in Lithuania fewer than three Communists per ten thousand inhabitants.

4. In order to impress the Russians with their abilities, the Lithuanian Bolsheviks in Vilnius passed resolutions calling for the formation of a „Red Guard“. Organising committees elected for this purpose requested help from the Russians in the form of personnel, money and weapons. But it soon became evident that military experts were in short supply and that hardly anybody was par-

ticularly interested in military service. Therefore, about two weeks prior to his proclamation as head of the Revolutionary Bolshevik Government, Kapsukas was planning to enlist a German „Spartacist“ unit to form the mercenary core of a future „Red Militia“. In the name of the Central Bureau of the Communist Party of Lithuania and Belorussia, Kapsukas referred this matter to Jakov M. Sverdlov, Chairman of the All-Russian Central Executive Committee, and a comrade was sent to Moscow to procure 15 millions to finance the enterprise. However, the plan was not carried out. Thus the activity of Lithuanian Bolsheviks was limited to requests for help and repeated urgent appeals for the Red Army to occupy Lithuania as soon as possible.

5. In view of the „organisational“ failure of the Central Bureau all the more doubt is cast on the Russian contention that during the course of their advance into northern Lithuania they already found regionally organised Red „auxiliary units“ in many places. The author deals in some detail with three of these highly praised „auxiliary units“, with the so-called „Samogitian Regiment“, with methods of recruitment and the doubtful combat value of units that existed for only about two months.

6. In the search for arguments supporting the theory that „the people“ at least had been „mature enough“ for the establishment of a Communist system, other armed groups are idealised as forerunners of the Red Army. In fact, they were robber gangs living in the forested regions of northern Lithuania. They consisted of hooligans and other anti-social elements, mostly led by Russian prisoners of war who had escaped from the Germans. This phenomenon was not prevalent throughout Lithuania; in fact such gangs were active in only four of the existing 34 Lithuanian counties. It is also noted that, although initially Kapsukas praised these brigands vociferously, after his proclamation as Head of Government and the occupation of the relevant areas by the Red Army, no moves were taken to integrate these hordes into his „Red Guard“. To the contrary, whilst „the

people“ were still being exhorted to rise up in arms and spontaneously form revolutionary units, the government had already decided to no longer permit the existence of local military units, lest they degenerate into „hordes of marauders“.

7. As early as Summer 1918, when the war of conquest against the nascent Baltic States and Poland was being planned, so-called „national“ units for the areas to be occupied were being created in Moscow. Amongst these was the „5th Vilna Regiment“; unfortunately, it is not known just how many Lithuanian members it had. Later on, in the course of their advance through the occupied areas, whole Russian divisions of the Red Army were transformed into appropriate „national“ units. The Revolutionary Government of Lithuania, which only a short time previously had been unable to collect even a few companies for their „Red Guard“, suddenly, on 26 January, 1919. had a whole „Lithuanian Rifle Division“ available! (This name was given by the order of the day for that date to what had hitherto been the Red Army's Pskov Rifle Division).

The pitiful end of this Russian game with so-called „Revolutionary Governments“ in neighbouring countries also finished the „national“ units, which resumed their original names and reverted to the Red Army.

8. Another facet of Russian preparations for the occupation of Lithuania in the name of the Lithuanian Bolsheviks was the foundation of an „independent“ Party, the „Communist Party of Lithuania and Belorussia“. Stalin, who was then Commissar for Problems of the Nationalities, urged Party Chairman Kapsukas to immediately form a „Revolutionary Government of the **independent** Republic of Lithuania“. Kapsukas himself admits that he considered the establishment of a Communist dictatorship in an **independent** Lithuania to be completely impossible, and he therefore hesitated to comply with Stalin's wishes.

When, however, in Autumn 1918, German troops began their withdrawal from the occupied territories, the

Russians thought it a favourable moment to seize the abandoned areas without any resistance. Then the Lithuanian Communists yielded to Stalin's repeated pressures and hurriedly formed a „Revolutionary Government of Lithuania“. This event is amongst the most obscure happenings in the history of Lithuanian Communism. Although several contemporary resolutions of the Central Committee of the Communist Party of Lithuania and Belorussia have been published to date, the most important one, dealing with the formation of a Revolutionary Government, is not among them! According to official sources the number of Party members quadrupled within two months. Even so, that only made it four members per 3000 inhabitants.

9. Just as the so-called „Revolutionary Government“ of Kapsukas lacks a „birth certificate“, neither has it left a great deal of other documentary evidence of its activities. Kapsukas himself deplored that the Party could not find enough suitable people, with well-known names, to form the Cabinet. In his writings he admits that the „proclamation of an independent state of Lithuania-Belorussia as a Soviet Republic“ was in any case only undertaken „with the purpose... of knocking a weapon out of the hands... of the enemies of Soviet rule, who contended that Soviet rule in Lithuania was an occupation established with the help of Red Army bayonets“.

One of the published documents reveals the difficulties of forming the Communist government. At the time of his government's proclamation Kapsukas was in the Russian-occupied Latvian town of Daugavpils. He tried to organise a government apparatus but, „for lack of responsible personalities“, found only 13 suitable people. Presently six of these were sent as agitators into the parts of Lithuania already over-run by the Red Army, although the „manifesto“ of the Revolutionary Government claimed that all of Lithuania was then in the midst of rebellion.

10. Kapsukas maintains that he himself drafted the „manifesto“ of his Revolutionary Government, but that his manuscript was redrafted several times by the Central Committee of the Russian Communist Party. This took so long that it could not be published until a week after the formation of the Revolutionary Government.

Attempts at that early date by the Bolshevik government in Russia to convince the world that Soviet Lithuania was governed by its own national Revolutionary Government were quite remarkable. As early as December 1918 appropriate Russian resolutions were adopted concerning the „recognition“ of an „independent Soviet Republic of Lithuania“. But on 19 March, 1919, the 8th Congress of the Russian Communist Party decreed that all Central Committees of the national (i. e. non-Russian) Communist Parties — thus including the Central Committee of the Communist Party of Lithuania and Belorussia — „had the rights of regional committees and were fully subordinated to the Russian Communist Party“. To-day this resolution is passed over in silence by the Lithuanian Communists. Even after the proclamation of the Brezhnev doctrine, they speak of Soviet-occupied Lithuania as a „sovereign“ state.

11. In describing the Lithuanian National Council's (Valstybės Taryba — a body composed of representatives of the democratic parties) attempts to persuade the German occupation authorities to hand over the administration, the author refers to the diametrically opposed interests of the two sides. That the Taryba succeeded in carrying its point is thanks to intense diplomatic efforts and the taking of skilful advantage of circumstances.

The fact that the Lithuanian Bolsheviks were supported and brought to great prominence by the Russians had little to do with their personal abilities, but rather shows that their name was needed to achieve Russian plans for enslaving Lithuania. They were the tool of and the pretext for Russian aggression and they were generously rewarded for it. The author demonstrates that

all the Lithuanian Bolsheviki in Russia were state officials, who not only received set salaries but also adequate food supplies which were particularly important in that time of famine. Agitators sent to Lithuania were amply provided with money and Communist Party groups in Lithuania were likewise financially supported by the Russians. Under the pretext of organising Red Army units, these groups called for monetary contributions from the Bolshevik Central Committee in Moscow. After receiving the means, however, they showed little concern for their avowed aims. Vast funds were provided to organise „auxiliary units“ in the country. In addition, sums amounting to thousands of roubles were requested under very this pretext (e. g. military training for Party members), and paid by the Russians. It is therefore hardly surprising that a number of needy people, looking for sustenance in the hard times following World War I, entered the service of the well-paying Bolsheviks. To-day this is interpreted by the Communists as „moral support on the part of a large spectrum of the population“. That their administrative officials mostly vanished without trace at the first rumour of approaching Lithuanian regular army units, and that the highly praised „Red Guards“ soon withered after encountering the enemy, is ignored.

The young Lithuanian army, supported by guerilla groups and large masses of people revolting against the foreign Red rule, cleared the whole of Lithuania of Bolsheviks by late Autumn 1919.

DER VERFASSER UND SEIN THEMA

Seit der erneuten Sowjetokkupation Litauens am Ende des zweiten Weltkrieges, sind in den kommunistischen Zeitungen und Zeitschriften des Landes zahlreiche Artikel ueber die Jahre 1917-1919 erschienen. Sonderbroschueren widmeten sich demselben Thema, ganze Quellenbaende wurden publiziert. Das offensichtliche Ziel dieser Abhandlungen und Dokumentationen ist es, zu beweisen, dass das litauische Volk — genauer gesagt „die Werktaetigen Litauens“ — sich damals nichts sehnlicher wuenschten als eine „Raete-“ bzw. „Sowjetregierung“, dass man unentwegt fuer die Ideale der Bolschewisten und des „grossen Oktobers“ kaempfte, eigene militaerische Verbaende aufstellte, usw.

Die volle Bandbreite solcher Thesen der kommunistischen Historiographie wurden erneut auf der „Wissenschaftlichen Konferenz Baltischer Historiker“ praesentiert, die im November 1969 in Vilnius stattfand und vom Historischen Institut der Akademie der Wissenschaften Litauens organisiert wurde.

Da noch kein Sonderband mit dem vollen Wortlaut der dort gehaltenen Referate vorliegt — mit vereinten Kraeften wurde hier erstmalig die Frage der „buergerlichen, nationalen Geschichte“ untersucht und scharf kritisiert — sind wir auf das angewiesen, was der gerade pensionierte Direktor des genannten Instituts, prof. J. Žiugžda, im Parteiorgan „Tiesa“ (Vilnius. 16. II. 1969, Nr. 267) verlautbart hat.

Nach Žiugždas Worten verliehen die sowjetischen Historiker auf dieser Konferenz den „buergerlichen Historikern, die die Wahrheit verfaeischen“, eine begruendete, argumentierte und dokumentarisch belegte Abfuhr“.

Unter Verneinung der politischen Bedeutung der Unabhängigkeitsakte vom 16. Februar 1918 halten die Sowjethistoriker an ihren seit zwei Jahrzehnten wiederholten Postulaten fest. Als Quintessenz der gehaltenen Referate formuliert J. Žiugžda in der „Tiesa“ folgende Grundthese: „Die wirkliche Staatlichkeit Litauens wurde von der Bewegung der Volksmassen, durch die proletarische Revolution, wiederhergestellt, und der eigentliche Akt der Staatlichkeit ist das Manifest vom 16. Dezember der Vorläufigen Revolutionären Regierung unter Führung von V. Mickevičius-Kapsukas“.

Solche propagandistische Feststellungen und nachträgliche Behauptungen entsprechen freilich nicht den wahren Sachverhalten und bedürfen unbedingt einer Richtigstellung. **K r i t i s c h** wurde solchen Behauptungen der kommunistischen Historiographie — der XX. Parteikongress der KPdSU hat die sowjetische Geschichtsschreibung erneut auf die marxistisch-leninistische Methodik verpflichtet — bisher jedoch nur gelegentlich oder beiläufig entgegengetreten. Zu dieser Frage haben sich u. a. folgende litauische Historiker geäußert: V. Sruogien „Falsifikation der Geschichte Litauens durch die Bolschewisten“ („Lietuva“, 1954, Nr. 6, S. 155-157) — V. Trumpa „Arbeiten der Historiker Litauens“ („Aidai“, 1960, Nr. 6, S. 258-263) — Z. Ivinskis „Geschichte Litauens und der anderen Balten in sowjetischer Interpretation“ („Europos Lietuvis“, 1957, Nr. 14-16, 24-33, gekürzt in „Laisv“, 1957, Nr. 12, S. 13-19).

In seiner kritischen Wertung des ersten Bandes der bis 1861 reichenden „Geschichte Sowjetlitauens“ (LTSR Istorija) untersucht Rev. V. Bagdanavičius, MIC. auch die heute in Litauen angewandten historiographischen Methoden der Sowjets („Tautos Praeitis“. Band I, erstes Buch, Chicago 1959, S. 3-24). In der Publizistik wurde dieses Thema ferner von J. Damauskas („Draugas“), J. Vilkaitis („Naujienos“) u. a. Autoren behandelt.

Der Verfasser der vorliegenden Studie, Petras Gudelis, Major der Reserve des flrh. litauischen Heeres,

beedhaeftigt sich als e r s t e r ausfuerlich mit dem fraglietai Zeitabschnitt, um bei kritischer Auswertung des Quellenmaterials der Kommunisten selbst, die Frage nach dem wirklichen Entstehen ihrer Macht in den Jahren 1918-1919 zu beantworten. Durch die Analyse und Konfrontation kommunistischer Quellen, durch Hinweise und Vergleiche mit unbestreitbaren Fakten und kritisch-logische Schlussfolgerung, vermittelt P. Gudelis ein umfangreiches Bild jener, fuer die Anfaenge des unalbhængigen Litauen bedeutungsvollen Jahre.

Als lebender Augenzeuge ist der Verfasser legitimiert zu einer Reihe historischer Ereignisse Stellung zu nehmen. Nach der russischen Februarrevolution erhielten alle Voelkar des ehemaligen Zarenreiches das Recht sich um die Angelegenheiten ihrer Volksgenossen selbst zu kuemmem. P. Gudelis gruendete unter seinen in der Festung Kars dienenden litauischen Landsleuten einen Bildungsverband, organisierte litauische Bildungszirkel in den Einheiten an der tuerkischen Front, und betaeetigte sich ispaeter in den zentralen Organisationen der Kaukasus-Litauer in Tliflis.

Wahreod seiner Besuche bei Fronteinheiten (1. Juli bis 21. Dezember 1917) konnte der Verfasser nicht nur die Meinung der Litauer, sondern auch die damalige Stimmung der russischen Truppen erkunden; er lernte bolschewistische Agitationsmethoden persoendlich kennen und war Augenzeuge des stufenweisen Zerfalls der russischen Armees. Seine Erinnerungen aus dieser Zeit hat der Verfasser in der Dokumentation „Karo Archyvas“ („Kriegsarchiv“) Baende VI, VII, IX und X) in den Jahren 1935-1938 noch in der Heimat beschrieben, und ueber seine Taetigkeit unter den Kaukasus-Litauern in der Soldatenzeitschrift „Karys“ (Brooklyn, 1964) berichtet.

Der 23-jæehrige Offizier (geb. 28. 3. 1895) kehrte Ende September 1918 — noch vor Ende des ersten Weltkrieges und vor dem Abzug der deutschen Truppen — nach Litauen zurueek. P. Gudelis schloss sich sofort der litauischen Regierung und war aktiv beim Aufbau einer

Selbstverwaltung im seiner Heimatgemeinde Vaškai tätig. Zusammen mit anderen früheren Offizieren widmete er sich dann unter Führung von J. Navakas dem Aufbau der — „Miliz“ genannten — Selbstschutzeinheiten des Kreises Joniškis. Nach der militärischen Besetzung dieses Landstrichs durch die bolschewistischen Armeen wurde die Ausbildung geheim fortgesetzt und die dortigen Milizeinheiten nahmen den offenen Kampf gegen die russischen Bolschewisten im März 1919 auf.

Die litauische Regierung, die sich erst mit Verspätung dem Aufbau eines eigenen Heeres widmen konnte — der erste Tagesbefehl erging erst am 23. November 1918 — verfügte damals noch über keine grössere Streitmacht. Daher wurde das Miliz-Reservebataillon Joniškis in „Partisanen-Todesbataillon“ (des Kreises Joniškis) umbenannt, und offiziell in das litauische Heer übernommen. Über diesen wichtigen Abschnitt im Werden des wiedererstehenden Litauen hat P. Gudelis ein weiteres Buch vorbereitet. In seiner bis ins Detail gehenden Schilderung, zeigt der Verfasser, wie unbedeutend das kleine Häuflein litauischer Bolschewisten in Wirklichkeit war, und wie erfolgreich sich die litauische Öffentlichkeit ihrem Machtanspruch widersetzen konnte.

Die persönlichen Erlebnisse des Verfassers seit Beginn der bolschewistischen Oktoberrevolution in Russland, sein persönlicher Einsatz beim militärischen Kampf für die Unabhängigkeit seines Heimatlandes, das spätere, aufmerksame Studium der in Litauen herausgegebenen kommunistischen Schriften über die sog. „sozialistische Revolution in Litauen“, ermöglichen P. Gudelis die Vermittlung eines umfassenden und ausgewogenen Bildes, dieser für das neue Litauen so wichtigen Zeit des Durchbruchs. Neben der kritischen und konsequenten Quellensichtung der kommunistischen Historiographie und der darauf beruhenden Sekundärliteratur, lässt P. Gudelis auch Herz und Gemüt zu Wort kommen, wenn er auf besonders grobe Fehler, eindeutige Übertreibungen und stark tendenziöse Darstellungen der Kommunisten stoest.

Bereits vor zehn Jahren verwies V. Trumpa („Aidai“, 1960, Nr. 6, S. 262) zurecht auf die obligatorische Zielsetzung sowjetischer Historiker in Litauen: unbedingt zu „beweisen“, dass die breiten, Massen des litauischen Volkes unentwegt ein Baeteiregime angestrebt haetten. Aus diesem Grunde darf auch die 1918 einsetzende Unabhaengigkeitszeit nur als Periode der „buergerlichen Diktatur“ gelten. Dadurch und durch die voellige Ignorierung der Unabhaengigkeitserklaerung von 16. Februar 1918, sei es den Sowjethistoriker gelungen einige unkritische amerikanische Geschichtsforscher i r r e z u f u e h r e n (S. 262, eigene Hervorhebung — Z. I.).

In der vorliegenden Arbeit zieht P. Gudelis gegen die a b g e s t e m p e l t e n Phrasen der Sowjetpublizistik zu Felde, die rueckwirkend wieder die wissenschaftliche Literatur der Kommunisten beeinflussen. Dies gilt z. B. auch fuer die 1967 in Litauen erschienene, mit Momoiran auszuegen und Archivmiaterial reichlich ausgestattete Dissertation von Bronius Vaitkevi ius „Die Sozialistische Revolution in Litauen 1918-1919“. Ihr Verfasser, der neuerannte Direktor des Historischen Instituts, spricht in dieser Untersuchung, der ersten solchen Umfangs — herausgegeben zum 50. Jahrestag der russischen Oktoberrevolution — stets von einem s o u v e r a e n e n Sowjetlitauen. Das Scheitern der Sowjetmacht in Litauen bezeichnet er als „voruebergehend“ und macht dafuer ausschliesslich „die Intervention“ verantwortlich.

In seiner Uebersicht nicht nur der sowjetischen, sondern auch der „buergerlichen“ Historiographie, unterschlaegt B. Vaitkevi ius u. a. aber die wichtigen Forschungsergebnisse von Prof. Dr. Alfred Erich Senn („Die bolschewistische Politik in Litauen 1917-1919“, in der Zeitschrift „Forschungen zur osfeuropaeischen Geschichte“, 1957, Band V, S. 93-118).

Dieser objektive amerikanische Historiker beweist darin anhand umfangreichen Quellenmaterials, dass die kommunistische Regierung des Kapsukas-Mickevi ius keineswegs aus einer „revolutionaeren Bewegung“ in Li-

tauen hervorging, sonetem 'auf Befehl der Partei Lenins etabliert wurde (S. 106). Zu dem gleichen Ergebnis kommt auch P. Gudelis. Allerdings braucht er, um schrittweise und logisch zu diesem Schluss zu gelangen, nicht erst das ganze Pass kommunistischen Weines zu leeren. Anders ausgedirueckt, der Verfasser brauchte erst gar nicht das gesamte Quellenmaterdal zu untersuchen. Er polemisiert daher auch nicht mit den kommunistischen Verfassern der zahlreichen Abhandlungen und Artikel. In gewissen neuralgischen Fragen genuegte eine kleine Kostprobe des Gebotenen vollauf, um den Geschmack des ganzen „Weines“ zweifelsfrei zu ermitteln. Von sonstigen Autoritaeten unbeeinflusst, gruendet P. Gudelis seine Schlussfolgerungen ausschliesslich auf Aussagen der litauischen Kommunisten selbst. Die Quellen selbst bestaetigen die Richtigkeit der vom Verfasser gezogenen Folgerungen.

Unter sorgfaeltiger Verwendung des Schrifttums der Kommunisten Litauens, untermauert P. Gudelis in aller Breite die Feststellung A. E. Senns und anderer Forscher, dass der Bolschewismus in Litauen (damals) keinerlei tiefere Wurzeln hatte. Nicht erst seit heute ist bekannt, wie sehr die bolschewistischen Fuehrer damals an ein, Uebergreifen der roten Revolution auf Deutschland und Europa glaubten und in Spaetherbst 1918 planmaessige Anstrengungen machten, die noch von deutschen Truppen besetzten baltischen Laender mit den Wogen der Revolution zu ueberschwemmen.

Den Petrograder Revolutionaeren erschien es damals besonders wichtig, dass die Spartakisten des kriegsbesiegten Deutschland in Berlin schnellstmoeiglich die Macht uebernahmen. Eine Bolschewisierung Mitteleuropas haette der Einfuehrung der Diktatur des Proletariats in Westeuropa auch sicher grosse Erfolgchancen eroeffnet. In diesem Sinne betaetigte sich besonders eifrig Lenins grosser Mitstreiter Leo Trocki, der Organisator der Roten Armee. Innerhalb der damaligen Planung war das Baltikum als „Bruecke“ gedacht, zum schnellen Vorstoss nach

Westen, um den dort revoltierenden und rebellierenden Kommunisten Hilfe zu leisten..

Bolschewistische militaerische Einheiten sollten den aus Litauen abziehenden deutschen Truppen auf dem Fusse folgen. In den so besetzten Gebieten sollte dann ein Sowjetsystem errichtet und die „Revkoms“, die Revolutionskomitees erst organisiert werden. Da es den oertlichen Kommunisten Litauens bei weitem an Kraft fehlte „selbst auf die Beine zu kommen“, sollte die Rote Armee der nach Moskauer Plaenen vorfaibrizierten Regierung des Kapsukas-Mickevi ius zu Hilfe kommen. Kapsukas selbst war der festen Ueberzeugung, dass man nur auf diesem Wege der „Interventen“ und der „Reaktion“ Herr werden koenne (siehe Jerzy Ochma ski „Rady i rewkomy na Litwie radieckiej w 1918-1919 roku“, in der Zeitschrift „Studie z dziejów ZSSR i Europy rodkowej“, 1969, Band V, S. 45-47).

Wegen seiner damaligen Haltung moskautreuen Taetigkeit wird Kapsukas im heutigen sowjetisderten Litauen — spaetestens seit dem XX. Parteitag 1956 — betont gefeiert. Einen neuen Hoehepunkt der Lobpreisung signalisierte das Partejournal „Komunistas“ (1970, Nr. 3-4) im Zusammenhang mit dem hundertsten Geburtstag V.I. Lenins.

Obwohl Kapsukas niemals eine Schule absolviert hat, wurde die traditionsreiche Universitaet Vilnius in „Kapsukas-Universitaet“, die Kreisstadt Marijampol in „Kapsukas“ umbenannt. Auch fehlt es nicht an sonstigen Zeichen eines systematischen Persoenlichkeitskults um diesen am 17. Februar 1935 in Moskau verstorbenen moskauhoerigen Kommunisten. Auffallend weniger Publizitaet widmet man dagegen dem anderen bedeutenden litauischen Kommunistenfuehrer, Zigmas Aleksa -Angarietis (verstorben zu Moskau am 22. Mai 1940). Die Kleine Litauische Sowejetenzyklopedie (MLTE, Band T, 1966, S. 61) meldet lapidar, Aleksa sed damals in Moskau „umgekommen, widerrechtlich repressiert unter den Bedingungen des Persoenlichkeitskults. 1956 rehabilitiert“. Es darf durchaus vermutet werden, dass die Er-

mordung des Zigmas Aleksa — 24 Tage vor der Sowjetbesetzung durch die Rote Armee (15. Juni 1940) — vielleicht mit diesem Ereignis zusammenhaengt und, dass Alekxa der Okkupation und Inkorporation Litauens in die UdSSR nicht zustimmte.

Angesichts der Schwaeche der litauischen Bolschewisten, blieb der Kapsukas-Regierung Anfang 1919 auch gar nichts anderes uebrig, als sich auf die Bajonette der Roten Armee zu stuetzen. Anhand verschiedener Fakten bestaetigt dies auch die Studie von P. Gudelis. Der Verfasser verweist u. a. auf das in Litauen nur schwach entwickelte Netz der Parteiorganisationen und die geringe Kampfkraft des eiligst organisierten, nur knapp zwei Monate bestehenden „Žemaitischen Regiments“. Er schildert ferner die dubiosen Anwerbemethoden der Bolschewisten, den fragwuerdigen Kamfwert der roten „Hilfstruppen“, usw.

Angesichts der Flut sowjetischer Pamphlete und Abhandlungen, die Fakten und Tatsachen der Bolschewisteninvasion und den Zeitraum 1918-1919 der litauischen Geschichte meist nur wie ein Zerrspiegel wiedergeben, ist das Buch von P. Gudelis als ein seltener Lichtblick auf dem Wege zur objektiven Erforschung jener dramatischen Jahre zu bezeichnen. Die Studie zeigt, wie es wirklich gewesen ist, ohne zu verzerren, ohne zu verschweigen oder Fakten zu frisieren.

Die Arbeit von P. Gudelis macht unschwer klar, wie das litauische Volk, nach Abwehr der Feinde seiner n a t i o n a l e n Existenz (Staatlichkeit), genuegend eigene Kraft aufbrachte die wiedererrungene Staatlichkeit erfolgreich zu behaupten. Der von der sowjetischen Historiographie kolpolitierte Mythos, fremde „imperialistische“ Kraefte seien die wichtigsten Faktoren bei der Begrueendung des unabhængigen Litauen gewesen, zerschlaegt sich an unwiderlegbaren, gegenteiligen Pakten. Die damaligen Grossmaechte nahmen die Existenz eines wiedererstandenen, unabhængigen Litauen nur ausserst widerwillig und de facto zur Kenntnis. Eine de jure Anerkennung erfolgte erst 1922 d. h. nach erfolgreicher Ver-

teidigung der Landesgrenzen, nach Durchführung der sozialpolitisch so bedeutsamen Bodenreform, nach Einführung einer eigenen stabilen Währung, nach Gruendung einer Landesuniversität, usw.

Der (Jnabhaengigkeitskrieg, nach den verfruehten Abzug deutscher Truppen in Sommer 1919 wurde a l l e i n a u s e i g e n e r K r a f t gefuehrt, war der beste Beweis dafuer, dass dies Volk ueber ein genuegendes Mass an Entschlossenheit, Willen und Koennen verfuegte, um ein e i g e n e s, unabhængiges Leben zu fuehren. Dieselbe Haltung hat das litauische Volk auch spaeter waehrend der gesamten Zeit seiner staatlichen Unabhængigkeit stets bewiesen.

Die Bedeutung des bolschewistischen Elements in Litauen ging schliesslich ganz zurueck. Die Bodenreform und andere positiven Reformmassnahmen trugen bald reiche Fruechte. Es genuegt hier darauf hinzuweisen, dass die litauischen Kommunisten bei den Seimas-Wahlen in November 1922, trotz Maskierung ihrer Stimmlisten unter dem Etikett „Arbeitskompanien“ oder „Kompanisten“ („kuopininkai“) nur fuenf von 78 Mandaten der Volksvertretung erringen konnten. Auch heute ist es den Kommunisten Litauens nicht gerade angenehm zuzugeben, — siehe Vl. Povilionis „Zur Frage des buergerlich demokratischen Regimes in Litauen („Teis“, 1966, Band VI. S. 32) — dass ihre „kuopininkai“ damals nur 51.969 Stimmen d. h. nicht mehr als sieben Prozent der abgegebenen Stimmen auf sich vereinigen konnten. (Naeheres hierzu — siehe Z. Ivinskis „Zwanzig Jahre Beziehungen zwischen Litauen und der UdSSR, 1919-1939“, in „Aidai“, 1969, Nr. 6-8).

Es ist der grosse Verdienst von P. Gudelis, dass er die Schwaeche der kommunistischen Bewegung in Litauen auch fuer die Jahre 1918-1919 nachgewuesen hat. Zu viel von dem was heute von den Kommunisten Litauens ueber diese Zeitspanne behauptet und verlautbart wird und bereits den Charakter einer offiziellen Historiographie angenommen hat — besteht aus tendenziöser Fak-

teiwerstuemmung. Dies Buch, in genuegender Lebendigkeit abgefasst, diene daher als Illustration zu der heute in Litauen ueblichen Beschreibung und Kommentierung der Ereignisse jener Jahre.

Prof. Dr. Zenonas Ivinskis

**Bonn, den 29. 9. 1970.
am Tage St Michael.**

ZUR ENTSTEHUNG DER SOWJETREGIERUNG IN LITAUEN 1918 — 1919

Inhaltsangabe der Studie

Allen, die sich noch an die Ereignisse der Jahre 1918-1919 erinnern und die Entstehungsgeschichte der Republik Litauen kennen, ist es ein Greuel, die Tatsachenverdrehung zur Kenntnis zu nehmen, die heute in sowjetisch besetzten Litauen betrieben wird. So hat vor allem die unentwegte Behauptung, landeseigene Kommunisten hätten damals in Litauen eine Revolution entfacht und das „aufstaendische Volk“ selbst eine Sowjetmacht errichtet, rein gar nichts mit der Wahrheit zu tun. Diese Sachlage bewog den Verfasser, solche verlogenen Behauptungen zu widerlegen — und zwar mit Hilfe der in fruerehen kommunistischen Schriften erhalten gebliebener Sowjetdokumente und anhand widerspruichlicher Aussagen kommunistischer Autoren.

Wichtigstes Argument bei der Beweisfuehrung des Verfassers ist die Tatsache, dass das unbedeutende Haeflein litauischer Bolschewisten vom Zeitpunkt des ersten Auftretens (14. 8. 1918) bis zur Bildung der sogenannten Revolutionsregierung (8. 12. 1918) nur knapp vier Monate, d. h. viel zu wenig Zeit hatte, um eine eigene Parteiorganisation in Litauen ueberhaupt aufzubauen. In ihren Aufrufen proklamierten sie zwar den Sturz der „buergerlichen Kulaken-Regierung“, hatten aber weder Zeit noch Kraft eine Revolte zu organisieren, geschweige denn eigene bewaffnete Einheiten zur aktiven Unterstuetzung der (von den Russen!) ueberstuerzt etablierten Revolutionsregierung zu bilden.

1. Der Verfasser beschreibt die Urspruenge der litauischen Bolschewistenorganisation in Russland und belegt, dass die Russen lediglich an dem Etikett „litauisch“ in-

teressiert waren, um ihre Eroberungsplaene im bezug auf Litauen zu tarnen. Die wenigen litauischen Bolschewisten waren leicht an den Fingern abzuzahlen, doch verschafften die Russen ihnen grosse Publizitaet und liessen den, meist aus toten Seelen bestehenden „litauischen Sektionen" und dem „Zentralbuero“ (ZB) dieser Sektionen grosszuegige Unterstuetzung zuikommen.

2. Die litauischen Bolschewisten waren Mitglieder der russischen KP, ihr „Zentralbuero“ in Moskau war nur eine Kommando-und Leitstelle der Russischen KP fuer die Genossen aus Litauen. Die Litauen betreffenden politischen Plaeme der Russen wurden ueber dies „litauische“ ZB abgewickelt. Die damalige Hauptaufgabe bestand im Aufbau bolschewistischer Zellen in dem von deutschen Truppen besetzen Heimatlande.

Da es in Litauen selbst keine Bolschewisten gab, wurden Parteiaktivisten aus Moskau entsandt. Diese mussten, ebenfalls zentral, mit Agitationsschriften versorgt werden. Aus vorhandenen Unterlagen geht hervor, dass das ZB in die groesseren Staedte Litauens nur ganze zehn Mann entsenden konnte. Mit dem Druck von Agitationsliteratur hatte man kaum begonnen und der Versand nach Litauen in groesseren Mengen erfolgte erst ueber heimkehrende Fluechtlinge.

3. Anhand bolschewistischer Presseberichte beweist der Verfasser, dass die Resultate der Taetigkeit des ZB in Litauen selbst aeusserst bescheiden waren. Die Partei ruehmt sich heute, waehrend der deutschen Besetzung des Landes zahlreiche Parteikonferenzen veranstaltet zu haben. Doch fehlen Angaben ueber die Zahl der teilnehmenden Delegierten und die Gesamtzahl der von ihnen vertretenen Parteimitglieder. Um so aufschlussreicher ist daher die offizielle Mitteilung ueber die Gruendung einer „KP Litauens und Belorusslands“ in Vilnius am

14. 8. 1918, und, dass diese Partei Anfang Oktober desselben Jahres rund 800 Mitglieder zaehlte. Bei einer Einwohnerzahl von etwa drei Millionen gab es in Litauen somit weniger als drei Kommunisten unter zehntausend Einwohnern.

4. Um bei den Hussen den Eindruck besonderer Tüchtigkeit zu machen, fassten die litauischen Bolschewisten in Vilnius Beschlüsse zum Aufbau einer „Roten Garde“. Zu diesem Zweck gewählte Gründungskomitees ersuchten die Russen um Hilfe mit Personal, Geld und Waffen. Bald stellte sich jedoch heraus, dass man ueber keine Militaerfachleute verfuegte, und dass kaum jemand grosse Lust zum Militaerdienst zeigte. Daher plante Kapsukas, etwa zwei Wochen vor seiner Proklamierung zum Oberhaupt der revolutionaeren Bolschewistenregierung, die Anwerbung einer deutschen Sparta-kisteneinheit als besoldete Kerntruppe einer zukünftigen „roten Miliz“. Kapsukas wandt sich in dieser Angelegenheit im Namen des ZK der KP L u. B. an Jakov M. Swerdlow (Vorsitzender des Allrussischen Zentral-Exekutivkomitees), und ein nach Moskau entsandter Genosse sollte von dort 15 Millionen zur Finanzierung des Unternehmens mitbringen. Der Plan wurde jedoch nicht verwirklicht. Somit beschaenkte sich die Taetigkeit der litauischen Bolschewisten auf Hilfsersuchen und wiederholte dringliche Appelle an die Rote Armee, Litauen baldigst zu besetzen.

5. Angesichts „organisatorischer“ Misserfolge der Zentrale, betont man heute um so mehr, die Russen haetten bei ihrem militaerischen Vormarsch in Nordlitauen vielerorts bereits regional organisierte rote „Hilfstrupps“ vorgetroffen. Der Verfasser beschaefigt sich eingehender mit drei dieser besonders gelobten „Hilfstrupps“ und dem sogenannten „Žemaitischen Regiment“, den Rekrutierungsmethoden und dem fragwuerdigen Kampfwert dieser nur ca. zwei Monate bestehenden Einheiten.

6. Auf der Suche nach Argumenten fuer die Theorie, zumindest sei das „Volk“ zur Errichtung eines kommunistischen Systems „reif genug“ gewesen, werden andere bewaffnete Gruppen als Vorlaeufer der Roten Armee idealisiert. Hier handelt es sich um Raeuberbanden in den waldreichen Gebieten Nordlitauens. Sie rekrutierten sich aus Rowdys und sonstigen asozialen Elemen-

ten und wurden meist von deutschem Gewahrsam entflohenen russischen Kriegsgefangenen gefuehrt.

Diese Erscheinung traf nicht auf ganz Litauen zu. Wie der Verfasser nachweist, waren solche Banden in nur vier der damals 34 Landkreisen Litauens taetig. Er verweist ferner darauf, dass Kapsukas diese Freibeuter zunaechst laut lobte, nach seiner Ernennung zum Regierungschef und Besetzung der fraglichen Landstriche durch die Rote Armee, aber keinerlei Anstalten traf diese Haufen etwa in seine „Rote Garde“ zu uebemeihen. Im Gegenteil. Waehrend „das Volk“ noch aufgerufen wurde zu den Waffen zu greifen und spontan revolutionaere Einheiten zu bilden, beschloss die Regierung bereits, die Existenz oertlichen Militaereinheiten nicht mehr zu dulden — wegen der Gefahr des Ausartens in „Haufen von Marodeuren“.

7. Bei der Vorbereitung auf den Eroberungsfeldzug gegen die entstehenden Baltischen Staaten und Polen, wurden in Moskau bereits im Sommer 1918 sogenannte „nationale“ Einheiten der zu besetzenden Gebiete aufgestellt. Darunter befand sich auch das „5. Vilnaer Regiment“ von dem leider nicht bekannt ist, wieviel Litauer ihm wohl angehoeerten. Beim Vormarsch in die eroberten Gebiete wurden spaeter ganze russische Divisionen der Roten Armee in „nationale“ Einheiten der betreffenden Nationen umgewandelt. Die Revolutionsregierung Litauens, noch vor kurzem unfaeelig ein paar Kompanien einer „Roten Garde“ zusammen zu bringen, verfuegte am 26. Januar 1919 ploetzlich ueber eine ganze „Litauische Schuetzendivision“! (Durch Tagesbefehl vom selben Tage war dies der neue Name der bisherigen „Pskower Schuetzendivision“ der Roten Armee). Nach dem klaeglichen Ausgang des russischen Spiels mit sog. Revolutionsregierungen der Nachbarvoelker, kam auch das Ende dieser „nationalen“ Einheiten: sie kehrten zu ihren urspruenglichen Bezeichnungen und in die Rote Armee zurueck.

8. Zu den russischen Vorbereitungen einer Okupation Litauens im Namen litauischer Bolschewisten gehoerte

auch die Gruendung einer „unabhaengigen“ Kommunistischen Partei, der „KP Litauens und Belorusslands“. Stalin, damals Kommissar fuer Nationalitaetenfragen, draengte den Parteivorsitzenden, Kapsukas, sofort eine „Revolutionsrtegierung der **unabhaengigen** Republik Litauen“ zu bilden. Kapsukas selbst gibt zu, dass er die Errichtung einer kommunistischen Diktatur in einem **unabhaengigen** Litauen fuer ein Ding der Unmoeglichkeit hielt und daher zoegerte, Stalins Wunsch nachzukommen.

Als die deutschen Truppen jedoch im Herbst 1918 ihren Rueckzug aus den besetzten Gebieten begannen, schien den Russen der guenstige Moment gekommen, die geraeumten Gebiete widerstandlos zu besetzen. Stalins wiederholtem Draengen wurde jetzt nachgegeben und eiligst eine „Revolutionsregierung Litauens“ gebildet. Dies Ereignis gehoert zu den schleierhaftesten Vorgaengen der Geschichte des litauischen Kommunismus. Bisher sind mehrere ZK-Beschluesse der damaligen KP Litauens und Belorusslands veroeffentlicht worden, nicht jedoch der wichtigste Beschluss ueber die Bildung einer Revolutionsregierung! Die Zahl der Parteimitglieder stieg nach offiziellen Angaben innerhalb von zwei Monaten auf das Vierfache. Doch kamen auch jetzt nur vier Parteimitglieder auf 3000 Landeseinwohner.

9. Fehlt der sog. Revolutiorasregierung Kapsukas bisher sozusagen der „Geburtsschein“, so hinterliess ihre Taetigkeit auch sonst nur wenige dokumentarische Spuren. Kapsukas selbst klagt, dass es in der Partei nicht genugend Leute mit bekannten Namen gegeben habe, die ins Kabinett passten. In seinen Schriften gibt er uebrigens zu, dass die „Proklamierung eines unabhaengigen Staates Litauen - Belorussland als Sowjetrepublik“ ueberhaupt nur unternommen wurde „in der Absicht... eine Waffe aus der Hand... der Feinde der Sowjetmacht zu schlagen, die behaupteten, die Sowjetmacht in Litauen sei nur eine Okkupationsmacht, errichtet mit Hilfe der Bajonette der Rotarmisten“.

Eines der veroeffentlichten Dokumente offenbart

die ganze Misere der kommunistischen Regierungsbildung: Kapsukas befand sich zum Zeitpunkt der Proklamierung seiner Regierung in der russisch besetzten lettischen Stadt Daugavpils (Duenaburg). Dort versuchte er einen Regierungssaparat zu organisieren, konnte aber „wegen des Mangels verantwortlicher Persoenlichkeiten“ nur 13 geeignete Leute finden. Sechs davon wurden sogleich als Agitatoren in die von der Roten Armee ueberrollten Landesteile Litauens entsandt, obwohl es im „Manifest“ der Revolutionsregierung hiess, ganz Litauen befaende sich bereits in Aufstand.

10. Kapsukas behauptet, das „Manifest“ seiner Revolutionsregierung selbst entworfen zu haben, doch sein Entwurf wurde mehrmals vom ZK der Russischen KP korregiert. Das dauerte ziemlich lange, so dass die Veroeffentlichung erst eine Woche nach Bildung der Revolutionsregierung erfolgen konnte.

Bemerkenswert ist das Bestreben der Bolschewistenregierung Russlands der Welt schon damals vorzumachen, Sowjetlitauen unterstehe einer eigenen, nationalen Revolutionsregierung. Bereits im Dezember 1918 ergingen entsprechende russische Verordnungen ueber die „Anerkennung einer unabhengigen Raeterepubliik Litauen“. Doch am 19. Maerz 1919 verfuegte der VIII. Kongress der Russischen KP, alle Zentralkomitees der nationalen (d. h. nichtrussischen) Kommunistischen Parteien — somit auch das ZK der KP Litauens und Belorusslands — „haben die Rechte von Gebietskomitees und sind dem ZK der Russischen KP voll unterstellt“ Dieser Beschluss wird heute von der Kommunisten Litauens verschwiegen. Auch nach Verkuendung der Breschnew-Doktrin sprechen sie von sowjetisch besetzten Litauen als von einem „souveraenen“ Staat.

11. Bei der Schilderung des Ringens des Litauischen Staatsrates (Valstyb s Taryba) mit den deutschen Besatzungsbehoerden um die Uebergabe der Verwaltung an die Litauer, verweist der Verfasser auf die diametral entgegengesetzten Interessen beider Kontrahenten. Wenn es der weit schwaecheren Taryba trotzdem gelang ihren

Standpunkt durchzusetzen, so nur dank grosser diplomatischer Anstrengungen und unter geschickter Ausnutzung gegebener Umstaende.

Wenn die litauischen Bolschewisten durch die Russen unterstuetzt und gross herausgestellt wurden, so hatte dies weniger mit ihren persoenlichen Faehigkeiten, als vielmehr damit zu tun, dass man ihre Namen bei der geplanten Versklavung Litauens brauchte. Sie waren Werkzeug und Aushaengeschild zur Durchfuehrung russischer Plaene und wurden dafuer grosszuegig honoriert. Der Verfasser weist nach, dass alle litauischen Bolschewisten in Russland Staatsbeamte waren, nicht nur feste Gehaelter, sondern auch Lebensmittelzuwendungen erhielten, was in der damaligen Notzeit besonders wichtig war. Die nach Litauen entsandten Agitatoren wurden mit grossen Geldsummen ausgeruestet. Auch die KP-Organisationen in Litauen wurden von den Russen finanziell unterstuetzt. Unter dem Vorwand, Einheiten der Roten Armee aufzubauen, forderten diese beim bolschewistischen ZK in Moskau entsprechende Gelder an, ohne sich nach deren Erhalt weiter um die vergeblichen Plaene zu kuemmern. Riesige Mittel wurden fuer den Aufbau von „Hilfstrupps“ in der Provinz bereitgestellt. Auch sonst wurden nach tausenden zaehlende Summen unter sehr fadenscheinigen Vorwaenden (z. B. Waffenausbildung der Parteimitglieder) angefordert und von den Russen gezahlt.

Es ist daher nicht verwunderlich, dass manche mittellose Menschen, auf der Suche nach Auskommen in den schweren Zeiten nach Ende des grossen Krieges, in die Dienste der gutzahlenden Bolschewisten traten. Dies deuten die Kommunisten heute als „ideelle Zustimmung seitens breiter Bevoelkerungskreise“. Allerdings wird verschwiegen, dass die Angestellten ihrer Verwaltung meist spurlos verschwanden, sobald auch nur Geruechte ueber die Annaeherung regulaerer litauischer Heereseinheiten auftauchten, und dass die hochgeruehmten „roten Garden“ bei der ersten Feindberuehrung alsbald dahinschmolzten.

Das junge litauische Heer, unterstützt von den gegen die rote Fremdherrschaft rebellierenden Volksmassen und Partisaneneinheiten, hat dann bis zum Spätherbst 1919 ganz Litauen von den Bolschewisten gesäubert.

TURINYS

Lietuvi Veteran S jungos „RAMOV“ leidiniai	4
Pro Memoria	6
Autorius ir jo išskelti klausimai. Prof. dr. Z. Ivinskis	9
Autoriaus žodis	21
1. Lietuvi bolševik darbai Rusijoje	24
2. Centro biuro pastangos paskleisti bolševizm Lietuvoje	29
Atsaking partijos darbinink siuntimas Lietuv	33
Agitacin s literat ros spausdinimas ir gabenimas Lietuv	37
3. Nevaisingas bolševik agitacinis darbas Lietuvoje	43
4. Bolševik ginkluot j j g organizavimo nes km	50
5. Bolševik „Pagalbiniai daliniai“ Lietuvoje	60
6. Rus „plen ik“ gaujos — lietuvi bolševik idealas	65
7. Rus raudonarmie i pulk „sulietuvinimo“ vaidinimas	72
8. L ir BKP CK virsta revoliucine Lietuvos darbinink ir valstie i Vyriausybe	78
9. Laikinosios revol. Lietuvos darb. ir valst. Vyriausyb s mizerija.	85
10. Rus padiktuotasis Laikinosios Lietuvos darbinink ir valstie i Vyriausyb s manifestas	91
11. Lietuvos bolševikai — rus samdiniai	95

PRIEDAI

Šaltiniai	111
Bibliografija	112
Sutrumpinimai	113
Vardynas	114
Vietovardžiai	116
Svarbesnieji panaudoti dokumentai	118
The author and his work. Prof.Dr. Z. Ivinskis	126
Summary. How the Soviets tried to enslave Lithuania in 1918 - 19	136
Der Verfasser und sein Thema. Prof. Dr. Z. Ivinskis	143
Zur Entstehung der Sowjetregierung in Litauen 1918 - 19. Inhaltsangabe der Studie	153